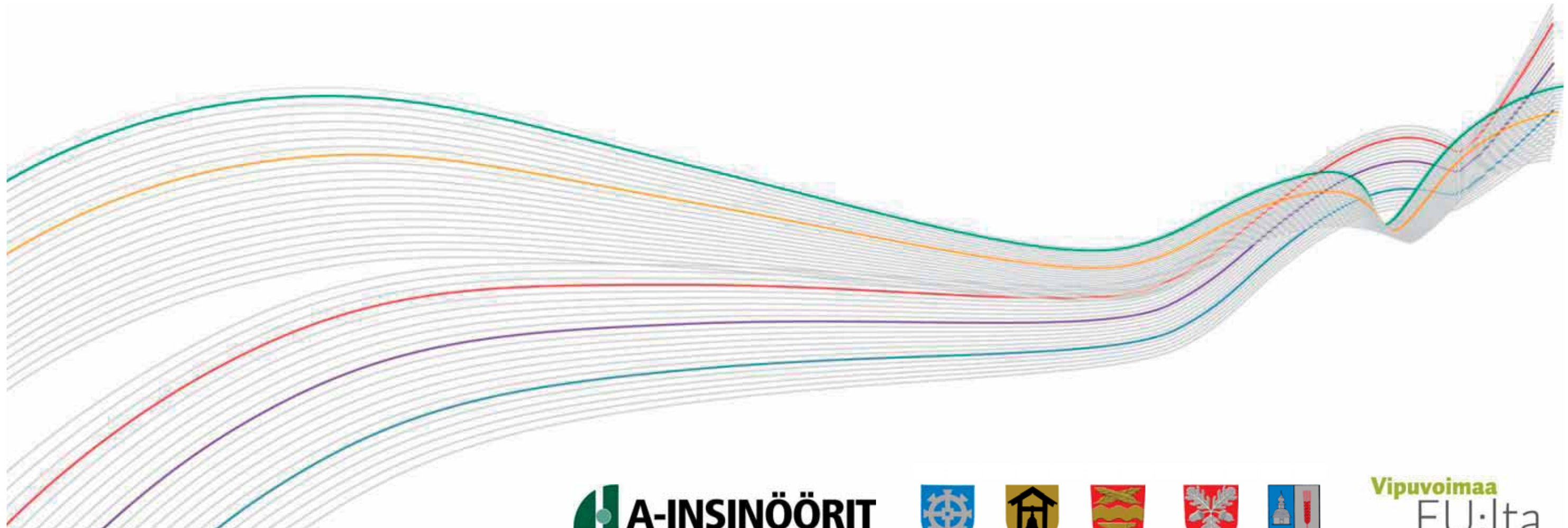

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA

Selostus

15.12.2011

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA

Selostus

15.12.2011

Forssan kaupunki
Humppilan kunta
Jokioisten kunta
Tammelan kunta
Ypäjän kunta
A-Insinöörit Suunnittelu Oy

Aineistot

Raportit ja kartat luettavissa osoitteessa

www.forssa.fi/hankeet-projektit/FOSTRA

Yhteyshenkilöt

Forssan kaupunki

Tapani Venho, Antti Heinilä, Sirkka Köykkä

www.forssa.fi

Humppilan kunta

Esko Tonteri, Kari Tasala

www.humppila.fi

Jokioisten kunta

Jarmo Määttä, Markku Nikander

www.jokioinen.fi

Tammelan kunta

Matti Setälä, Miika Tuki

www.tammela.fi

Ypäjän kunta

Vesa Ketola, Jukka Laaksonen

www.ypaja.fi

A-Insinöörit Suunnittelu Oy

Minna Seppänen

Satakunnankatu 23 A

33100 Tampere

Puh.0207 – 911777

www.a-insinoorit.fi

Julkaisu

Toimitus

A-Insinöörit Suunnittelu Oy

Minna Seppänen (vastaava)

Sanna Karppinen

Merja Tynismaa

Kuvat ja kartat (ellei kuvatekstissä toisin mainita)

A-Insinöörit Suunnittelu Oy

Forssan seudun kuntien esipuhe

Forssan seudun rakennetarkastelu FOSTRA on viiden kunnan yhteinen voimanponnistus tulevaisuuden yhdyskuntarakenteen ja seudun kehittämismahdollisuuksien hahmottamiseksi. Kaksi vuotta kestäneessä projektissa korostui Forssan, Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän keskinäisen yhteistyön merkitys.

Hankkeessa työskenneltiin kuntarajat unohtaen. Eri vaiheissa pyrittiin laajan kuntakäsittelyn kautta sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin ja keskeisiin periaatteisiin. Maankäytöllisillä ja liikenteellisillä ratkaisuilla luotiin pohjaa seudulliselle yhteistyölle. Yhteistuumiin luotiin työtapaa, joka on käytettävissä myös jatkossa kuntarajat ylittävissä suunnitteluhankkeissa ja muuttuvissa olosuhteissa.

Rakennemallityö katsoo seutua yleensä kaukaa, mutta päätöksenteko tapahtuu paikallisista lähtökohdista. Päätöksentekijät ja virkamiehet halusivat seudulliseen työhön mukaan paikallisuudesta lähtevää konkreettista otetta. Forssan seudun rakennesuunnitelma toimii jatkossa kunnallisen maankäytön apuna, joten sen tulee avautua helposti. Parhaat ja kannustavimmat esimerkit ovat paikallisia ja jo hyviksi havaittuja.

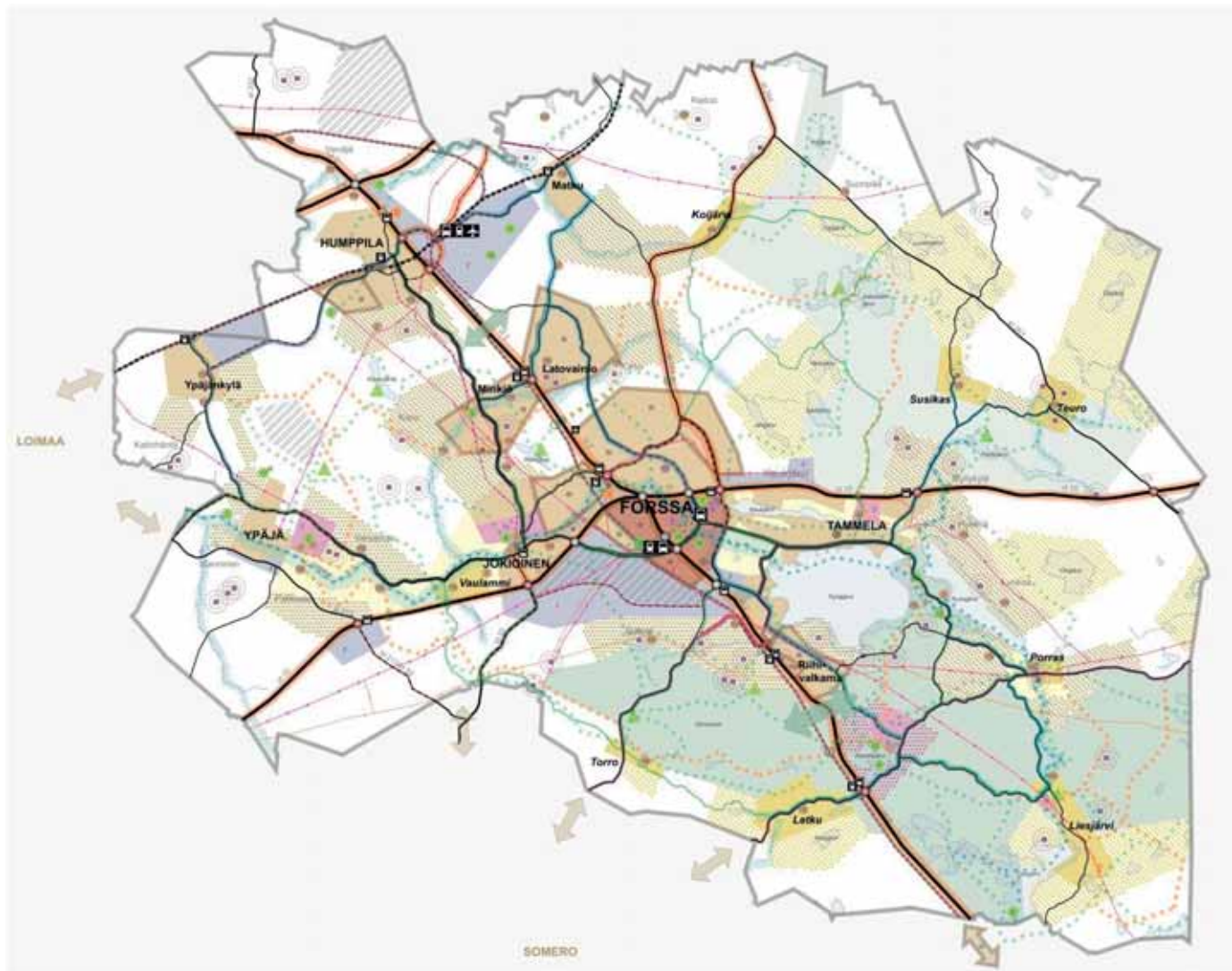
Mukaan otettiin kokonaan uusien alueiden lisäksi jo olemassa olevan rakennetun ympäristön kehittämiskohteita. Seudun identiteettikohteet toimivat suunnannäyttäjinä ja esimerkkeinä. Niiden avulla voidaan hahmottaa niitä elementtejä, joiden kautta identiteetiltään vahvimmat alueemme ovat syntyneet ja joiden kautta uudet vahvat alueet voivat syntyä. Rohkeus ja ennakkoluulottomuus kuuluvat sekä Forssan seudun historiaan että tulevaisuuteen.

Asuinalueiden kehittämisessä vahvistettiin seudun ja kunkin yksittäisen alueen myönteisiä ominaispiirteitä ja muodostettiin identiteetiltään omaleimaisia asumisen miljöitä (esimerkiksi Loimijoen asutusvyöhyke). Työpaikka-alueet profiloitiin toiminnallisesti siten, etteivät ne kilpaile keskenään vaan yhdessä muodostavat kilpailukykyisen seudullisen elinkeinoaluekokonaisuuden (esimerkiksi Humppilan ekologistiikka-alue tai Härkätien matkailupalvelualue). Julkiset palvelut nivottiin sekä olemassa olevaan palvelurakenteeseen että uusiin avauksiin (esimerkiksi yrityshautomo FAKTIA:n ammatilliseen koulutukseen ja Kiimassuon ympäristöteknologia-alueeseen liittyen). Liikennejärjestelmän kehittämisessä visioitiin uusia rohkeita ratkaisuja.

Vuosina 2010 – 2011 toteutettu Forssan seudun strategisen rakennetarkastelun hanke sai heti työn alkuvaiheessa lempinimen FOSTRA. Lyhenne kuvaa hyvin sitä voimaa ja rohkeutta, jolla Forssan seutu hyödyntää hyvän aluerakenteellisen sijaintinsa Etelä-Suomessa. Sijaintitekijöistä ja omista vahvuuksista ponnistaen Forssan seutu kehittyi merkittäväksi, menestyväksi alueeksi maamme suurten kaupunkiseutujen keskiössä.

Forssan seudulla 15.12.2011

Antti Heinilä
FOSTRA-hankkeen työryhmän puolesta

Kartta: Forssan seudun rakennesuunnitelma FOSTRA. Tulevaisuuden yhdyskuntarakennetta visioiva suunnitelma esitellään selostuksen luvussa 5.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	7
1. Lähtötiedot	8
1.1. Yhdyskuntarakenteen lähtötiedot	14
1.2. Elinkeinojen ja osaamisen lähtötiedot	16
1.3. Liikenteen ja muun infrastruktuurin lähtötiedot	18
1.4. Asumisen lähtötiedot	20
1.5. Vapaa-ajan ja virkistysen lähtötiedot	22
1.6. Ympäristön lähtötiedot	24
2. Erillisselvitykset	26
2.1. Forssan seudun kaupan rakenne	26
2.2. Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen	27
3. Maankäytön strategiset tavoitteet	28
3.1. Yhdyskuntarakennetta koskevat tavoitteet	28
3.2. Elinkeinoja ja osaamista koskevat tavoitteet	28
3.3. Liikennettä ja infrastruktuuria koskevat tavoitteet	28
3.4. Asumista koskevat tavoitteet	28
3.5. Vapaa-aikaa ja virkistystä koskevat tavoitteet	28
3.6. Ympäristöä koskevat tavoitteet	28
4. Vaihtoehtoiset rakennemallit ja vertailuvaihtoehto	29
4.1. Vaihtoehto A	32
4.2. Vaihtoehto B	35
4.3. Vaihtoehto 0+ (vertailuvaihtoehto)	38
4.4. Vaihtoehtoisten rakennemallien vertailu	41
4.5. Johtopäätökset ja suositukset jatkosuunnittelulle	42
5. Rakennesuunnitelma	43
5.1. Suunnitelman kuvaus	43
5.2. Vaiheittainen ja osittainen toteuttaminen	51
5.3. Toteuttamisen epävarmuustekijöitä	51
5.4. Tavoitetilan ja vaikutusten kuvaus	51

LIITTEET

Selostuksen yhteydessä olevat liitteet

Liite 1	Hankkeen valmistelu ja vuoropuhelu
Liite 2	Lähteet

Erilliset liitteet

Liite 3	Lähtötietokartat 1:100 000, koko A1 (A3-pienennökset selostuksessa) Kartta 1. Yhdyskuntarakenne Kartta 2. Elinkeinot ja osaaminen Kartta 3. Liikenne Kartta 4. Asuminen Kartta 5. Vapaa-aika ja virkistys Kartta 6. Ympäristö
Liite 4	Vaihtoehtoiset rakennemallit 1:100 000, koko A1 (A3-pienennökset selostuksessa) Kartta 1. Vaihtoehtoinen rakennemalli A Kartta 2. Vaihtoehtoinen rakennemalli B Kartta 3. Rakennemallien vertailuvaihtoehto 0+ (Kanta-Hämeen maakuntakaava)
Liite 5a	Rakennesuunnitelma, kartta. Mittakaava 1:50 000, koko 900 x 1150 mm (A3-pienennös selostuksessa)
Liite 5b	Rakennesuunnitelma, merkinnät. Koko 900 x 1150 mm (A3-pienennös selostuksessa)
Liite 5c	Forssan seudun nykytila, kartta. Mittakaava 1:50 000, koko 900 x 1150 mm
Liite 6	Forssan seudun kaupan rakenne. Entrecon Oy, 2010.
Liite 7	Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen. A-Insinöörit Suunnittelu Oy. Työraportti 2011.

Johdanto

Tiivistelmä Euroopan aluekehitysrahaston rahoittamasta Forssan seudun rakennetarkastelu -hankkeesta

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA on seudun kuntien (Forssan kaupunki sekä Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän kunnat) käynnistämä yhdyskuntarakenteen kehittämishanke. Hanke sai rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR). Hanke toteutettiin kuntien ja sidosryhmien yhteistyönä. Konsulttina oli A-Insinöörit Suunnittelu Oy.

Tiivistelmä Forssan seudun rakennetarkastelun sisällöstä

Forssan seudun kunnat laativat seudun strategisen rakennetarkastelun (FOSTRA) vuosien 2010 - 2011 aikana yhdessä sidosryhmiensä ja konsulttinsa kanssa.

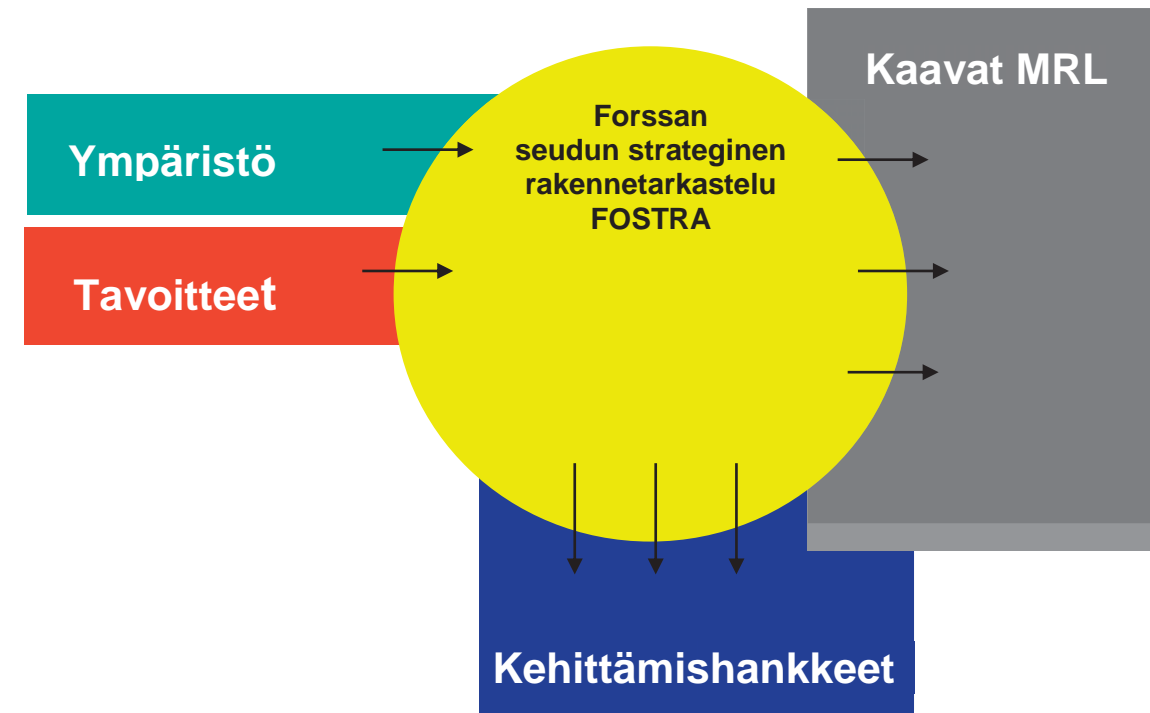
Rakennetarkastelun tarkoituksena oli:

- visioida seudun yhteistä tulevaisuutta
- ideoida uusia kehittämismahdollisuuksia
- esittää näkemys tulevasta yhdyskuntarakenteesta
- hahmottaa seudun yhteiset kaavoituksen tavoitteet.

Rakennetarkastelun valmistelun päävaiheita olivat

- lähtötiedot ja selvitykset (2010)
- tavoitteet (2010)
- vaihtoehtoiset rakennemallit ja niiden vertailu (2011)
- rakennesuunnitelma (2011).

Rakennetarkastelun suunnittelutarkkuus on seudullinen ja luonne strateginen. Sitä käytetään hyödyksi kaavoituksessa, liikennejärjestelmän suunnittelussa sekä ympäristön ja toimintaympäristön kehittämisessä.

Kuva: Yksinkertaistettu kaavio rakennetarkastelun valmistelusta ja soveltamisesta. Toiminnallista ja fyysistä ympäristöä koskevan tiedon ja asetettujen tavoitteiden pohjalta synnytetään FOSTRA:n tietoaineistot ja maankäyttösuunnitelmat, joita sovelletaan valmistuttuaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoituksessa ja erilaisissa kehittämishankkeissa.

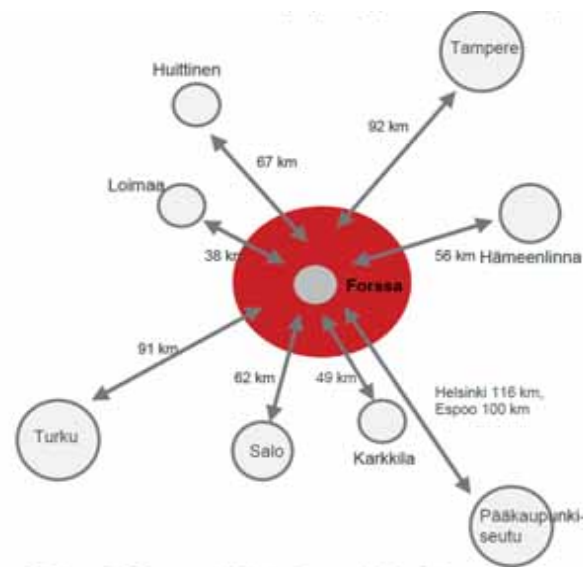
1. Lähtötiedot

Forssan seutu Etelä-Suomen aluerakenteessa

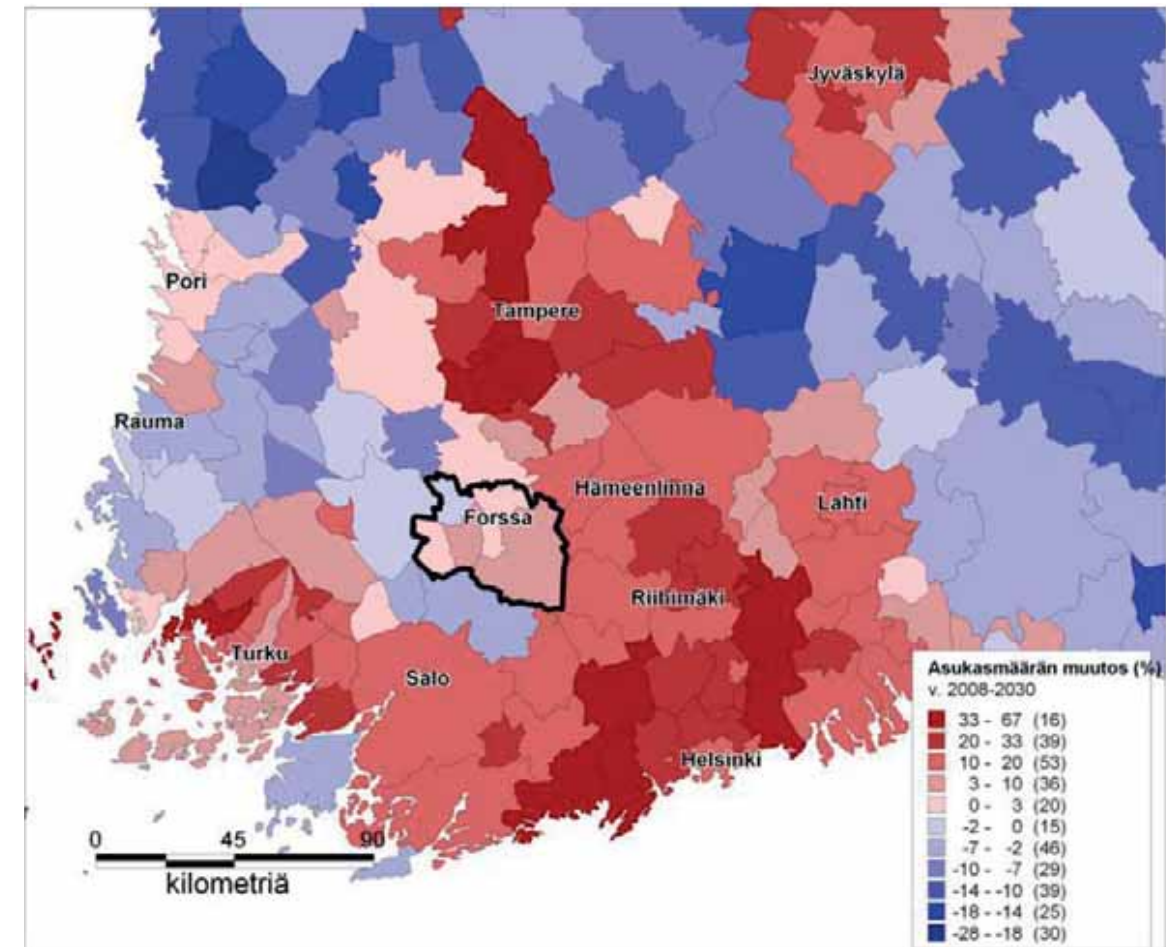
Rakennetarkastelun suunnittelualueena on Forssan seutu, joka koostuu viidestä itsenäisestä kunnasta (Forssan kaupunki sekä Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän kunnat). Seutu kuuluu Kanta-Hämeen maakuntaan, mutta rajanaapureita ovat myös Uusimaa, Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa. Aluerakenteellista vaikutusalueita on lisäksi Satakunta. Forssan seudulla on noin 35 000 asukasta. Asema Etelä-Suomen kehittyvien ja Länsi-Suomen taantuvien alueiden **rajapinnassa** on strategisesti myönteisen haasteellinen (ks. kuva oikealla).

Forssan seutu sijaitsee maamme kolmen suurimman kaupunkiseudun muodostaman kolmion maantieteellisessä keskipisteessä. Helsinki ja pääkaupunkiseutu, Turku sekä Tampere ovat kaikki alle 100 km:n vyöhykkeellä ja noin tunnin ajomatkan päässä. Forssan seudun voi sanoa sijaitsevan **HTT-kolmion** keskipisteessä. Forssan seutua Etelä-Suomen aluerakenteessa tarkasteltaessa merkille pantavaa on, että siinä missä Helsinki-Tampere ja Helsinki-Turku -vyöhykkeitä on monin liikenne- ja aluepoliittisin keinoin viime vuosina pyritty kehittämään, on **Helsinki-Forssa-Pori** -vyöhyke monista ponnisteluista huolimatta jäänyt vähälle huomiolle. Täysin esiin nostamatta on **Tampere-Forssa/Humppila-Turku** -vyöhykkeen strateginen kehittäminen. Molemmissa näissä Forssan seutu on avainasemassa.

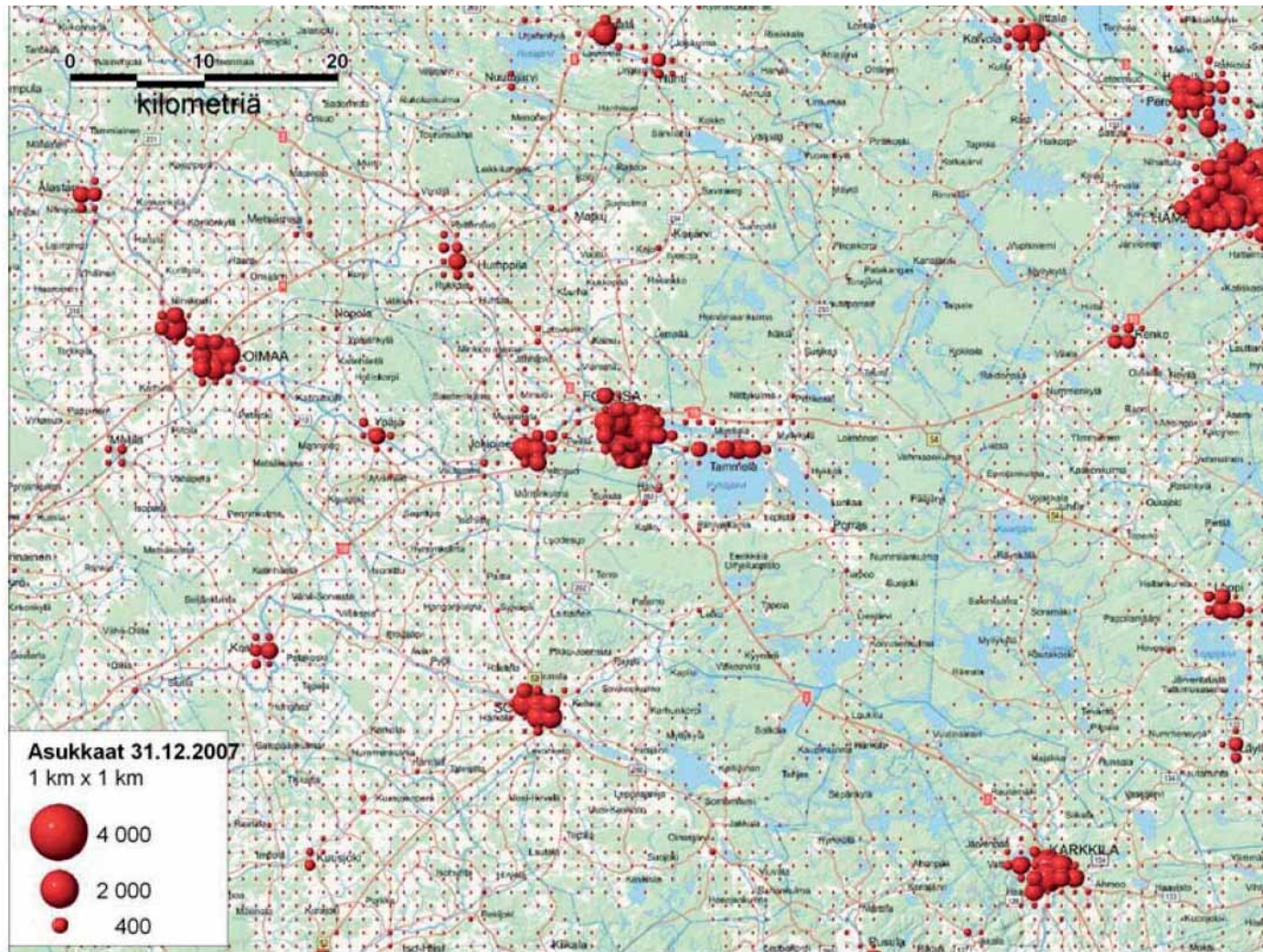
Vaikka Forssan seudun toiminnallisen aluerakenteen kehittämisessä Helsingin suunnan vahvistaminen on strategisesti selvästi tärkeintä, ovat myös Tampereen ja Turun kaupunkiseudut verkottumisen arvoisia. Unohtaa ei kannata myöskään aluerakenteellisella lähi-vaikutusalueella sijaitsevia Loimaan ja Someron kaupunkeja eikä ulomman kehän Hämeenlinnaa, Saloa, Karkkilaa ja Riihimäkeä. Satakunnan kaupungit Pori ja Rauma ulkomaankauppatamiseksi ja Karkkila ovat tärkeitä kumppaneita kakkostiekäytävän kehittämisessä. Aluerakenteellisen sijainnin hyödyntäminen HTT-kolmiossa ja saavutettavuuden parantaminen ovat Forssan seudun maankäytön ja muun kehittämisen merkittävimpiä haasteita ja strategisia mahdollisuuksia.

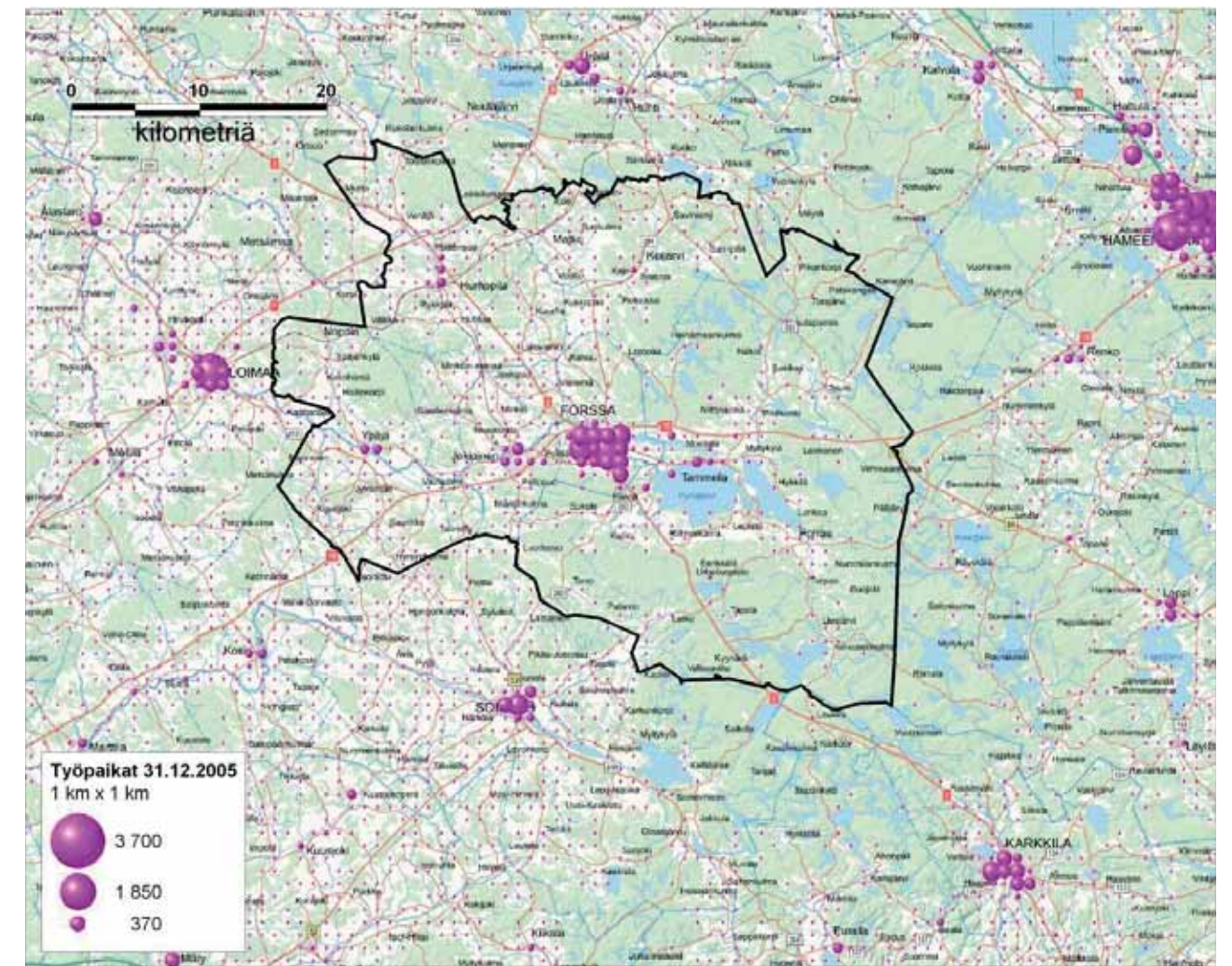
Kuva : Etäisyyksiä Forssasta muutamien aluerakenteellisen vaikutusalueen kaupunkeihin. (Lähde FOSTRAN hanke: Forssan seudun kaupan rakenne 2010-2030. Entrecon Oy 2010.)

Kuva: Tilastokeskuksen ennustama väestökehitys vuoteen 2030 Etelä-Suomessa. Forssan seutu sijaitsee kasvavien (punainen) ja taantuvien (sininen) alueiden rajapinnassa. (Lähde FOSTRAN hanke: Forssan seudun kaupan rakenne 2010-2030. Entrecon Oy 2010.)

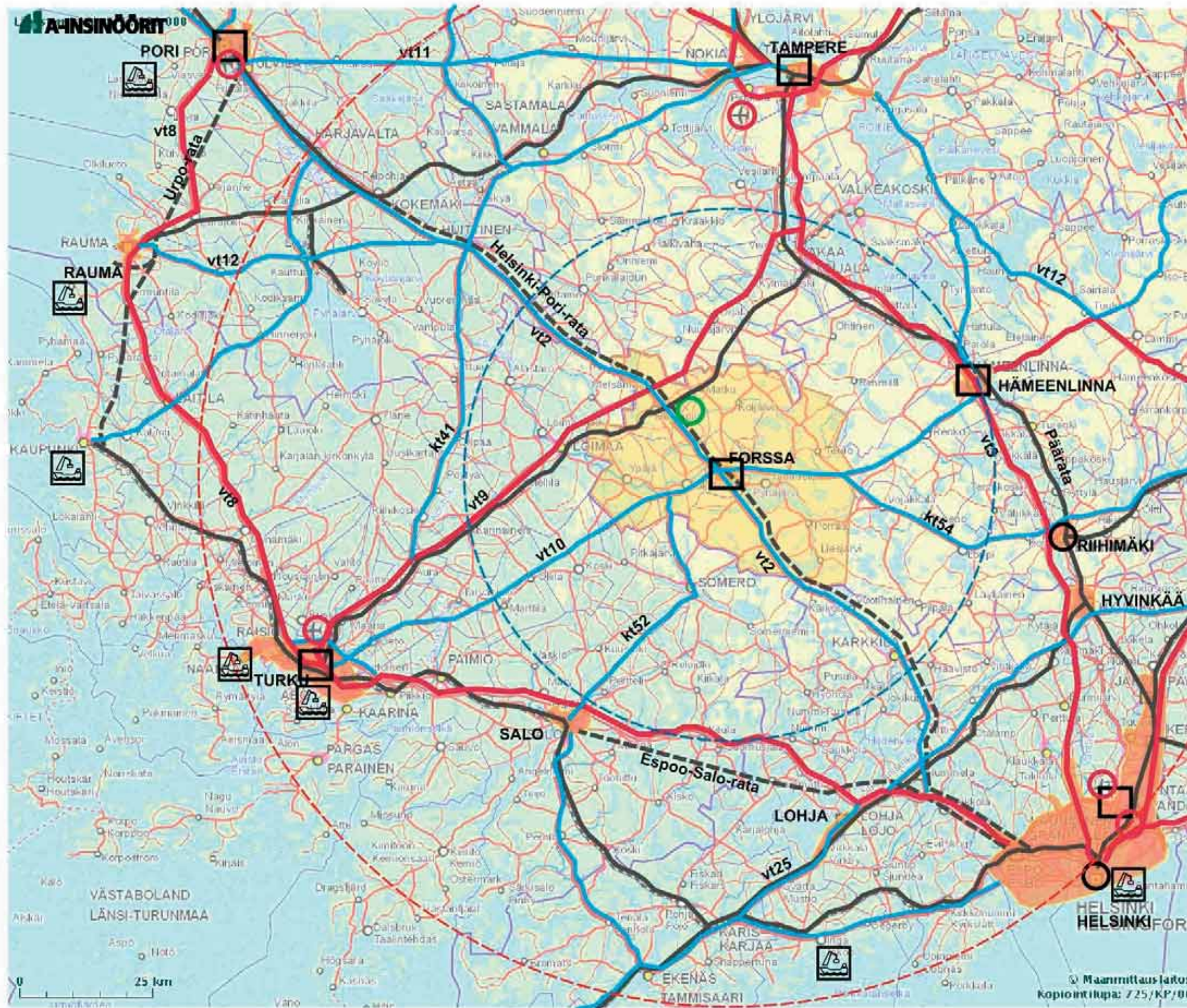

Kuva: Väestön sijoittuminen ja asutuksen painopisteet Forssan seudulla ja sen lähivaikutusalueella. (Lähde FOSTRAnhanke: Forssan seudun kaupan rakenne 2010-2030. Entrecon Oy 2010.)

Kuva: Työpaikkojen sijainti ja painopisteet Forssan seudulla ja sen lähivaikutusalueella. (Lähde FOSTRAnhanke: Forssan seudun kaupan rakenne 2010-2030. Entrecon Oy 2010.)

Kuva seuraavalla sivulla: FOSTRAnhankeessa tehty liikennejärjestelmän mahdollinen visio kertoo Forssan seudun sijaintiin ja saavutettavuuden parantamiseen liittyvät strategiset mahdollisuudet. (Lähde: Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen. A-Insinöörit Suunnittelu Oy, 2011.)

FORSSAN SEUDUN STRATEGINEN RAKENNETARKASTELU FOSTRA

LOUNAISSUOMEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄN MAHDOLLINEN VISIO

Maantieliikenne

- Runkoverkko
- Muut päätiet
- Uusi tielinjaus

Raideliikenne

- Nykyinen rataverkosto
- Ratahanke
- Matkakeskus

Lentoliikenne

- Nykyiset lentokentät
- Lentokenttä- ja logistiikkahanke

Laivaliikenne

- Satama

Maankäyttö

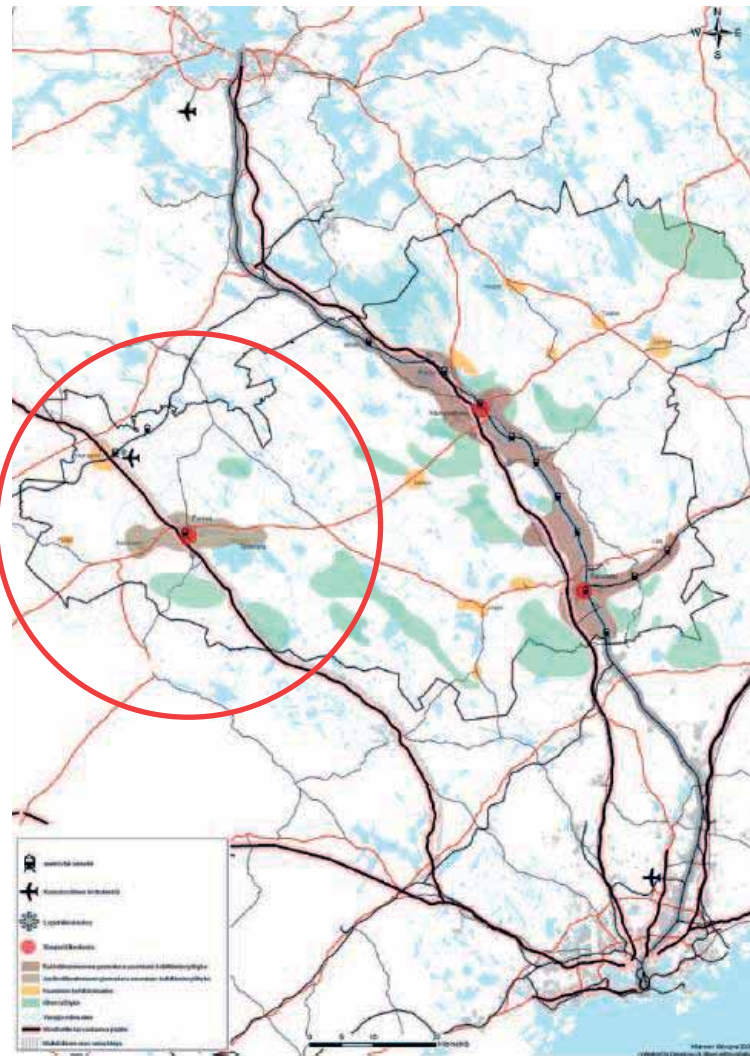
- Iso kaupunkikeskus
- Forssan seutu
- Etäisyys Forssasta 50 km/ 100 km

Forssan seutu osana Kanta-Hämeen maakuntaa

Hämeen liiton **Maakuntasuunnitelma 2035** on strateginen koko maakuntaa koskeva suunnitelma. Forssan seutu on yksi maakunnan kolmesta kaupunkiseudusta ja erillään pääradan varressa yhteen kasvavista taajamista. Maakuntasuunnitelmassa tavoitellaan kakkostiekäytävän merkittävää liikenteellisistä kehittämistä ja lentokenttää Humppilaan. Väestökehityksen osalta Forssan seudulle tavoitteeksi on asetettu lievästi nouseva trendi.

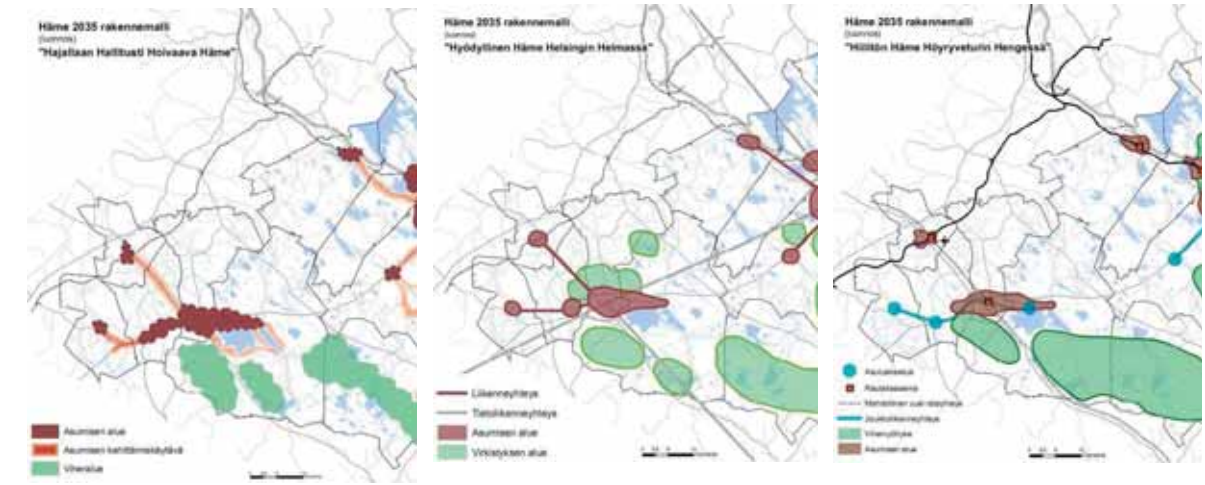
Taulukko: Forssan seudun tavoiteltu kehitys Maakuntasuunnitelman 2035 mukaan (Lähde: Maakuntasuunnitelma 2035. Hämeen liitto, 2009).

Forssan seutu	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035
Väestö 31.12. (henkeä)	35866	35455	35180	35420	35700	36160	36650	37060
Työvoima (henkeä)	17415	16921	16290	15840	15430	15130	15040	15150
Työvoimaosuus (% 15–64 -vsta)	75,2	74,3	71,5	72,2	73,1	73,1	73,4	73,9
Työpaikat	15282	15114	14070	14560	14650	14550	15040	15150
Työpaikkaomavaraisuus (%)	100,9	100,2	100	100	100	100	100	100
Työttömyysaste (%)	12,9	10,4	13,6	8,1	5,1	3,8	3,3	3,3
Työllisyysaste (työlliset 15–64 -vsta, %)	65,4	66,3	61,9	66,6	69,7	70,5	71,3	71,7
Taloudellinen huoltosuhte (ei työlliset/työlliset)	1,37	1,35	1,50	1,43	1,44	1,49	1,52	1,53

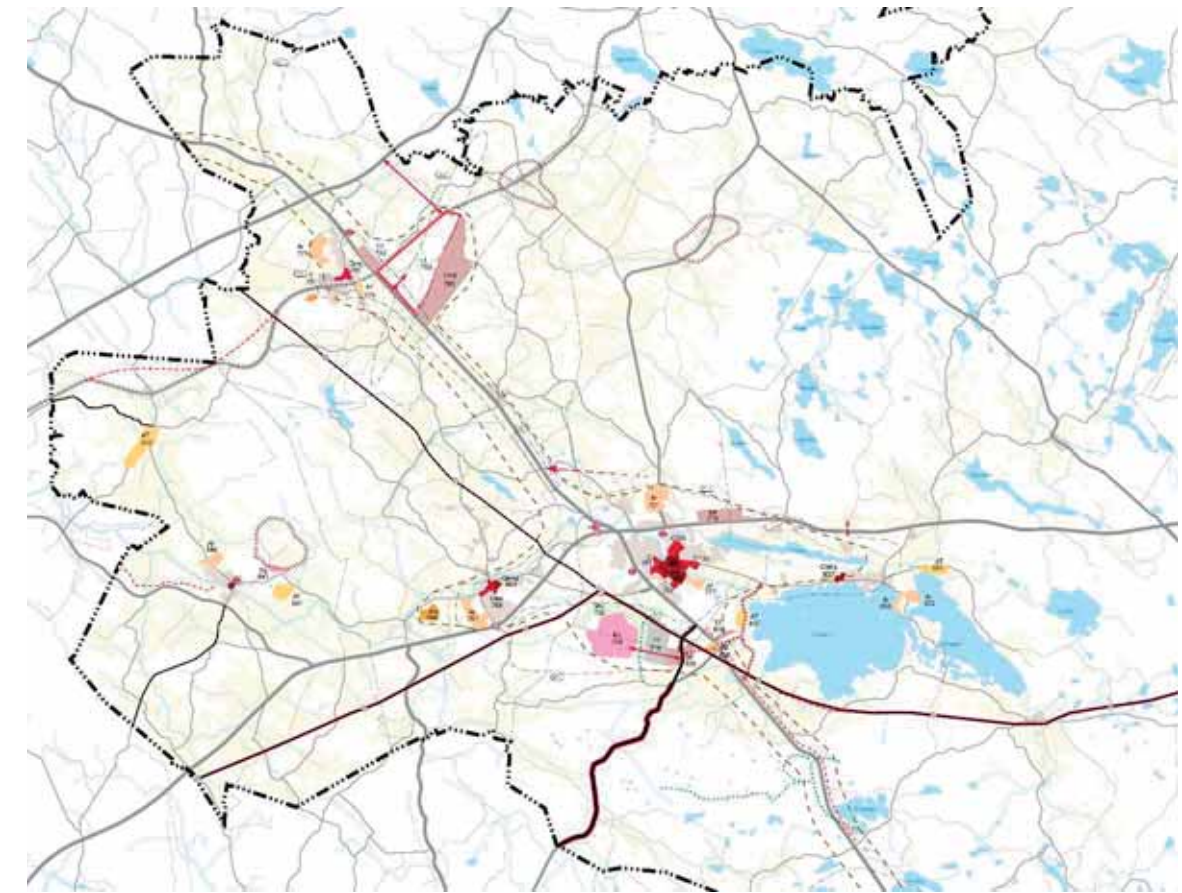

Kuva: Forssan seudun tavoiteltu kehitys osana Kanta-Hämettä. Maakuntasuunnitelman 2035 kartan mukaan. (Lähde: Maakuntasuunnitelma 2035. Hämeen liitto, 2009).

Tähän asti Forssan seudun ainoita kuntarajat ylittäviä maankäyttösuunnitelmia ovat seutu- ja maakuntakaavat. Voimassa oleva **Kanta-Hämeen maakuntakaava** (valtioneuvosto 2006) on vaihtoehtoisten rakennemallien vertailuvaihtoehdon pohjana. Maakuntakaavan päivitys on vaihemaakuntakaavan luonnoksena nähtävillä vuoden 2011 alussa.

Kuvat: Forssan seutu osana Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan rakennemalleja, jotka sisältyivät osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan keväällä 2010. (Lähde: Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Hämeen liitto, 2010.)

Kuva: Forssan seutu osana Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan luonnosta, maakuntahallitus 13.12.2010 (nähtävillä 31.1. – 15.3.2011).

Forssan seudun rakennetarkastelun lähtötiedot ja selvitykset

Forssan seudun rakennetarkastelun olennaisia lähtötietoja ja alueen ominaisuuksia on kuvattu tarkemmin ja tiivistetyksi tässä luvussa kuuden seudullisesti merkittävän avainteman kautta (ks. kappaleet 1.1 -1.6). Kartoilla on esitetty ainoastaan sellaisia aineistoja, jotka ovat seudullisesti merkittäviä ja/tai joita on ollut saatavilla yhteismitallisena koko alueelta. Selostuksen kappaleissa 1.1 – 1.6 olevat kartat ovat pienennöksiä, alkuperäiset ovat liitteenä mittakaavassa 1:100 000. Karttoja on tulkittava seudullisen kokonaisuuden näkökulmasta kiinnittämättä liikaa huomiota yksityiskohtiin.

Strategisten tavoitteiden pohjalta määritettyjä **lähtötietojen avainteemoja** ovat:

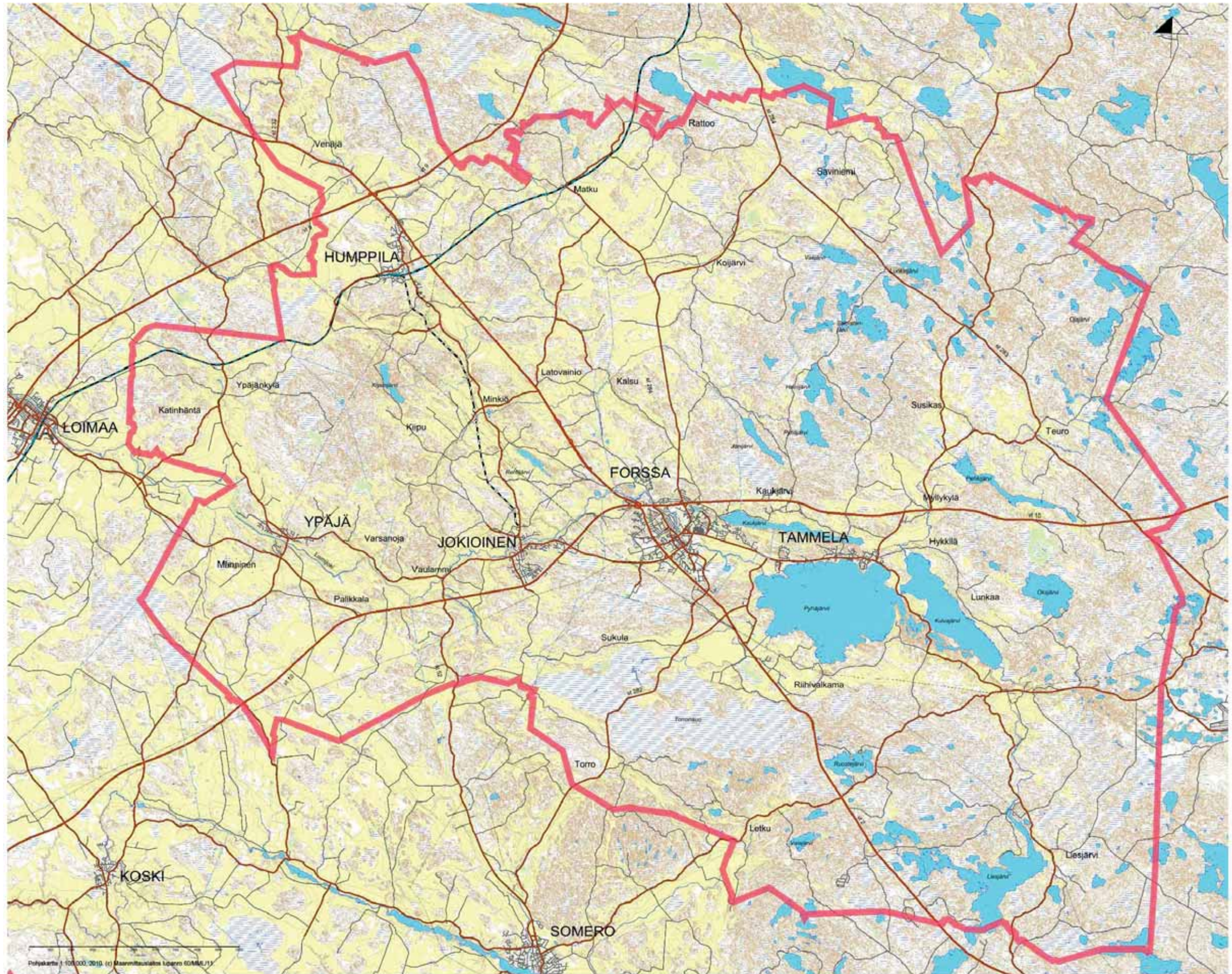
- Yhdyskuntarakenne (kappale 1.1)
- Elinkeinot ja osaaminen (kappale 1.2)
- Liikenne ja infrastruktuuri (kappale 1.3)
- Asuminen (kappale 1.4)
- Vapaa-aika ja virkistys (kappale 1.5)
- Ympäristö (kappale 1.6)

Tässä luvussa esitettyjen lähtötietojen lisäksi rakennetarkastelun yhteydessä on tehty kaksi **erillisselvitystä**, joista on julkaistu omat raporttinsa:

- Forssan seudun kaupan rakenne. Entrecon Oy, 2010 (tiivistelmä kappaleessa 2.1)
- Forssan seudun liikenne. A-Insinöörit Suunnittelu Oy, 2010 (keskeiset tiedot kappaleessa 2.2)

Muut käytössä olleet lähtöaineistot ilmenevät lähtötietojen luettelosta, joka on liitteenä selostuksen lopussa (liite 2).

Kuva seuraavalla sivulla: Forssan seudun kartta lähtötietojen ja suunnitelmakarttojen vertailua varten. Kartasta on luettavissa Forssan seudun maisemallinen suurrakenne, johon yhdyskuntarakenteen kehitys perustuu. Seudun itäosa on harvaan asuttua, metsien peittämää ylänköaluetta., joka jatkuu yhtenäisenä Hämeenlinnan ja Riihimäen seuduille saakka. Länsiosa on asuttua ja alavaa viljelysseutua, jonka ytimenä on Loimijoki sivujokineen. Valtatiet ja rata halkovat seutua. Valtateiden 2 ja 10 solmu Forssassa jakaa seudun neljään suureen lohkoon, jotka ovat jossakin määrin eriytyneet toiminnallisesti. Tulevaisuuden ja rakennetarkastelun haasteena on aluelohkojen keskinäisten yhteyksien parantaminen liikenteellisesti ja toiminnallisesti. (Pohjakartta ja maastotietokanta: Maanmittauslaitos, lupa nro 60/MML/11)

1.1. Yhdyskuntarakenteen lähtötiedot

Väestö ja asutusrakenne

Forssan seudulla asuu noin 35 400 ihmistä (2008). Alueen keskus ja väestörakenteen painopiste on seutukunnan nimenkin mukaisesti Forssa. Muut merkittävimmät keskuksat ovat Forssan ympäristökuntien keskuksat Tammela, Jokioinen, Ypäjä ja Humppila. Forssassa asuu puolet koko seudun väestöstä ja taajamissa kaikkiaan noin 70 % väestöstä. (Asukasluokitiedot vuodelta 2008: Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta, indikaattori 1a.)

Forssan seudun asutusrakenteessa huomionarvoista on maaseutuasutuksen levittäytyminen tasaisesti miltei koko alueelle. Asumattomia tai miltei asumattomia alueen osia on vain kansallispuistojen, Hämeen järviylängön ja Ypäjän pohjoispuolisen ylängön alueilla sekä laajoilla peltoaukeilla. Maaseudun asutusrakenteen suhteen Tammela poikkeaa muusta seudusta: siellä asutus on keskittynyt voimakkaammin vanhoihin kyliin. Etelässä, lännessä ja pohjoisessa maaseutuasutuksen vyöhykkeet jatkuvat yli seutukunta- ja maakuntarajojen. Idässä asutukseen tuo katkon Hämeen järviylänkö, joka ei ole historiassa ollut suotuisaa maanviljelykselle eikä siten houkuttelevaa asutuksellekaan.

Asutusrakenne ei ole Forssan seudulla pysyvä, vaikka taajamarakenteet ja rakennuskanta pysyisivät ennallaan. Muutamassa vuosikymmenessä tapahtuu rakenteellisia muutoksia, jotka liittyvät ihmisten elämäntavan ja asumiskulttuurin muutukseen. Aikamme ilmiöihin kuuluu esimerkiksi loma-asuntojen ottaminen ympärivuotisen asumisen käyttöön. Päinvastaistakin kehitystä voi olla kylissä ja maaseudulla mutta myös kaupunkien vanhoilla pientaloalueilla: alun perin pysyvään asumiseen rakennetut pienikokoiset mummonmökkit, torpat tai työläistalot muuttuvat sukupolvien vaihtuessa loma-asunnoiksi.

Maakunnallisista yhdyskuntarakennetta koskevista selvityksistä ilmenee myös, että parinkymmenen viime vuoden aikana väki on vähentynyt kaikkien kuntien ydinkeskustoissa ja erityisesti Forssan kaupunkialueella (Ruudun takaa. Hämeen yhdyskuntarakenteen. Hämeen liitto, 2007). Ilmiö liittyyneen asumisväljyyden kasvuun ja asumisen arvostuksissa tapahtuneisiin muutoksiin. Forssan kerrostaloista on muutettu omakotitaloihin naapurikuntiin. Kun Forssan seudun väestörakenne on ikääntymässä lähivuosikymmeninä, voi palvelujen järjestämisessä olla tarvetta aivan uudentilaisille toimintatavoille.

Edellä kuvatut Forssan seudun asutusrakenteessa kokonaisuutena tapahtuvat muutokset perustuvat osittain yksittäisten ihmisten tai perheiden omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin. Taustalla ovat myös koko Suomea ja koko maailmaakin koskevat yhteiskunnalliset ja sosiokulttuuriset trendit. Asutus- ja väestörakenteessa tapahtuvat ilmiöt tunnistamalla voi löytyä varteenotettavia yhdyskuntarakenteen kehittämismahdollisuuksia.

Forssan seudun yhdyskuntarakenteen kehittämisen suurimpia haasteita ovat: liikenteen ja maankäytön sekä kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen tehostaminen, kaupunki-, kunta- ja kyläkeskusten toiminnallisen aseman vahvistaminen sekä maaseutualueiden ytkeminen näihin maankäytöllisiin, liikenteellisiin ja toiminnallisiin rakenteisiin.

Forssan seudun yhdyskuntarakenteen (liite 3, kartta 1 ja sen pienennös seuraavalla sivulla)

Forssan seudun rakennetarkastelussa alueen sisäistä yhdyskuntarakennetta on tutkittu paikkatietomenetelmien yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR, kartalla esitetyt tilastoanalyysit 250x250 m kokoisissa ruuduissa) sekä rakennus- ja huoneistorekisterin avulla (RHR, kartalla pistemäisesti esitettyä tietoa rakennuskannasta). Palveluverkko on yksinkertaistettu kolmeen tasoon kattaen kaikki palvelutyypit julkisista yksityisiin (kaupunkitasoiset, kuntakeskustasoiset ja kylätasoiset).

Taajamaluokitus YKR-aineiston mukaan

Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmässä asutus on luokiteltu yhdyskuntarakenteen tiiveyden perusteella taajamiin, kyliin, pienkyliin ja harvaan maaseutuasutukseen. Forssan seudun rakennetta kuvataan tämän pohjalta seuraavassa:

Taajamat

Alueen väestöstä 70 % asuu taajamissa. Alueen suurin taajama on Forssan, Tammelan ja Jokioisten kuntakeskusten ja niiden ympärysalueiden muodostama itä-länsisuuntainen taajamarakenteen nauha Tammelan Pyhäjärven ja Loimijoen ympärillä. Nauhataajaman alueella asuu noin 2/3 Forssan seudun asukkaista. Myös Ypäjän kuntakeskus on rakentunut Loimijoen varteen ja se sijoittuu nauhan jatkeeksi hieman taajamarakennetta harvemman kylärakenteen kautta. Humppila sijaitsee edellä mainitusta nelikkonauhasta erillään Turku-Toijala-radan varressa. Kaikki viisi kuntakeskusta sijaitsevat ylempitasoisten yhdysteiden risteyskohdissa tai tuntumassa. (Taajamien asukasluokitiedot vuodelta 2005: Ympäristöhallinto, Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta 5.2. Elinympäristön seuranta, indikaattori 1a.)

Kylät

YKR-aineistossa kylät ovat alueita, joissa ruudun ja sitä ympäröivien kahdeksan ruudun vakituisten asuinrakennusten yhteenlaskettu lukumäärä on vähintään kuusi (ruutu 250 x 250m). Alueen asukasluvun pitää olla vähintään 40 asukasta. Kohdealueen kylämäisen asutuksen alueet hahmottuvat viideksi kokonaisuudeksi: 1. Forssan luoteispuolinen alue, 2. Forssan eteläpuolinen alue, 3. Tammelan Pyhäjärven itäpuolinen alue, 4. Jokioisten ja Ypäjän välinen alue sekä 5. Humppilan kolmen kompaktin kylän kokonaisuus. Lisäksi alueen reunoilla on muutamia kyläasutuksen tihentymiä, jotka eivät selkeästi hahmotu osaksi edellä mainittuja kokonaisuuksia. (Ypäjän Nopola ja Katinhäntä sekä Tammelan Letku ja Torro). Laajimmat yhtenäiset kyläkokonaisuudet ovat Tammelan Kaukolan-Portaan-Turpoon kyläalue, Forssan Riihivalkaman-Similänkulman-Hälviän kyläalue sekä Jokioisten ja Ypäjän Haapaniemen-Palikkalan-Levän kyläalue. Forssan pohjoispuolella olevien kylien muodostama kokonaisuus on hajanaisin koostuen noin kymmenestä YKR-kylästä. (YKR-aluejaot 2005)

Pienkyliä

YKR-aineiston pienkyliä on muodostettu samalla tavalla kuin kylät, paitsi että asutuksen lukumäärä on 20- 40 henkilöä. Pienkyliä on eniten Forssan ja Humppilan välisellä alueella, jossa kuntakeskusten välisessä taajamarakenteessa on suurin aukko. Pienkyliä sijaitsevat useimmiten kylien liepeillä, mutta myös suoraan taajamarakenteen kyljessä. Forssan kunnan pohjoisosissa sijaitsee myös pari muusta yhdyskuntarakenteesta erillään sijaitsevaa pienkyliä (Merola ja Suonpää). (YKR-aluejaot 2005)

Harva maaseutuasutus ja haja-asutus

Haja-asutusta on arvioitu YKR-aineiston lisäksi myös rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen avulla (VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteri RHR, 2010). Rakennusten sijoittumisesta nähdään, että alueen länsiosa on tasaisemmin rakennettu kuin alueen itäosa, jossa rakentaminen on keskittynyt yhdysteiden varsille ja järvien rannoille (lähinnä vapaa-ajan rakennukset). Kyläalueet ovat idässä ja lännessä kuta-kuinkin yhtä tiheästi rakentuneita, mistä johtuen haja-asutusalueen ja kyläalueiden välinen raja muodostuu idässä dramaattisemmaksi kuin lännessä. Itäosassa järvien rannoille rakentuneiden loma-asuntojen nauhat muodostavat asutuksen taajuuden suhteen kyliin verrattavaa asutusta. Länsiosasta nämä mökkien muodostamat tihentymät puuttuvat miltei kokonaan. YKR:n harvan maaseutuasutuksen eli tässä haja-asutuksen alueisiin kuuluvat ne alueet, jotka eivät kuulu edellä mainittuihin alueisiin, mutta joissa on vähintään yksi asuttu rakennus (=väestöä) kilometrin säteellä.

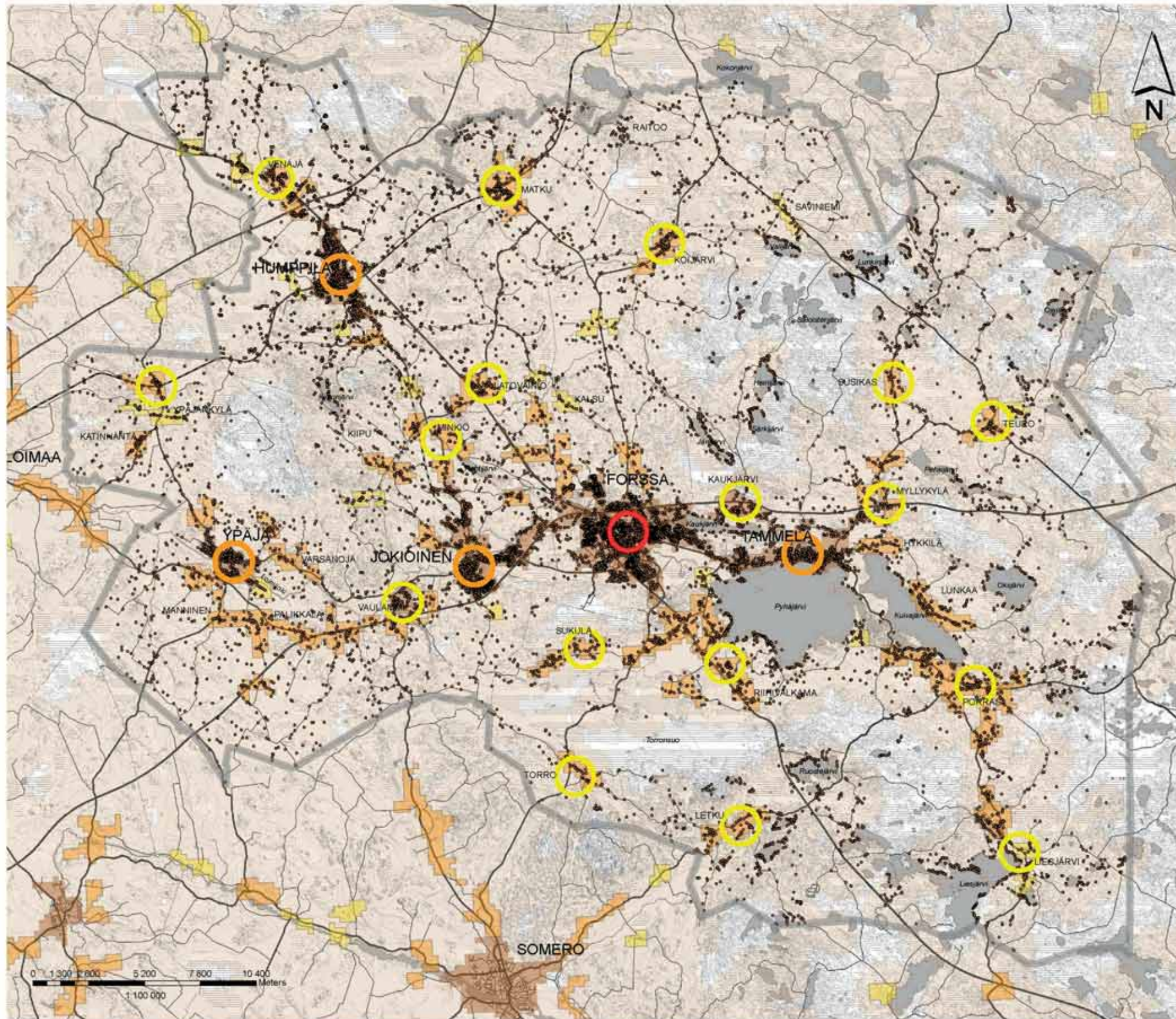
Lähes asumattomat alueet

Haja-asutukseenkaan kuulumattomia alueita ovat ns. erämaat eli lähes asumattomat seudut. Suurin osa Forssan seudun lähes asumattomista alueista sijaitsee seudun itäosissa Tammelan kunnan alueella. Itärajan alueet kuuluvat Hämeenlinnan ja Forssan seudun väliseen laajaan Hämeen järviylängön alueeseen. Laajimpia yhtenäisiä erämaita Forssan seudulla ovat Forssan ja Tammelan eteläpuoleinen Torronsuon-Liesjärven alue, Humppilan ja Ypäjän välinen Isorahkan suoalue, Tammelan pohjoispuoleinen suo- ja järvialue sekä Tammelan pohjoispuoleinen Saloistenjärven ja Särkijärven välinen järvi- ja suoalue.

Forsan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA
Liite 3, kartta 1 (1:100 000, koko A1.)

Lähtötietokartta: Yhdyskuntarakenne

25.02.2011

Pohjakartta 1:100 000, 2010. © maanmittauslaitos lupanro 60/MML/11.

LÄHTEET

(1) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot. Yhdyskuntarakenteen aluejako -paikkatietokanta. Aineisto kuvaa taajamia ja asutus-rakennetta vuonna 2005.

(2) Väestörekisterikeskuksen Rakennus- ja huoneistorekisterin otteet Forsan, Jokiisten, Tammelan ja Ypäjän osalta tiedot Forsan kaupungilta (17.6.2010 tilanne), Humpiilan osalta tiedot Humpiilan kunnasta (tilanne 22.7.2010).

1.2. Elinkeinojen ja osaamisen lähtötiedot

Elinkeinot ovat kautta historian vaikuttaneet erittäin merkittävästi maankäyttöön ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen. Forssan seudulla viimeistään keskiajalla alkanut peltoviljely ja muu maatalous on voimissaan edelleen ja antaa nykyisinkin luonteen koko seudun maisemalle. 1800-luvulla alkaneen teollisuuden päätoimialat ovat vaihtuneet ja sijainti yhdyskuntarakenteessa muuttunut vesien partaalta valtateiden varteen. Tällä hetkellä ja lähivuosikymmeninä valtatie ja eritasoliittymät vetävät teollisuuden lisäksi puoleensa logistiikan ja kaupan alan toimintoja. Kasvava ala Forssan seudulla muun Suomen tapaan on palveluala. Koulutusalan sekä matkailun ja elämysteollisuuden kehittämisessä Forssan seudulla on selviä strategisia mahdollisuuksia. Forssan seudun **haasteena** on kullekin strategisesti merkittävälle elinkeinoalalle sopivien ja ihanteellisten sijaintien löytäminen, pitkän aikavälin laajennustarpeisiin varautuminen, elinkeinoalojen maankäyttötarpeiden yhteen ja muuhun yhdyskuntarakenteeseen sovittaminen.

Forssan seudun merkittävät elinkeino- ja osaamisalat

Maatalous ja metsätalous: Loimijokilaakson peltoalaltaan suuret ja viljavat pellot ovat vielä nykyisinkin seudun elinkeinoelämän keltaista kultaa, ja seudulla on alan merkittäviä oppilaitoksia ja tutkimuslaitoksia. Metsätaloutta on erityisesti seudun itäosassa. Maatalouden sivuelinkeinot ovat viime vuosikymmeninä kehittyneet erityisesti hevosharrastukseen sekä luonto- ja maaseutumatkailuun liittyen.

Teollisuus: Loimijokilaakso on maamme vanhimpia teollisuusvyöhykkeitä, joskaan 1800-luvulla syntynyttä suurta tekstiiliteollisuutta ei enää Forssassa ole. 1900-luvulla kehittyivät Forssan seudun rakennus- ja elintarviketeollisuus sekä lasiteollisuus. Uusi kehittyvä teollisuuden ala on ympäristöteknologia, jonka ydinaluetta on Kiimassuon jätehuolto- ja yritysalue.

Logistiikka: Forssan seutu on hyvän sijaintinsa vuoksi valinnut logistiikan yhdeksi kehitettävistä avaintoimialoistaan. Kiimassuon jätehuoltoalue ja Helsingin Sanomien painotalo ovat tällä hetkellä merkittävimmät logistista sijaintia hyödyntävät toimijat. Elinkeinoelämän toimintaympäristön kehittäminen edellyttää huomattavia valtakunnallisen liikenneverkon parannuksia ja investointeja.

Matkailu ja elämysteollisuus: Forssan seudulla on jo nykyisin useita merkittäviä vapaa-ajan toimintojen keskittymiä, joita on kuvattu tarkemmin kappaleessa 1.5. Seudun hyvä sijainti suhteessa suuriin kaupunkikeskuksiin mahdollistaa monipuolisen vapaa-ajan tarjonnan kasvattamisen merkittäväksi elinkeinoalaksi, kun otetaan huomioon nykyinen kehitystrendi kohti elämisyhteiskuntaa.

Kauppa ja palvelut: Palvelualojen osuus elinkeinoista on Forssan seudulla kasvamassa muun Suomen tapaan. Seutu on nykyisin kohtalaisen suuri kaupan ja palveluiden keskittymä Forssan toimiessa keskuskaupunkina. Forssan seudun kaupan rakenne -selvityksessä aiheesta on kerrottu tarkemmin (ks. luku 2.1, jossa tiivistelmä).

Koulutuskeskittymät: Merkittäviä oppilaitoksia ovat Hämeen ammattikorkeakoulun yksiköt Forssassa ja Tammelan Mustialassa, Ypäjän hevosopisto ja Eerikkilän urheiluopisto. Tammelan metsäoppilaitos lopetti vastikään toimintansa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) Jokioisilla on alan johtava tutkimuslaitos Suomessa.

Forssan seudun elinkeinopoliittinen tulevaisuuskuva

Forssan Seudun Kehittämiskeskus Oy:n mukaan seudun elinkeinopoliittikan visiona vuonna 2025 on 50 000 asukkaan ”Järkivihreä Forssan seutu”. Strategisia toimialoja ja menestystekijöitä kuvaa oheinen kaavio.

Kuva: Forssan seudun strategiset avaintoimialat ja niiden menestystekijät lähivuosikymmeninä (Lähde: Forssan Seudun Kehittämiskeskus Oy).

Rakennuskantaan liittyvät tiedot (liite 3, kartta 2 ja sen pienennös seuraavalla sivulla)

Seudun elinkeinoin ja osaamiseen liittyvää paikkatietoa on koottu Väestörekisterikeskuksen rakennus- ja huoneistorekisteristä vuodelta 2010. Elinkeinoihin liittyvistä rakennuksista on nostettu esiin ne, jotka muodostavat merkittäviä työpaikkakohteita ja jotka eivät esiinny muissa teemoissa. Työpaikkavaltaisten rakennusten keskittyminä hahmottuvat taajamien lisäksi kylistä Matku ja Ypäjänykylä. Maatalouden rakennuksia koskevat tiedot on saatu kunnista.

Teollisuus- ja varastorakennuksia on työpaikkarakennuksista kaikkein eniten (yhteensä noin 370 kpl). Niitä on kaikkialla, myös harvaan asutulla maaseudulla. Kyläalueista merkittävimpiä teollisuuden ja varastotoiminnan keskittymiä ovat Matku, Ypäjänykylä sekä Forssan taajaman eteläpuoleinen Häiviä-Riihivalkaman kyläalue. Orastavia tihentymiä saattaa olla muodostumassa Humppilan taajaman eteläpuolelle, Forssan ja Jokioisten taajamien pohjoispuolelle, Kaukjärven alueelle Tammelan pohjoispuolelle sekä valtatie nro 10 varteen Jokioisten Pellilän kaakkoispuolelle.

Toimistorakennukset muodostavat merkittävän työpaikkavaltaisten rakennusten joukon (noin 50 kappaletta). Niitä on eniten taajamissa, mutta muutamia myös kylissä ja harvaan asutun maaseudun alueella.

Myymälärakennukset ovat niin ikään keskittyneet kuntakeskuksiin, mutta niitä sijaitsee toimistorakennuksia enemmän myös kylissä, tosin vain noin 15 % seudun noin 150 myymälärakennuksesta. Kaupan toimintojen nykyistä sijaintia ja tulevaisuudennäkymiä on tutkittu tarkemmin erillisessä selvityksessä (Forssan seudun kaupan rakenne, Entrecon Oy, 2010), jonka tiivistelmä on kappaleessa 2.1.

Tutkimuslaitosten ja oppilaitosten rakennuksia on Forssassa, Jokioisilla, Ypäjällä ja Tammelassa.

Suuria eläintiloja, jotka ovat saaneet ympäristöluvan, on Forssan seudulla noin 50 kpl.

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA
Liite 3, kartta 2 (1:100 000, koko A1.)

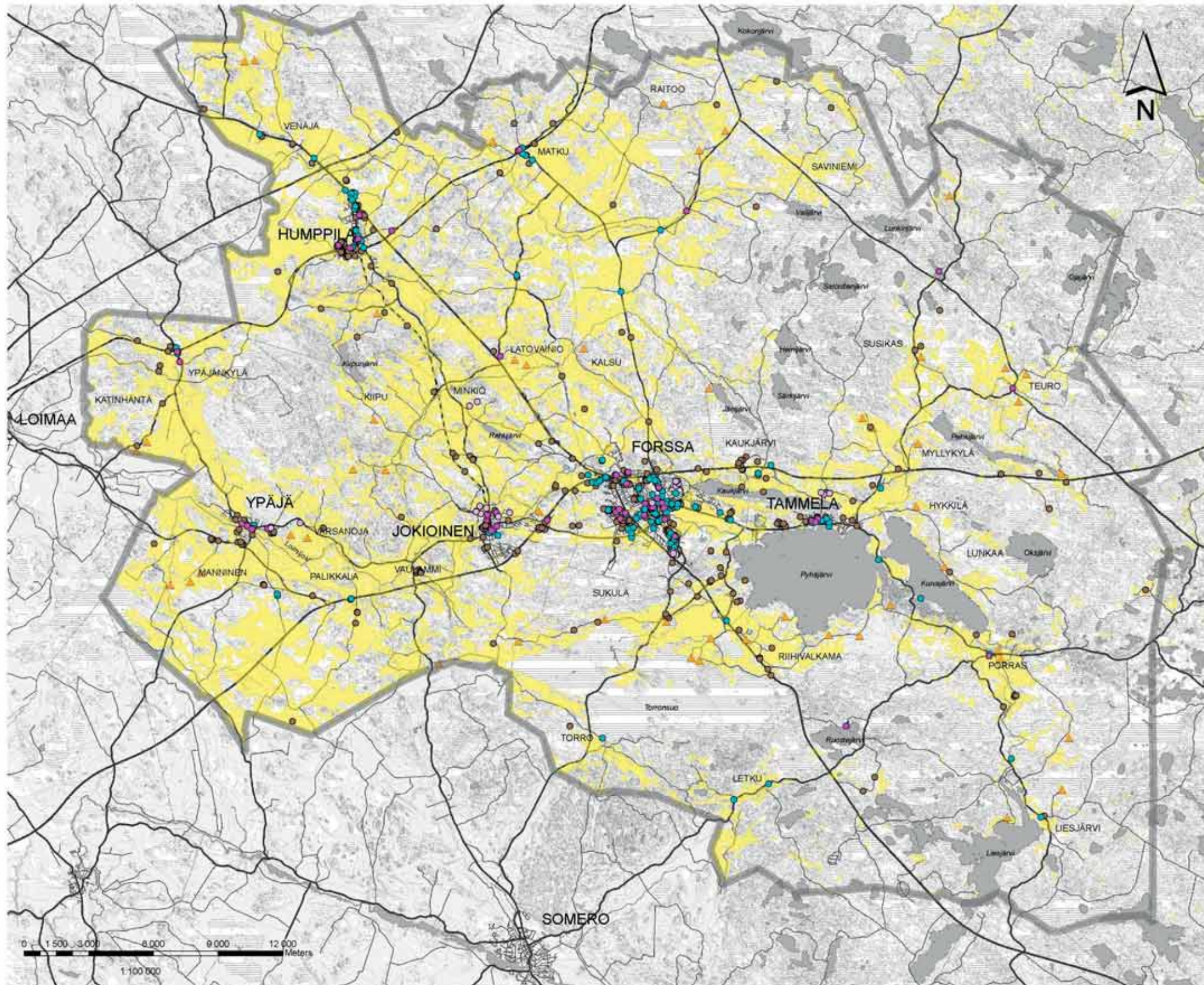
Lähtötietokartta: Elinkeinot ja osaaminen

25.02.2011

— Alueraja

- Ammatilliset oppilaitokset ja tutkimuslaitostenrakennukset (1)
- Toimistorakennukset (1)
- Myymälärakennukset (1)
- Teollisuus- ja varastorakennukset (1)
- ▲ Ympäristöluvitusten piirissä olevat eläintilat. (2)

■ Pellot

Pohjakartta 1:100 000, 2010. © maanmittauslaitos lupanro 60/MML/11.

LÄHTEET

(1) Väestörekisterikeskuksen Rakennus- ja huoneistorekisterin otteet. Forssan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän osalta tiedot Forssan kaupungilta (17.6.2010 tilanne), Humppilan osalta tiedot Humppilan kunnasta (tilanne 22.7.2010).

(2) Kuntien kokoamat tiedot 2010-2011.

1.3. Liikenteen ja muun infrastruktuurin lähtötiedot

Forssan seudulla on nykyisellään tiheä liikenteen ja muun infrastruktuurin verkosto, mikä antaa yhdyskuntarakenteen kehittämislle hyvät mahdollisuudet. Tulevaisuuden suurimpia haasteita ovat seudun ulkopuolisen saavutettavuuden parantaminen, seudullisen ja paikallisen tieliikenteen erottaminen valtakunnallisesta, valtateiden ja ratojen estevaikutuksen vähentäminen, kevyen liikenteen olojen parantaminen sekä seudullisen joukko- ja palveluliikenteen edellytysten parantaminen maankäytön keinoin. Globaaliin ja kansalliseen kehitykseen liittyvä haaste Forssan seudullakin on ilmastonmuutoksen hillintä liikennejärjestelmää, yhdyskuntarakennetta ja energiatekniikkaa kehittämällä.

Liikenneolot

Forssan seudun kunnat sijaitsevat keskeisesti tiheimmin asutun Suomen liikenneverkolla. Forssasta on noin 100 km:n matka sekä Helsinkiin, Tampereelle että Turkuun. Seudun läpi kulkee kolme valtatiötä. Valtatie 2 kulkee Vihdistä Forssan läpi Poriin. Valtatie 9 kulkee Turusta Tampereelle ohittaen Humppilan sen pohjoispuolelta. Valtatie 10 johtaa Turusta Jokioisten ja Forssan kautta Hämeenlinnan Tuulokseen ja sieltä valtatie 12 kohti Lahtea. Valtatieverkkoa täydentävät kantatiet 52 ja 54. Kantatie 54 tarjoaa vaihtoehdoisen pääreitit itään Riihimäen kautta. Seudullisia tarpeita Forssan seudulla palvelevat seututiet 213, 282, 283 ja 284. Lisäksi alueella on useita merkittäviä yhdysteitä ja katuja.

Forssan seudun valtateilla on paljon valtakunnallista tavoitetasoa kapeampia tiejaksoja. Turvallisuutta heikentävät myös useat nelihaara- ym. tasoliittymät. Osaa tieosuuksista on mittavasti perusparannettu. Forssan seudun tieverkolla on suuri raskaan liikenteen osuus varsinkin valtateilla 2 ja 10 sekä kantatiellä 54. Raskaan liikenteen läpiajo Forssan ja Tammelan keskustoissa aiheuttaa ongelmia. Alueen maaseututeiden verkko on tiheä, mutta monin paikoin kapea ja suuntaukseltaan puutteellinen. Vakavin poikkeama standardeista on kuitenkin kantatiellä 52 välillä Somero-Jokioinen, missä kapean tien mäkisyys ja kaarteisuus ovat huomattavan suuria.

Seudullinen joukkoliikenne keskittyy nauhataajamaan Jokioinen-Forssa-Tammela. Muihin kuntiin suhteellisen vähäiset vuorot palvelevat lähinnä työ- ja koulumatkaliikennettä. Pikavuoroyhteydet Forssasta Helsinkiin, Tampereelle ja Turkuun ovat hyvät. Forssan seudun länsireunalla kulkee Turku-Toijala rautatie. Seutua palvelevat asemat ovat Humppilassa ja Loimaalla, joista kulkee 8 vuoroa päivässä sekä Tampereelle että Turkuun ja takaisin. Matka-aika molempiin kaupunkeihin on noin 50 minuuttia.

Forssan keskustassa on suhteellisen tiheä kevyen liikenteen verkosto, mutta monin paikoin on pahoja puutteita yhtenäisyydessä ja laatutasossa. Yhteydet muihin kuntiin ovat puutteellisia, paitsi yhteysvälillä Jokioinen-Forssa-Tammela, jolla kulkee yhtenäinen jalankulku- ja pyörätie. Pienempien kuntien taajama-alueilla on pääteiden vieressä paikoin kevyen liikenteen väylät. Forssan seudun läpi kulkee valtakunnallisia retkipyöräilyreitit. Lisäksi seudulla on runsaasti luontomatkailuun liittyviä retkeily-, ratsastus- ja muita ulkoilureittejä sekä useita merkittäviä liikennehistoriallisia kohteita.

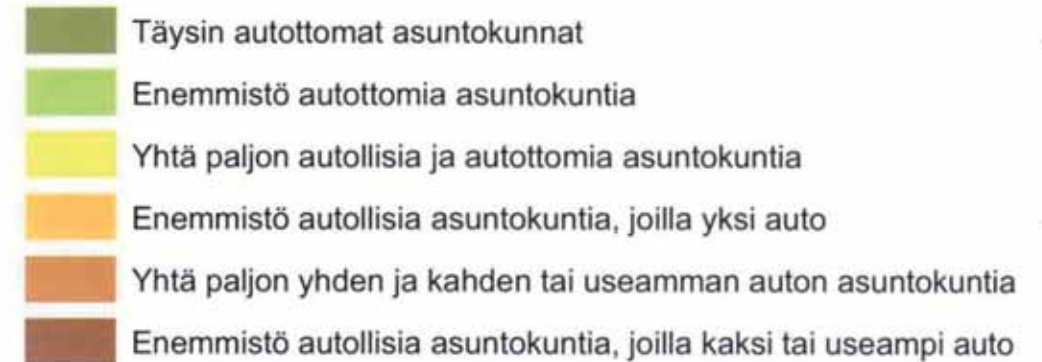
Forssan seudun liikenneoloista ja niiden kehittämisestä on FOSTRA-hankkeessa tehty oma selvityksensä, jonka raportin tiivistelmä on esitetty luvussa 2.2.

Yhdyskuntatekniikka

Infrastruktuurin puolesta valmius seudun kaikinpuoliseen kehittämiseen on hyvä. Forssan seudulla on varsin kattava vesihuoltoverkosto. Puhtaan veden jakeluverkko kattaa sormimaisina rakenteina miltei kaikki asutut alueet ja jätevesiverkko taajamat. Maaseudun kylissä on paikallisiakin vesihuolto- ja jätevesiverkostoja. Seutua halkoo useita valtakunnalliseen jakeluverkkoon kuuluvia itä-länsisuuntaisia sähkölinjoja, Forssassa on suuri muuntoasema. Forssan seudun eteläosaan on suunnitteilla maakaasulinja. Linjan avulla Kiimassuon jätteiden poltosta syntyvä kaasu voitaisiin syöttää valtakunnan verkkoon. Kaasunpolto

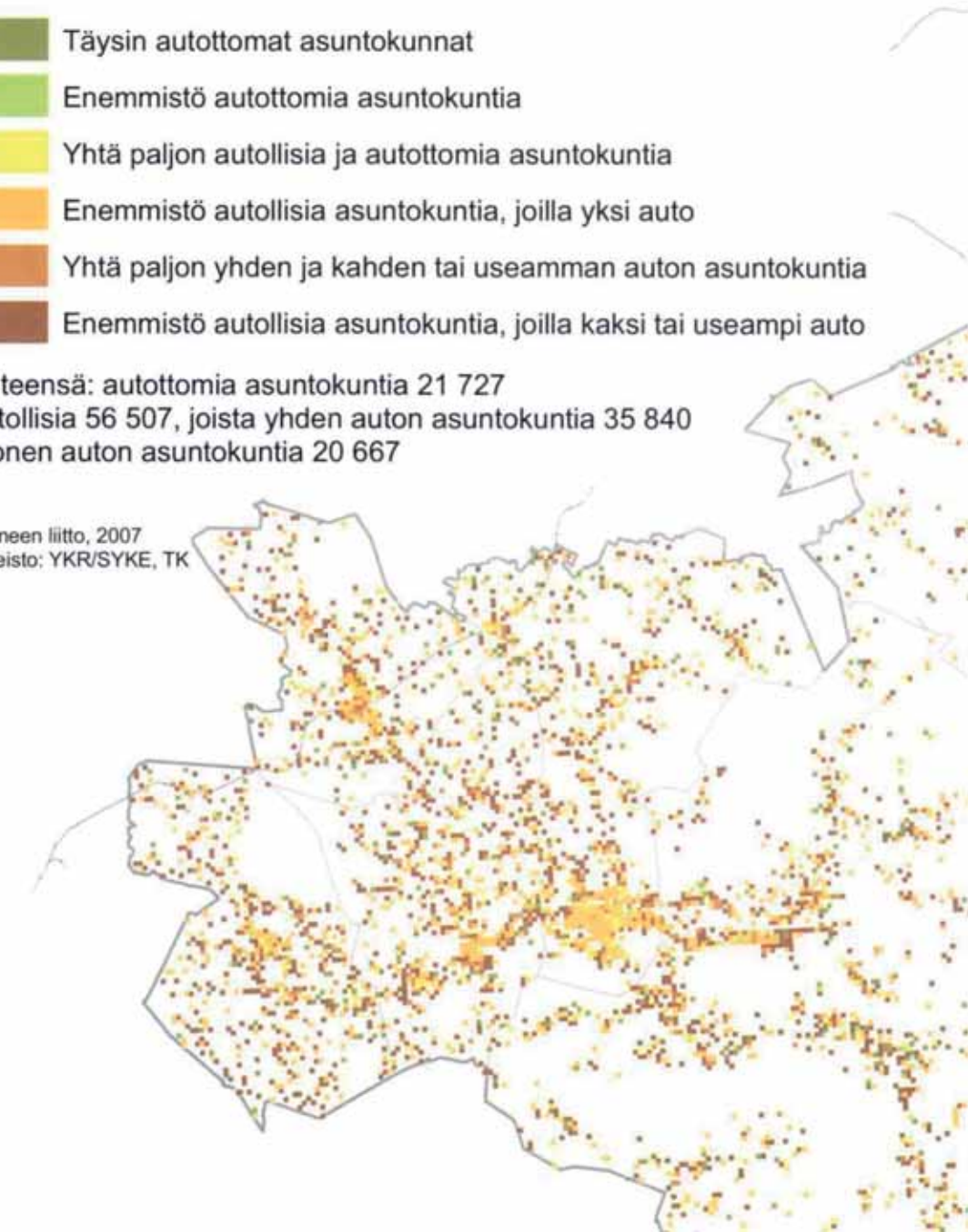
tarjoaa myös Kiimassuon yritysalueelle merkittävän energialähteen. Jätehuolto on järjestetty seudullisesti ja vanhat pienet kaatopaikat on suljettu. Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy:n käsittelyalue Kiimassuolla palvelee kaikkiaan 16 kuntaa. Energiahuollossa Forssan seudulla harkitaan tuulivoiman sekä muiden vaihtoehtojen ja/tai paikallisten tuotantomuotojen käyttöön ottoa.

Asutokuntien autonomistus vuonna 2005

Yhteensä: autottomia asutokuntia 21 727
autollisia 56 507, joista yhden auton asutokuntia 35 840
monen auton asutokuntia 20 667

Hämeen liitto, 2007
Aineisto: YKR/SYKE, TK

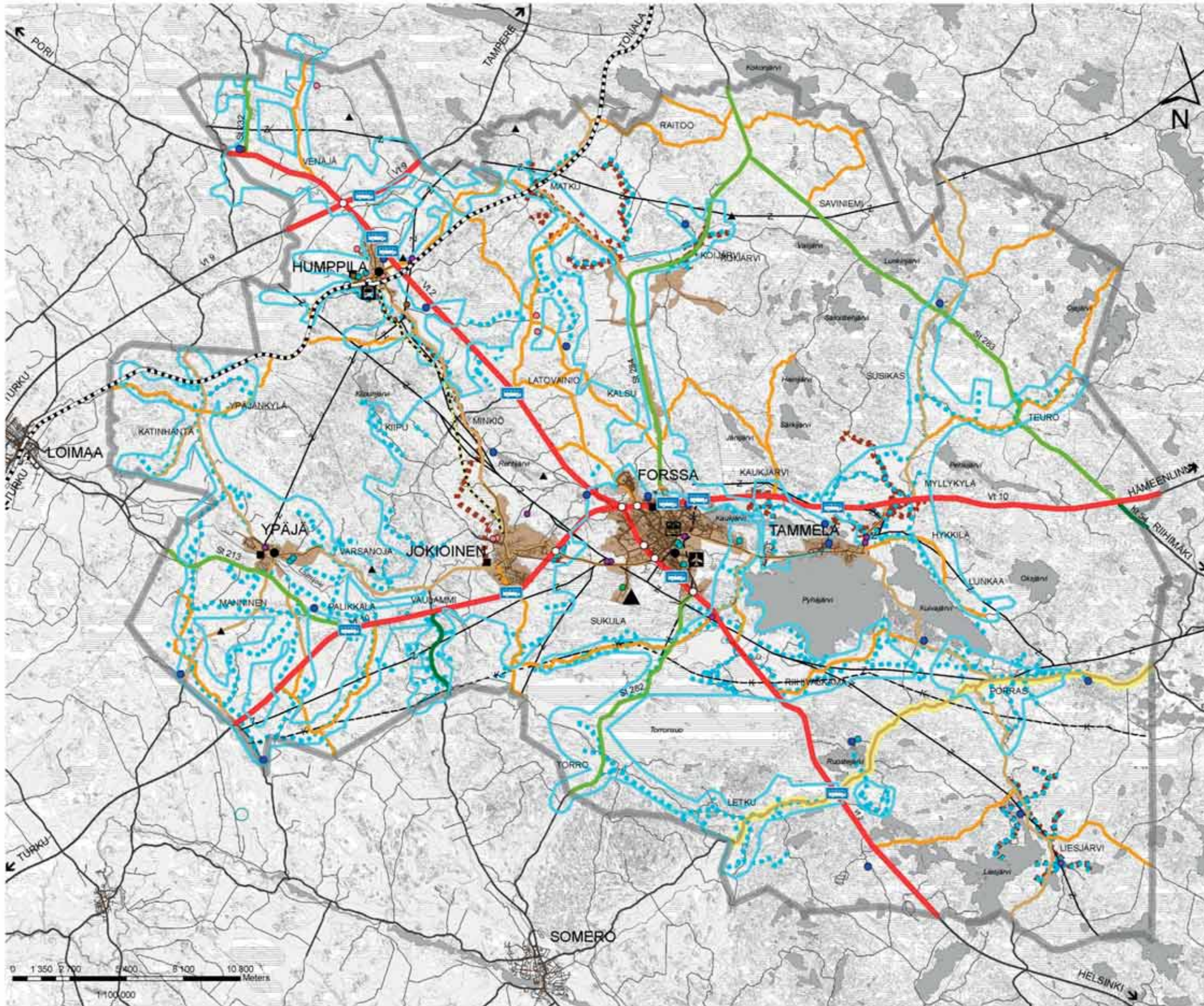

Kuva: Forssan seudulla on runsaasti kahden auton talouksia (kartan ruskeat ruudut). Tämä liittyy alueen asutusrakenteen hajanaiseen luonteeseen. Tästä lähtökohdasta katsoen koko seudun kattavan toimivan seudullisen joukkoliikenteen järjestäminen on erittäin haasteellista. Sen sijaan toimivien matkaketjujen järjestäminen pitkämatkaisen joukkoliikenteen terminaaleille ja pysäkeille on kehittämissä nykyistäkin paremmaksi. (Lähde: Ruudun takaa. Hämeen yhdyskuntarakenne. Hämeen liitto, 2007)

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA
Liite 3, kartta 3, 1:100 000, koko A1.

Lähtötietokartta: Liikenne ja infrastruktuuri

25.02.2011

Alueraja

LIIKENNE

Tieliikenne

- Kiertoliittymä
- Eritasoliittymä
- Kevyen liikenteen väylä
- Valtatie
- Kantatie
- Seututie
- Ylempi yhdystie
- Alempi yhdystie

Joukkoliikenne

- Rautatie
- Rautatieasema
- Linja-autoasema
- Pikavuoropysäkki
- Harrastelentokennä
- Liikennehistorialliset väylät
- Jokiosten Museorautatie
- Hämeen Härkätie

KUNNALLISTEKNIikka

Energiahuolto

- Suunniteltu kaasulinja (3)
- Suurjännitelinja, vähintään 110 kV (3)
- Yhdyskuntateknikan rakennukset (1)
- Sähköasema, muuntamo (3)
- Kiimassuon lämpö- ja sähkövoimalaitos (3)
- Voimalaitos (1)

Vesihuolto

- Vedenottamo (5)
- Jätevedenpuhdistamo (4)
- Vedenjakelualue (4)
- Vesijohto (4,5)
- Jätevesiviemäri (4,5)
- Vesi- ja jätevesihuollon toiminta-alue (4)

Jätehuolto

- ▲ Suljettu kaatopaikka (3)
- ▲ Kiimassuon jätehuoltoalue

Tietoliikenne

- Tietoliikenteen rakennus (1)

LÄHTEET

(1) Väestörekisterikeskuksen Rakennus- ja huoneistoreksterin otteet. Forssan, Jokiosten, Tammelan ja Ypäjän osalta tiedot Forssan kaupungilta (tilanne 17.6.2010), Humppilan osalta tiedot Humppilan kunnasta (tilanne 22.7.2010).

(2) Hämeen liitto, Kanta-Hämeen maakuntakaava (MV 29.11.2004, VN 28.9.2006, KHO 28.12.2007)

(3) Hämeen liitto

(4) Forssan seudun vesihuollon yleissuunnitelma. Hämeen ympäristökeskus, Forssan kaupunki, Tammelan, Jokiosten, Ypäjän ja Humppilan kunnat sekä Hämeen liitto, 0150-C3302. Suunnittelukeskus Oy 2004.

(5) Vesihuoltolinjat Humppila-Jokioinen. Airix Ympäristö Oy 2006.

Pohjakartta 1:100 000, 2010. © maanmittauslaitos lupanro 60/MML/11.

1.4. Asumisen lähtötiedot

Forssan seudun nykyisiä asumisololoja voi luonnehtia monipuolisiksi. Kaupunkimaisia asuinympäristöjä tarjoaa Forssa, muissa kuntakeskuksissa ja taajamissa asuntorakennuskanta on pientalovaltaista. Forssan keskustassa on merkittäviä ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita pientaloalueita. Taajamien ulkopuolella, maaseudun kylissä ja haja-asutusalueella asuu vajaa kolmannes seudun ihmisistä. Loma-asumista on erityisesti alueen itäosissa. Seudun maatalousvaltaisissa länsiosissa maaseutu on tasaisesti ja jopa tiheään asuttua (ks. kappale 1.1.). Tammelalle ovat tyypillisiä vanhat, ryhmäkylämäisen tiiviit kylät, jotka ovat edelleen elinvoimaisia.

Forssan seudun asumisolujen kehittämisessä tulevaisuuden **haasteita** ovat seudullisen asumisimagon luominen, asuntoalueiden profiloituminen, Forssan lähiömäisten ja tyhjenevien kerrostaloalueiden ympäristöllinen kehittäminen, kyläasuminen ja asumista tukevan palvelu- ja infraverkon kustannustehokas järjestäminen sekä vapaa-ajan asumisien kehittäminen seudun elinvoimaisuutta tukevalla tavalla.

Asumisen muodot ja palvelut (liite 3 / kartta 3 sekä sen pienennös seuraavalla sivulla)

Vakituiset asunnot ja tietoja asuntorakennuskannasta

Forssan seudulla on kaikkiaan 11 100 vakituista asuntoa ja asuntokerrosalaa yhteensä 1 908 000 kem² (vuosi 2008). Seudun keskimääräinen asumisväljyys on 41,3 m²/hlö (vuosi 2007). Maamme keskiarvo on hieman alhaisempi eli alle 40 m²/hlö, minkä luvun ennustetaan lähivuosikymmeninä nousevan noin kymmenellä neliöllä henkeä kohden. (Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta, indikaattorit 22a-c, 66a).

Asuntorakennuskannan talotyyppijakaumaa on kuvattu tällä sivulla olevalla kartalla. Talotyyppijakauman suhteen Forssa poikkeaa selvästi seudun muista kunnista: Forssassa yli 50 % asunnoista sijaitsee kerrostaloissa, kun muissa kunnissa osuus on alle 15 %. Vähiten kerrostaloasuntoja on Ypäjällä (noin 5 % asunnoista). Rivi- ja ketjutaloasuntoja on suhteellisesti eniten Jokioisissa ja Ypäjällä, vajaa 15 %. Seudun kerros-, rivi- ja ketjutaloja on luonnollisesti eniten taajamissa. Rivi- ja ketjutaloja on myös lähes kaikilla YKR-kyläalueilla. Kerrostaloja on taajamien lisäksi YKR-kyläalueista Humppilan Matkussa sekä Jokioisten Rehtijärvellä. (Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta, indikaattorit 57a-c, tiedot vuosilta 2005-2008; YKR-aluejaot 2005; VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteri 2010)

Vapaa-ajan asuminen

Vapaa-ajan asuntoja on sekä lukumääräisesti että asuinrakennusten määrään suhteutettuna eniten Tammelassa: noin 3700 vapaa-ajan asuntoa eli 30 % *enemmän* kuin vakituksia asuntoja (vuonna 2008). Kaikissa muissa alueen kunnissa vapaa-ajan asuntojen osuus kaikkien asuntojen lukumäärästä vaihtelee 10 % ja 20 % välillä, ollen suurin Humppilassa ja pienin Jokioisilla. Tammelan vapaa-ajan asuntojen suuri määrä johtunee suurimmaksi osaksi Tammelan järvisyydestä: selkeästi suurin osa Forssan seudun järvistä ja kaikki suurimmat järvet sijaitsevat Tammelassa. Mökkien suurta määrää selittää myös Tammelan suuri pinta-ala, käsittäähän Tammelan alue noin 60 % koko Forssan seudusta. Vapaa-ajan vetovoimaa on kuitenkin myös Tammelan kuntakeskuksella: Tammelan taajaman alueella sijaitsee noin 70 vapaa-ajan asuntoa, kun muissa seudun taajamissa niitä on vain muutamia kymmeniä. Humppilan taajamassa vapaa-ajan asuntoja on tosin taajaman kokoon nähden paljon. (Hertta 5.2 haku 1, 2005-08; YKR-aluejaot 2005; VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteri 2010; kuntien pinta-ala tiedot kuntien internet-sivuilta)

Vapaa-ajan asuntoja on selvästi eniten haja-asutusalueella. YKR-kylistä vapaa-ajan asuntojen keskittyminen erottuvat Forssan eteläpuoleinen Sukulan kyläalue, Tammelan Kaukolan ja Portaalan kyläalueet, Liesjärven kyläalue sekä Tammelan Kuivajärven itäpuolinen Hykkilän kyläalue. YKR-pienkylissä vapaa-ajan asuntojen määrä vaihtelee yhdestä kymmeneen. (YKR-aluejaot 2005; VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteri 2010)

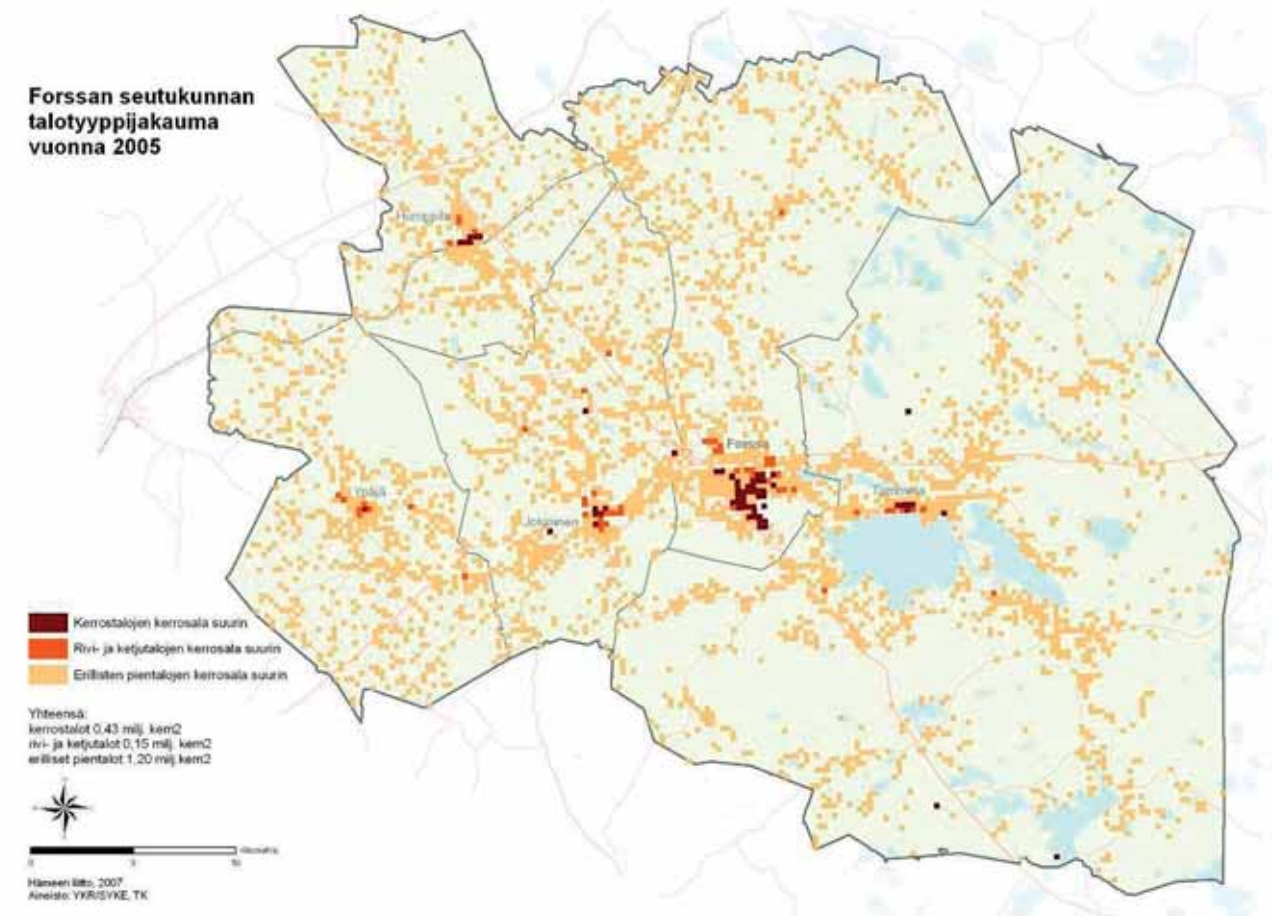
Vapaa-ajan asuntojen määrä on kasvanut tasaisesti Forssassa ja Tammelassa vuosina 2005-2008, vajaan 10 uuden mökin vuosivauhtia. Muissa kunnissa mökkien lukumäärä on pysynyt lähes samana. (Lähde: Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta, indikaattorit 13a ja 44a, tiedot vuosilta 2005-2008).

Laitosmainen asuminen

Laitosmaisen asumisen yksiköt sijaitsevat etupäässä taajamissa, myös Minkiössä on yksi laitosmaisen asumisen kohde (Lähde: VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteri 2010)

Asumisen arkipalvelut

Seudulla on reilu nelisenkymmentä koulua (alakoulut, yläkoulut ja lukiot sekä muut yleiskoulutusta antavat koulut). Noin puolet kouluista sijaitsee YKR-kyläalueilla tai harvan maaseutu-asutuksen alueella (YKR-aluejako). Tammelassa kyläkouluja (alakoulut) on eniten ja Humppilassa ja Ypäjällä taas kaikki koulut sijaitsevat taajamissa. Päiväkodit sijaitsevat pääosin taajamissa. Seudun terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (yhteensä parisenkymmentä kohdetta) sijoittuvat taajamiin ja YKR-kylistä Minkiöön, Hälviälle, Portaaseen ja Koijärvelle (Lähde: YKR-aluejaot 2005; VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteri 2010).

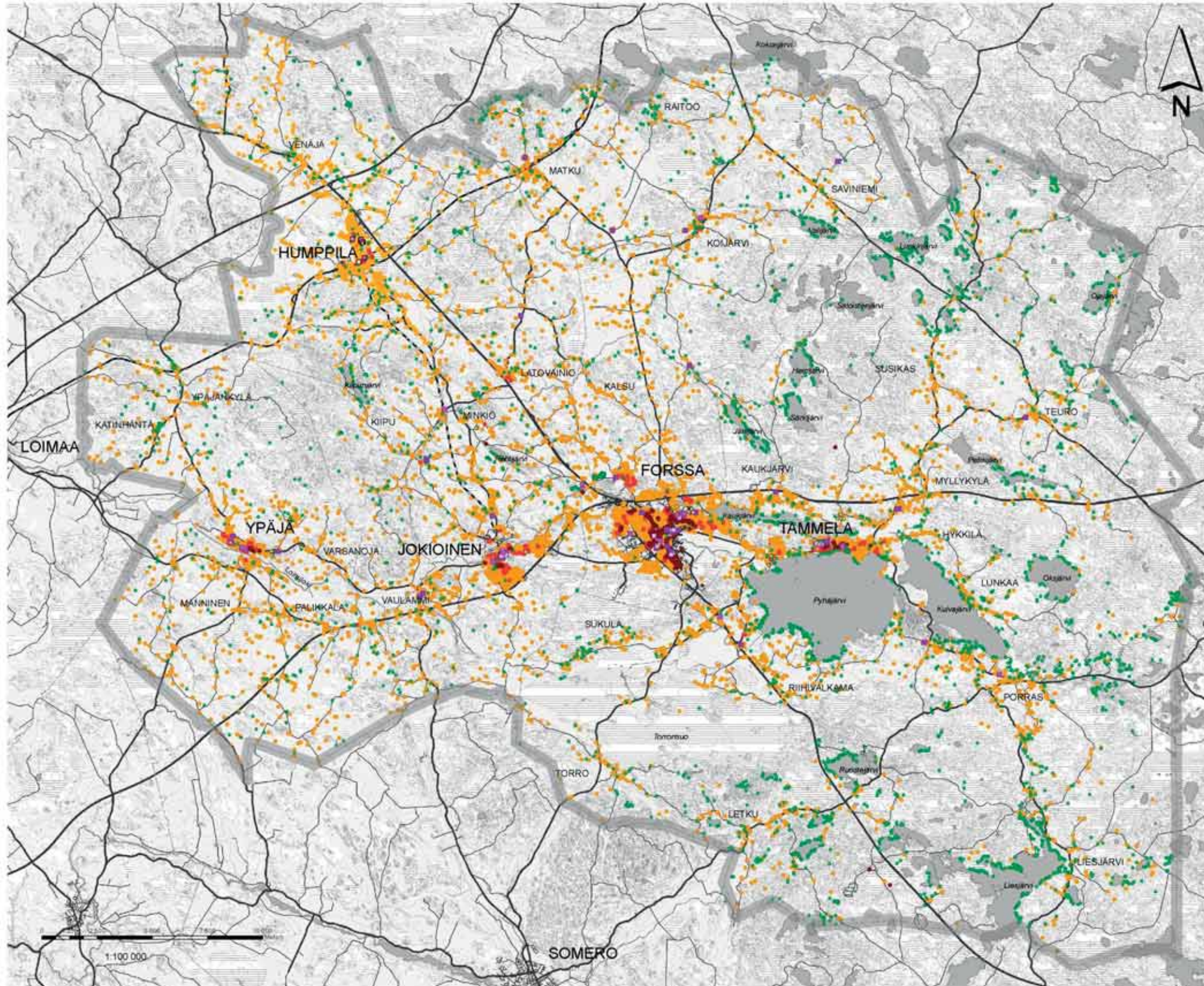
Kuva: Talotyyppijakauma Forssan seudulla vuonna 2005. (Lähde: Hämeen liitto, 2007)

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOISTRA
Liite 3, kartta 4 (1:100 000, koko A1.)

Lähtötietokartta: Asuminen

25.02.2011

- Alueraja
- Vakituinen asuminen**
 - Kerrostalot (1)
 - Rivitalot (1)
 - Pientalot (1)
- Laitosmainen asuminen, erityisasuminen**
 - Vanhainkodit, lastenkodit, opiskelija-asuminen jne. (1)
- Loma-asuminen**
 - Vapaa-ajan asunnot, lomamökkit jne. (1)
- Asumisen arkipalvelut**
 - Terveystieteiden- ja sosiaalipalvelut (1)
 - Päiväkodit (1)
 - Koulut (1)

LÄHTEET

(1) Väestötietokeskuksen Rakennus- ja huoneistorekisterin otteet. Forssan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän osalta tiedot Forssan kaupungilta (17.6.2010 tilanne), Humppilan osalta tiedot Humppilan kunnasta (tilanne 22.7.2010).

Pohjakartta 1:100 000, 2010. © maanmittauslaitos lupanro 60/MML/11.

1.5. Vapaa-ajan ja virkistyslähtötiedot

Forssan seudulla on jo nykyisin huomattavan monipuolisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Monet vapaa-ajankohteet ovat kansallisesti merkittäviä ja omaavat myös kansainvälisen kiinnostavuuden potentiaalia. Nykyisiä vapaa-ajankohteita voidaan ryhmitellä toiminnallisesti seuraavasti:

- Luontomatkailuun liittyviä ovat Liesjärven ja Torronsuon kansallispuistot opastuskeskuksineen sekä Saaren kansanpuisto. Luontomatkailualueet verkottuvat laajempaan Hämeen järviylängön alueeseen. Ulkoilureitistö on seudulla määrällisesti hyvä, mutta painottuu enimmäkseen vain seudun itäosaan. Puutteita on lähinnä kohteiden välillä sekä taajamien ja kohteiden välillä. Valtakunnalliset liikenneylät ovat usein ulkoilureittien epäjatkuvuuskohtia ja risteämissä on tarve turvallisuuden parantamiseen.
- Liesjärveltä Loimijokeen kulkee melontareitti. Pyhäjärvi on kehittyvä pienveneily- ja kalastuskohde.
- Luonto- ja kulttuurimatkailua palvelevia merkittäviä näkötorneja tai lintutorneja on Saaren kansanpuistossa, Torronsuolla (2 kpl), Pehkijärvellä ja Salmistonmäellä.
- Ypäjän hevosopisto ja Pilvenmäen ravirata ovat hevosharrastuksen kiintopisteitä. Seudullinen hevosvaellusreitistö lienee maamme paras.
- Urheilun ja liikunnan keskittymiä ovat Eerikkilän Urheiluopisto ja Forssan Vesihelmi sekä golfkenttä Ypäjällä. Forssassa on harrasteilmailun kenttä.
- Kulttuuri- ja maisemamatkailukohteista merkittävimpiä ovat Forssan kehräämöalue, Jokioisten kartanot ja Elonkierto-puisto, Hämeen Härkätie ja Jokioisten museorautatie. Humppilassa on merkittäviä taideteollisuuden kohteita.
- Tapahtumamatkailussa merkittäviä ovat Tammelan Hakkapeliitta-tapahtuma, Pilvenmäen ravit ja Ypäjän Finn-Derby, ajoneuvoharrastajien tapaamiset sekä eräät massaurheilutapahtumat.
- Humppilan Lasin alue on kehittynyt seudun merkittävimmäksi ostosmatkailukohteeksi.

Tulevaisuuden maankäytössä vapaa-ajan toimintojen kehittämisen **haasteita** Forssan seudulla ovat majoituskapasiteetin lisääminen, Eerikkilän ja Hevosopiston alueiden laajentamistarpeet, luontomatkailukohteiden saavutettavuus joukko- ja kevytliikenteellä (myös taajamista käsin), ulkoilualueverkoston ja reitistöjen kasvattaminen kaikki taajamat yhdistäväksi verkostoksi, suurten yleisötapahtumien liikennejärjestelyt erityisesti Ypäjällä, rakennetut ja muut kulttuuriympäristöt osana yhdyskuntarakennetta ja matkailua, maisema- ja kulttuurimatkailun yhdistelmät maankäytössä sekä ostosmatkailualueiden kehittäminen valtateiden solmukohdissa.

Vapaa-ajan keskittymät, kohteet ja reitit (liite 3 / kartta 4 ja sen pienennös seuraavalla sivulla)

Vapaa-aikaan ja virkistykseen kuuluu kulttuuriin, liikuntaan, retkeilyyn, kokoontumiseen ja matkailuun liittyviä kohteita. Teeman tiedot on koottu rakennus- ja huoneistorekisteristä rakennusten käyttötarkoituksen perusteella, ympäristöhallinnon OIVA-paikkatietopalvelusta, Hämeen ulkoilukartasta sekä Forssan seudun matkailukartasta.

Kulttuurikohteiksi on luokiteltu kirjastot, museot, teatterit, konserttitalot ja taidegalleriat. Tällaisia kohteita on seudulla yhteensä noin 20 kappaletta, joista puolet on kirjastoja, kolmasosa museoita ja loput muita. Kulttuurikohteet ovat keskittyneet kuntakeskuksiin.

Seudulla on kattava **retkeilyreitiverkosto**: patikointi-, ratsastus-, hiihto-, melonta- sekä veneretkeilyreitistöjä. Patikointireiteistä merkittävin on alueen eteläosissa kulkeva Ilvesreitti, ratsastusreiteistä alueen pohjoisosissa kulkeva Hämeen hevosvaellusreitti sekä melontareiteistä Loimijoen alueen eteläosista länteen kulkeva melontareitti. Hevosharrastus on seudulla merkittävässä asemassa. Ratsastustallit on merkitty retkeilykohteiksi, koska ne liittyvät olennaisesti ratsastusreitistöihin.

Liikuntakohteet on jaettu pistemäisiin kohteisiin, alueisiin ja reitteihin. Kohteita ovat erilaiset rakennukset kuten jäähallit, uimahallit, tennis-, squash- ja sulkapallohallit sekä monitoimi- ja muut urheiluhallit. Alueita

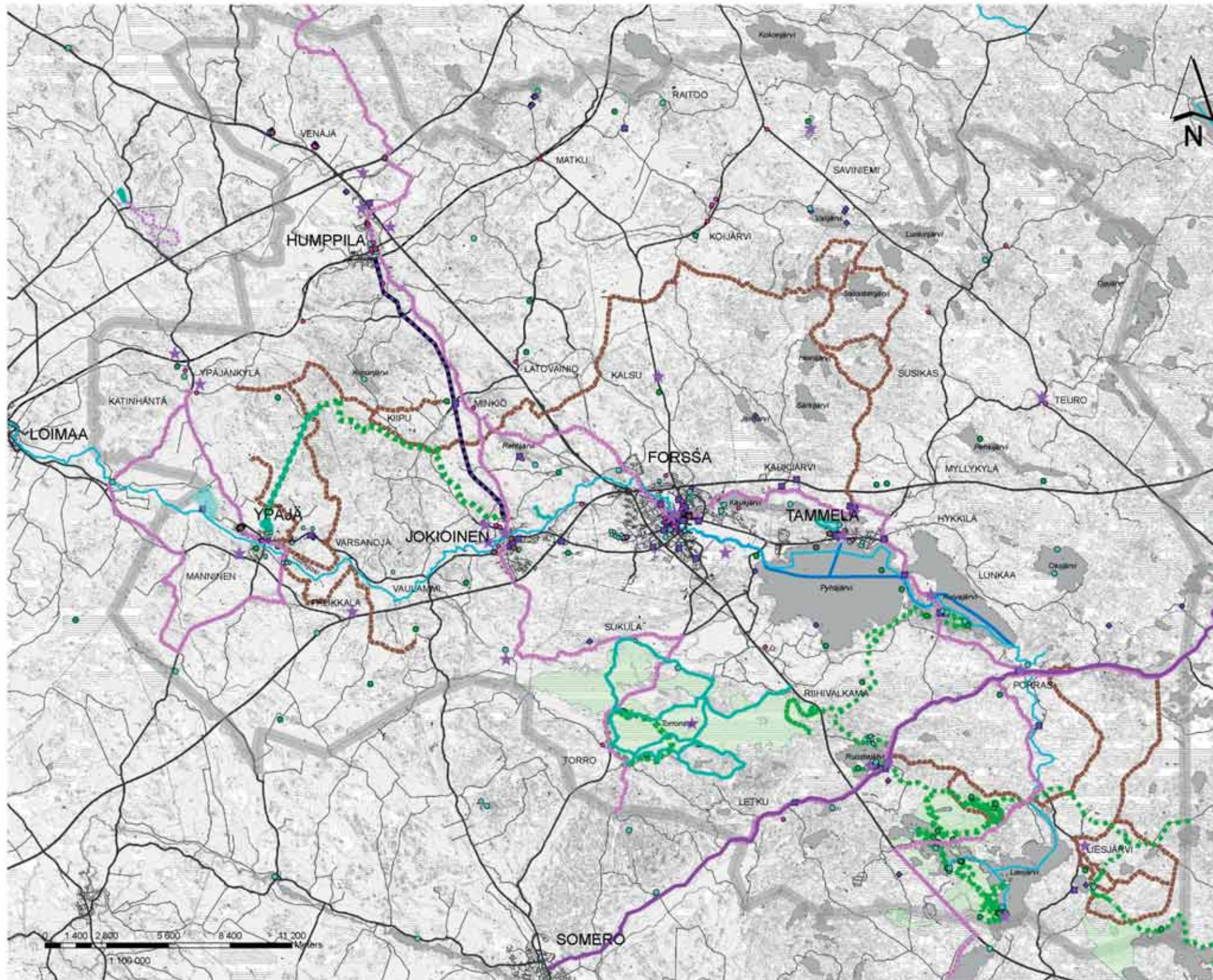
ovat Forssan seudulla golfkentät, ampumaradat sekä raviradat. Ulkoilureitteihin taas on luettu ladut ja pururadat. Seudun merkittävin latuverkosto kulkee Torronsuon alueella.

Matkailuun liittyvät kohteet on jaoteltu majoituskohteisiin, ravintoloihin ja kahviloihin sekä nähtävyyksiin ja matkailuteihin. Majoituskohteita ovat hotellit, motellit ja matkustajakodit, loma-, lepo- ja virkistyskodit, vuokrattavat lomamökit ja -osakkeet sekä muut majoitusrakennukset. Majoituskohteita on alueella yhteensä noin 40 kappaletta ja ne sijoittuvat seudulle suhteellisen tasaisesti. Kohteista noin kolmasosa sijaitsee harvaan asutulla maaseudulla eli jossain muualla kuin YKR-taajamissa tai kylissä. Ravintolat ja kahvilat (yhteensä noin 60 kappaletta) ovat selkeästi keskittyneet Forssan taajamaan.

Kokoontumistiloina ja uskonnollisina tiloina on kartoitettu alueen kirkot ja kappelit, seurakuntatalot sekä muut uskonnollisten yhteisöjen rakennukset, seurain-, kylä- ja nuorisotalot sekä muut kokoontumisrakennukset. Niitä on seudulla yhteensä noin 50 kappaletta. Ne sijaitsevat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta taajamissa ja YKR-kylissä.

Lähtötietokartta: Vapaa-aika ja virkistys

25.02.2011

- Alueraja
- Liikunta ja urheilu**
 - Liikuntakohteet, esim. jää- ja uimahallit, uimarannat (1,3)
 - Liikuntareitit, esim. ladut ja pururadat (3)
 - Liikunta-alueet, esim. golf ja savitara (2)
- Retkeily**
 - Retkeilykohteet, esim. laavu ja lintutornit, hevostallit (3)
 - Retkeilyalueet, esim. kansallispuistot ja virkistysalueet (3)
 - Patikointireitti (3)
 - Ratsastusreitti (4)
 - Melontareitti (2)
 - Veneväylä (2)
- Kulttuuri**
 - Kirjastot, museot, teatterit jne. (1)
- Kokooneminen, uskonto**
 - Kirkot, seurakuntatalot, seurain- ja nuorisotalot jne. (1)
- Matkailu**
 - Nähtävyydet (4)
 - Ravintolat, kahvilat (4)
 - Majoitus (1)
 - Jokioisten museorautatie
 - Hämeen Härkätie
 - Seudulliset ja valtakunnalliset pyöräilyreitit (3,4)

LÄHTEET

- (1) Väestörekisterikeskuksen Rakennus- ja huoneistorekisterin otteet Forssan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän osalta tiedot Forssan kaupungilta (vuoden xx tilanne), Humppilan osalta tiedot Humppilan kunnasta (tilanne 22.7.2010).
- (2) Hämeen liitto. Kanta hämeen maakuntakaava (MV 29.11.2004, VN 26.9.2006, KHO 28.12.2007)
- (3) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot. Luonnon virkistyskäyttömahdollisuudet -paikkatietokanta. Kuntien tiedot: vastaa 31.12.2008 tilannetta, valtion tiedot: vastaa 31.10.2007 tilannetta (reitit) ja 30.6.2009 tilannetta (alueet, kohteet). Aineisto päivitetty 10.11.2009
- (4) Hämeen ulkoilukartta. Hämeen virkistysalueyhdistys ry ja Hämeen liitto. <http://www.luontoonhame.fi/hamef/>. Luettu 6.8.2010.

Pohjakartta 1:100 000, 2010. © maanmittauslaitos lupanro 60/MML/11.

1.6. Ympäristön lähtötiedot

Forssan seudun ympäristöä leimaa maaseudun, taajamien ja erämaisen luonnon vuoropuhelu. Geologinen kehityshistoria on hyvin luettavissa maisemarakenteesta ja maisemakuvasta. Maiseman ytimenä on Kokemäenjokeen laskeva Loimijoki sivuhaaroineen ja latvajärvineen. Sen alavien rantamaiden viljavat savipellot ja Torrjonsuo ovat muinaismerien lahdelmia ja koskipaikat maamme vanhimpia teollisuuden tyyssijoja. Alavien ja tasaisten viljelyaukeiden yläpuoliset metsäselänteet ovat enimmäkseen moreeni- ja kalliopohjaisia maita paikallisine soistumineen ja paikoin myös pienine järvineen. Seutua halkoo muutamia luode-kaakko-suuntaisia harjujaksoja, joiden tuntumassa on usein vanhaa asutusta. Maisemassa näkyy alueen pitkä asutushistoria eriaikaisine kulttuurikerrostumineen, mutta myös luonnontilaisia tai miltei luonnontilaisia alueen osia on laajoina kokonaisuuksina. Luonnoltaan arvokkaimpia laajoja alueita ovat Liesjärven ja Torrjonsuon kansallispuistot. Kulttuuriympäristön merkittävimmät aikakerrokset liittyvät kivikautiseen asutukseen, keskiaikaisiin kyliin ja teihin, tätä seuranneeseen kartanokulttuuriin ja varhaisen teollisuuden historiaan. Ympäristön lähtötiedoista johdettavia **haasteita** tulevaisuuden maankäytölle ovat Loimijoen vesistön tilan parantaminen, seudun maisemallisten dominanttien korostaminen maankäytössä, seudun ekologisten suurrakenteiden hahmottaminen ja huomioon ottaminen yhdyskuntarakenteessa, rakentamisen ja maa-ainesten oton ympäristövaikutusten hallinta sekä seudulle ominaisen kulttuuriympäristön säilyttäminen osana yhdyskuntarakennetta.

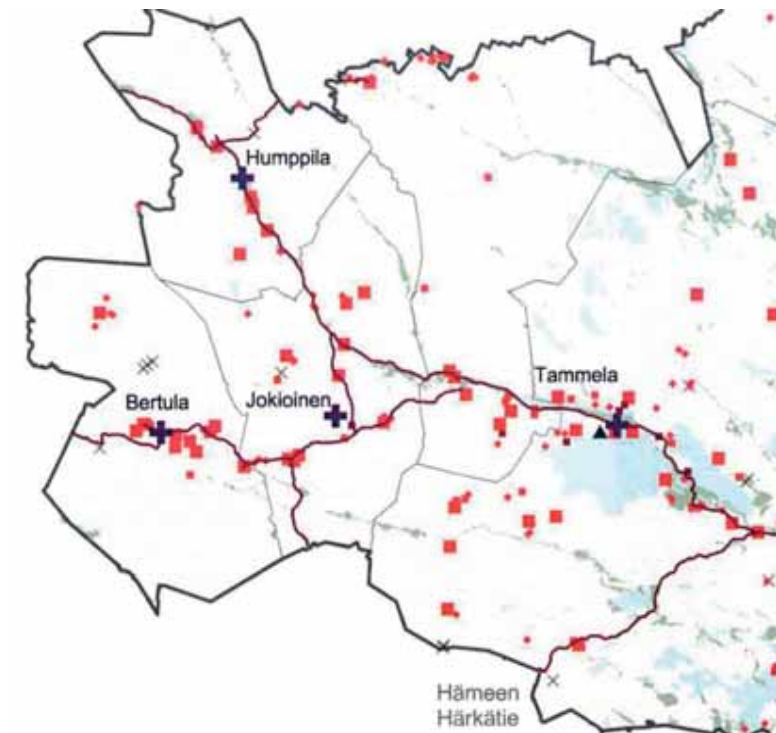
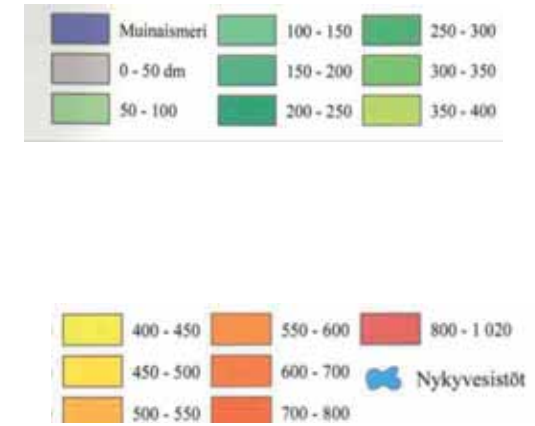
Ympäristölliset reunaehdot maankäytölle (liite 3 / kartta 6 ja sen pienennös seuraavalla sivulla)

Ympäristöön liittyvät oheisella kartalla esitetyt reunaehdot on jaettu luonnonsuojelullisiin ja kulttuuriympäristöön liittyviin. Luonnonsuojelutiedot ovat peräisin lähinnä Ympäristöhallinnon OIVA-tietokannasta ja kulttuuriympäristötiedot Hämeen liiton ja valtion viranomaisten aineistoista. Kohteet sisältävät sekä tiukan suojelustatuksen omaavia että muutoin vaalittavia kohteita. Luonnonsuojelukohteista tyystin rauhoitettuja ovat Natura-alueet, luonnonsuojelualueet, luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvat alueet sekä rauhoitettujen kasvilajien esiintymisalueet. Kulttuuriympäristökohteista tiukimmin rauhoitettuja ovat kiinteät muinaisjäännekohteet.

Natura-alueita on seudulla noin 20 ja luonnonsuojelualueita noin 60, joista lähes kaikki sijaitsevat kansallispuistojen, Torrjonsuon ja Liesjärven alueilla. Suojeluohjelmiin kuuluvia alueita on noin 10. Alueella on parikymmentä perinnemaisemaa ja vajaa 10 muuta kasvistonuojelullista kohdetta. Rauhoitettuja kasvilajeja tavataan edellisten lisäksi noin 40 kohteessa. Linnustonsuojelullisia kohteita alueella on muutamia.

Seudun noin 50 arvokkaasta geologisesta muodostelmasta kolmasosa on moreenialueita, kolmasosa harjualueita ja loput kalliialueita. Pohjavesialueita tavataan koko seudun alueella, laajimpia ja tiheimmin kuitenkin alueen keskiosissa Forssan ja Humppilan välisellä harjualueella. Seudun kaakkoisosissa Liesjärven seudulla on myös pienialaisia pohjavesialueita. Seudun hiljaiset alueet ovat keskittyneet alueen kulmiin: koilliseen, etelään ja länteen. Laajimmat hiljaiset alueet sijaitsevat alueen koillisosissa.

Seudulla on 16 valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (mm. Forssan ruukkimiljö, Jokioisten kartano ja Ferrarian alue sekä Mustiala) ja noin 110 maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Alueella on myös kaksi valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita: Hämeen Härkätie ympäristöineen sekä Mustiala-Kaukolanharju-Porras. Maakuntakaavan mukaisia maakunnallisia maisema-alueita on muutamia, mutta täydentyneen kulttuuriympäristötiedon vuoksi niitä voi osittain pitää vanhentuneina. Kiinteitä muinaisjäännekohteita seudulta on löydetty noin 200 (100 kivikautista, muutama varhaismetallikautista, vajaa 10 rautakautista, 80 historialliselta ajalta, loput ajoittamattomia).

Kuvat: Forssan seudun maiseman ja ympäristön kehityshistoriaa: Yläkuvassa Forssan seutu jääkauden jälkeen 10 100 vuotta sitten (Lähde: Forssan seudun ja Rengon kiinteät muinaisjäännekohteet. Museovirasto ja Hämeen liitto sekä GTK, 2008). Alakuvassa Asutus ja tiestö 1700-luvun lopulla ennen teollistumista (Kuninkaan kartasto Suomesta, tulkinta: Hämeen maakunnallinen maisemaselvitys. Hämeen liitto, 2003.)

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA
Lite 3, kartta 6 (1:100 000, koko A1.)

Lähtötietokartta: Ympäristö

25.02.2011

Luonnonsuojelu

- Natura 2000-verkoston alue (1,2)
- Suojeluohjelmat (suot, lehdot, vanhat metsät, rannat, harjut) (6)
- Luonnonsuojelualue (3)
- Linnustonsuojelu (3)
- Erityisesti suojeltavien lajien alue (3)
- Erityisesti suojeltavien lajien alue (3)
- Kasvistosuojelu, perinnemaisemat (3)
- Kasvistosuojelu, perinnemaisemat (3)
- Pohjavesialue (5)
- Arvokkaat geologiset muodostumat (1,4)
- Hiljaiset alueet (10)

Kulttuuriympäristö

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (8)

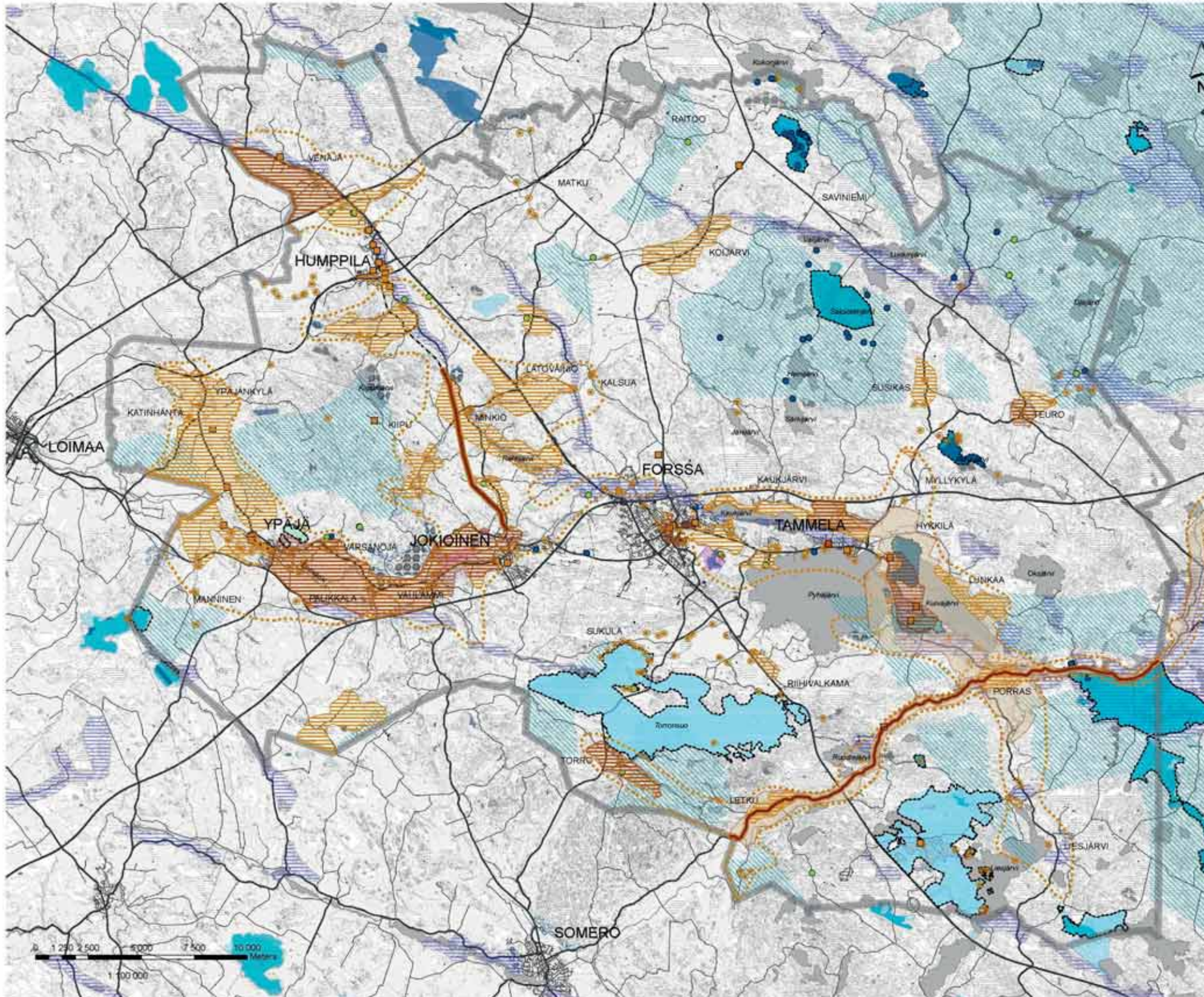
- Alue
- Kohde
- Tie tai muu reitti

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (7)

- Alue
- Kohde
- Tie tai muu reitti
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (6)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue (1)
- Kiinteä muinaisjäännös (9)

LÄHTEET

- (1) Hämeen liitto, Kanta-Hämeen maakuntakaava (MV 29.11.2004, VN 28.9.2006, KHO 28.12.2007)
- (2) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot. Natura 2000 -paikkatietokanta.
- (3) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot. Luonnonsuojelualueet-paikkatietokanta, Vastaa 31.12.2009 tilannetta.
- (4) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot. Luonnon ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kalliioalueet -paikkatietokanta. Aineisto päivitetty 22.9.2009
- (5) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Pohjavesialue-paikkatietokanta. Vastaa 31.12.2009 tilannetta. Aineisto päivitetty 11.5.2010
- (6) OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Luonnonsuojelu-ohjelmat-paikkatietokanta. Aineiston tietomallia muutettu 9.2.2010.
- (7) Rakennettu Häme. Maakunnallinen rakennuskulttuuriselvitys. Hämeen liitto. Hämeenlinna 2003.
- (8) Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Museovirasto 2009. <<http://www.rky.fi/>>. Luettu 13.9.2010.
- (9) Lounais-Hämeen ja Rengon muinaisjäännökset. Hämeen liiton julkaisu V:88. Hämeen liitto ja Museovirasto. Hämeenlinna 2008.
- (10) Mustonen, Paula: Hämeen maakunnallinen melutasoltaan hiljaisien alueiden kartointi paikkatietojärjestelmien avulla. Diplomityö, Teknillinen korkeakoulu, Maanmittausosasto. 2007.

Pohjakartta 1:100 000, 2010. © maanmittauslaitos lupanro 60/MML/11.

2. Erillisselvitykset

Forssan seudun rakennetarkastelutyötä varten on tehty kaksi erillisselvitystä vuonna 2010. Toinen koskee kaupan rakennetta (Entrecon Oy) ja toinen liikennettä (A-Insinöörit Suunnittelu Oy). Selvitysten tulokset on koottu erillisiin raportteihin, joiden keskeinen sisältö on esitetty luvuissa 2.1 ja 2.2. Tämän luvun kuvat ovat em. raporteista.

2.1. Forssan seudun kaupan rakenne

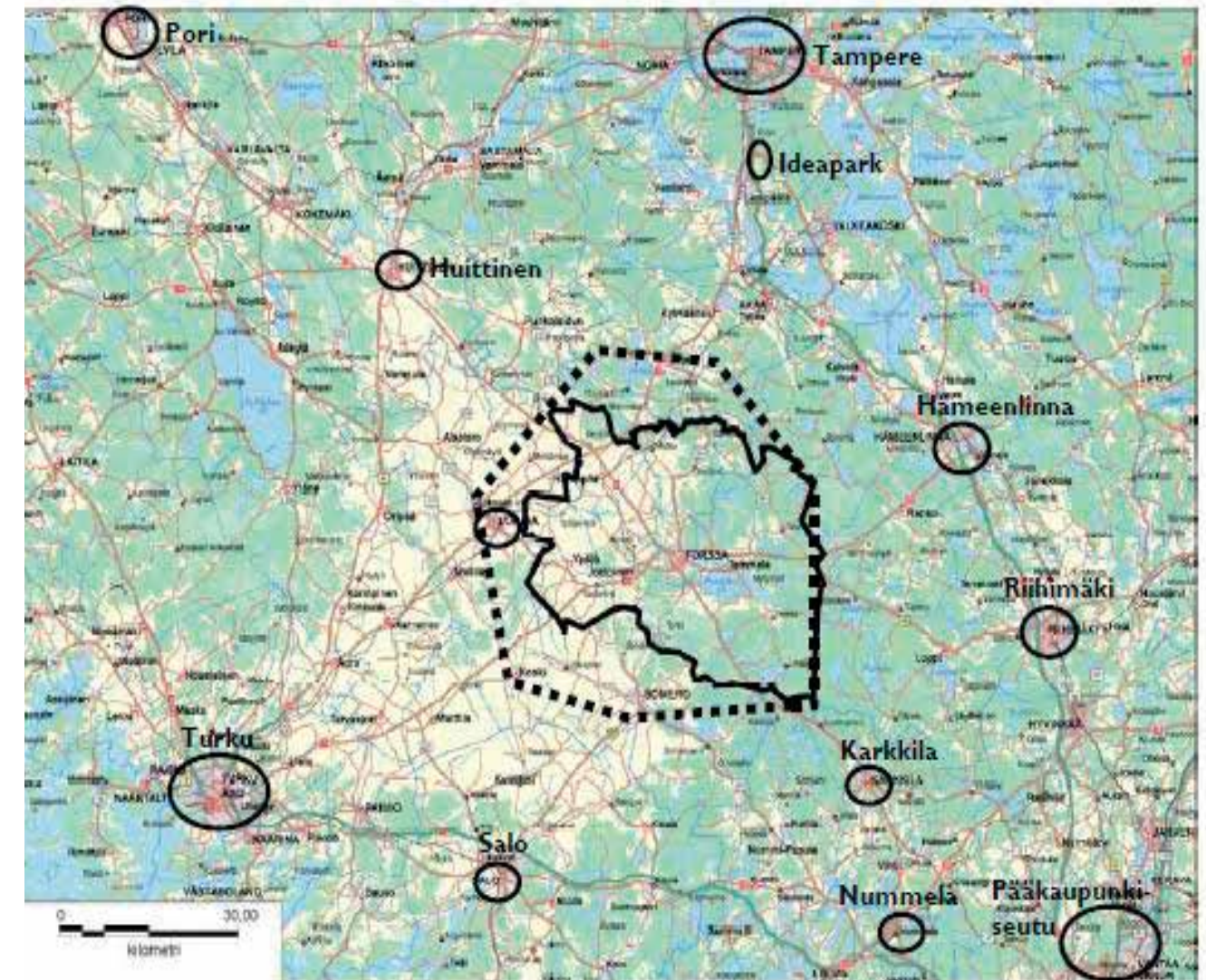
Forssan seutukunta muodostaa yhtenäisen kaupan markkina-alueen, jonka keskuksena on Forssan kaupunki. Forssassa on monipuolinen päivittäistavarakaupan ja etenkin erikoistavarakaupan tarjonta, joka palvelee koko seudun asukkaita. Forssan sijainti Suomen kolmen suurimman kaupunkiseudun keskellä melko kaukana lähimmistä suurista kaupunkikeskuksista antaa hyvät lähtökohdat myös kaupan tarjonnan kehittämiseen. Tulevaisuudessa Forssan markkina-alue voi jopa kasvaa nykyisestä.

Kaupan palveluverkko vuonna 2030 perustuu seudun tulevaan väestömäärään ja sen ostovoimaan. Ennusteiden mukaan seudun väkimäärä kasvaa maltillisesti tulevaisuudessa. Yhdessä kulutuskysynnän kasvun kanssa tämä merkitsee kaupan ostovoiman selvää kasvua. Kasvava ostovoima taas tarvitsee uutta kaupan pinta-alaa, jota Forssan seudulla tarvitaan etenkin erikoistavarakaupassa useita kymmeniä tuhansia neliöitä. Päivittäistavarakaupassa pinta-alan lisätarve on vähäisempää ja tiedossa olevat hankepotentiaalit riittävät kattamaan sen.

Forssan kaupan sijoittumisessa isot päätökset on viime vuosien aikana tehty, kun hypermarketit ovat sijoittuneet lähelle keskustaa taajamarakenteen sisään. Hypermarketeista on muodostunut kauppakeskustyyppiä kokonaisuuksia erikoisliikkeineen. Citymarketin ja erityisesti Prisman myötä suurin osa erikoiskaupan ketjumyymälöistä on sijoittunut ydinkeskustan ulkopuolelle. Euromarketin ja torin ympäristön kortteleihin voi kehityksen myötä ainakin väliaikaisesti jäädä tyhjiä liiketiloja. Keskusta voi kuitenkin hyötyä lähellä sijaitsevien hypermarkettien tuomista asiakasvirroista ja pidemmällä aikavälillä ydinkeskustaan voidaan kehittää lisää liiketiloja. Näin keskustahakuinen erikoiskauppa ja kaupalliset palvelut kuten ravintolat keskittyvät melko tiiviille alueelle keskustaan ja sen välittömään tuntumaan.

Keskustan ja hypermarkettien ulkopuolinen erikoiskauppa sijoittuu halpatavarataloihin ja tilaa vievän kaupan alueille, jotka ovat sijoittuneet liikenteellisesti helposti saavutettaville paikoille. Forssassa on useita tilaa vievän kaupan alueita, jotka ovat kaikki sijoittuneet joko taajamarakenteen sisälle tai aivan sen reunalle. Lähes kaikkia nykyisiä kaupan alueita on myös mahdollisuus laajentaa tai tiivistää muuttamalla rakennusten käyttötarkoitusta esimerkiksi varastotoiminnoista tilaa vievän kaupan myymälöiksi. Erikoiskaupan pinta-alan lisätarve on mahdollista toteuttaa keskustaan, sen välittömään tuntumaan sekä nykyisille tilaa vievän kaupan alueille. Siten kokonaan uusia kaupan alueita ei tarvita. Seudullisesti parhaiten saavutettavissa oleva kaupan alue on valtateiden 2 ja 10 risteyksessä, jossa olisi paljon mahdollisuuksia laajentaa kaupan alueita.

Forssan seudun muista kunnista ostovoimavirtaus Forssaan jatkuu tulevaisuudessakin suurena etenkin erikoiskaupassa. Monipuolisen erikoiskaupan ja päivittäistavarakaupan suurmyymälöiden keskittyminen seudun keskukseen Forssaan hyödyttää koko seudun asukkaita, sillä ostomatkat kauempana sijaitseviin suuriin kaupan keskuksiin vähenevät. Tammelan ja Jokioisten keskustat ja muut mahdolliset kaupan paikat sijaitsevat aivan Forssan tuntumassa, joten näissä varsinkin erikoiskaupan lisääminen on haastavaa. Sen sijaan päivittäistavarakaupan lisäämiseen on olemassa hyvät mahdollisuudet etenkin väestömäärän kasvessa. Ypäjällä ei ole välitöntä tarvetta kaupan tarjonnan lisäämiseen, mutta hevosurheiluun liittyvien palveluiden, kaupan ja matkailutoimintojen kehittämiseen on olemassa merkittävää potentiaalia. Humppilassa on jo nykyisin kunnan omaan ostovoimaan nähden hyvä kaupan tarjonta, joka keskittyy Lasitehtaan alueelle valtatie 2:n varteen. Lasitehtaan alueen lisäksi Humppilassa tulevaisuuden mahdolliset kaupan hankkeet voisivat sijoittua myös valtateiden 2 ja 9 risteysalueelle sekä suunnitellun lentokentän tuntumaan.

Kuva: Forssan seudun kaupallisen vaikutusalueen laajenemismahdollisuudet (Lähde: FOSTRA-hanke, Forssan seudun kaupan rakenne 2010-2030. Entrecon Oy 2010.)

2.2. Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen

Forssan seudun liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelussa erityisen tärkeitä ja haasteellisia kohteita ovat monet vireillä olevat poikkeuksellisen suuret infrainvestoinnit sekä niiden keskinäinen ja nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen sovittaminen. Kohteiden sijaintivaihtoehdot on määritettävä riittävän tarkkaan ja tutkittava niiden vaikutukset ihmisiin, maankäyttöön, ympäristöön ja liikenteeseen. Kokonaan uusi mittava suunnittelukohte on Humppilan ekolentokenttä ja siihen liittyvä logistiikkakeskus. Lentokentän sijainnin ja kytkytymisen muuhun liikennejärjestelmään tulee palvella mahdollisimman tehokkaasti lounaista Suomea ja yhteyksien on oltava toimivat kaikkialle maahamme. Keskeistä on alueen kytkeminen sujuvasti ja turvallisesti valtatieverkkoon.

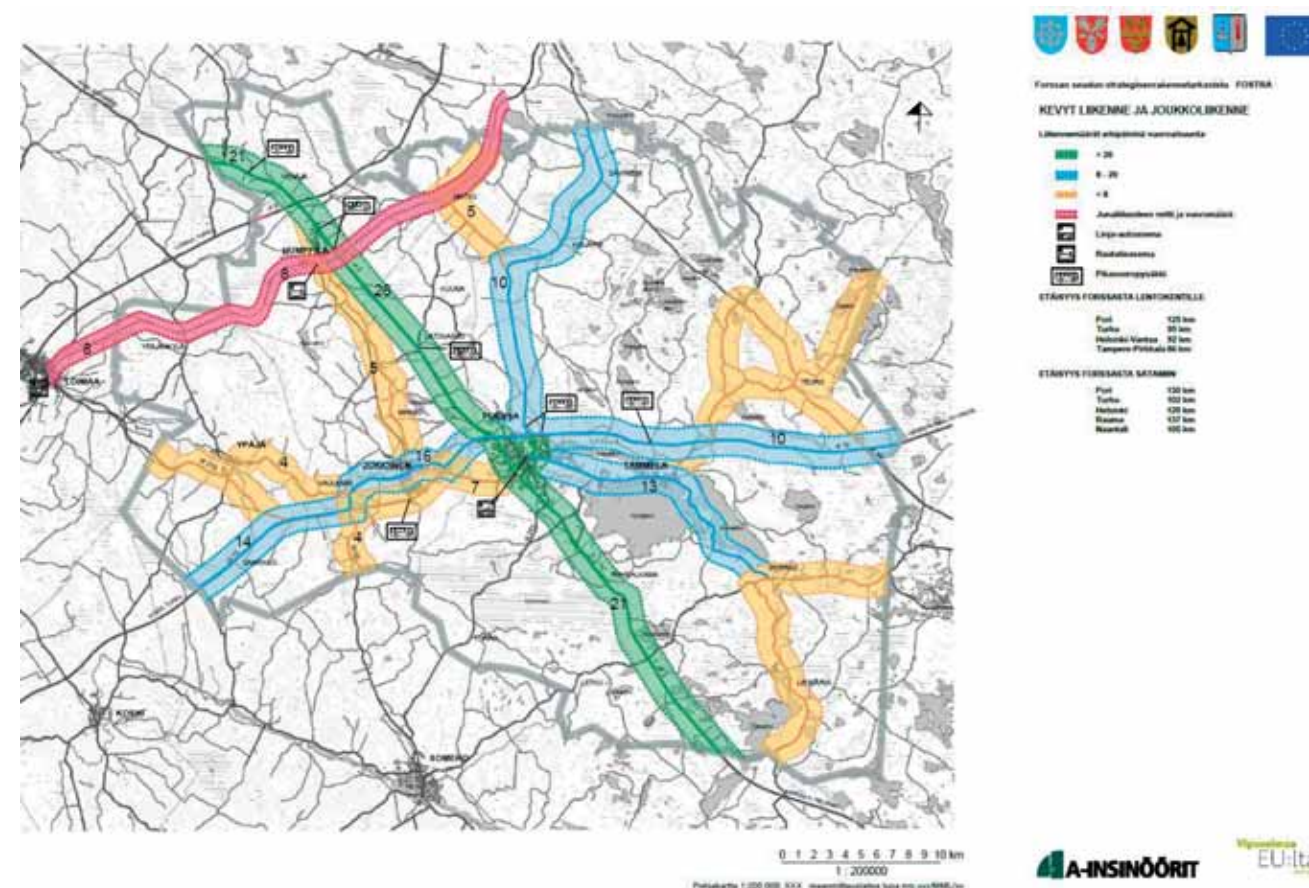
Toinen suuri ideasuunnittelussa oleva hanke on rautatien rakentaminen Helsingistä Forssan kautta Poriin. Uuden radan teknistaloudellisen kannattavuuden ja sijainnin osoittaminen on valtakunnallisesti merkittävä hanke. Haasteena on löytää ratakäytävälle mahdollisimman edullinen sekä parhaiten matkustajia ja tavara-liikennettä palveleva reitti niin, että tärkeät luontokohteet ja maisemat, kuten kansallispuistot tai niiden lähiympäristöt, eivät kohtuuttomasti vahingoitu. Uudella radalla olisi merkittävä vaikutus koko Etelä-Suomen yhdyskuntarakenteeseen. Se avaisi Forssan seudulle merkittäviä mahdollisuuksia kehittyä osana Helsingin metropolialuetta ja pääkaupunkiseudun vaikutusalueita.

Lentokentän ja ratakäytävän suunnitteluun liittyy keskeisenä haasteena joukkoliikenneterminaalien toimivimman sijainnin löytäminen. Muuttuvassa liikennejärjestelmässä terminaalien sijainnilla pystytään yhdistämään eri liikennejärjestelmät toisiinsa kytkemällä toiminnallinen ja maantieteellinen keskus yhteen. Suuri haaste on taajamien maankäytön kytkeminen uusiin liikenneyhteyksiin ja terminaaleihin.

Keskeistä tieverkon kehittämisessä on päätieverkon liikenneturvallisuuden ja sujuvuuden parantaminen ohituskaistatiejärjestelyin sekä eritaso- ym. liittymiä rakentamalla ja parantamalla. Maakuntakaavassa on esitetty myös muutamia liikenneverkon linjausmuutoksia, jotka oikaisisivat ja laadullisesti parantaisivat tärkeitä liikenneyhteyksiä, mm. kantatie 52 Somero – Jokioinen sekä Turku-Toijala-radon oikaisu Ypäjäntylän kohdalla. Parantamishankkeiden hyötyjen, haittojen ja kustannusten perusteella arvioidaan toiminnan tärkeys ja kiireellisyys.

Forssan seudun kuntien välillä ongelmana ovat paikoin turvattomat tai muuten puutteelliset kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen yhteydet. Pyöräilyn, rullaluistelun ja jalankulun suosio lisääntyisi yhtenäisillä ja houkuttelevilla yhteyksillä, jos ne koetaan turvallisiksi ja viihtyisiksi. Seudullinen kevyen liikenteen verkosto vaatii suunnittelua ja investointeja. Keskeistä on Forssan kaupunkikeskustan ja muiden taajamien sisäisten verkkojen ja niiden välisten yhteyksien kehittäminen niin, että sujuva koulu- ja työmatka- ym. muu arkiliikuminen on houkuttelevaa tehdä omin voimin. Sama koskee joukkoliikenteen peruspalvelutason tarjoamista kuntakeskuksissa ja muualla nauhataajaman varressa asuville sekä kutsuohjattujen ym. keveiden järjestelmien kehittämistä palvelemaan haja-asutusalueita ja erillisiä kyläkeskuksia.

Forssan seudulla on useita upeita luonnonmaisemia ja vahva maaseutu kulttuurimaisemineen, mitkä ovat merkittävä osa seudun asumisviihtyvyyttä ja matkailullista vetovoimaa. Vapaa-ajan kohteiden saavutettavuus joukkoliikenteellä ja kevyellä liikenteellä tulee mahdollistaa. Matkailu- ja luontovirkistysreittien risteämiset valtateiden ja muiden liikenneväylien yli on järjestettävä sujuviksi ja turvallisiksi. Useita maisemallisesti kauniita teosuuksia on mahdollista kehittää matkailuteinä.

Kuva. Joukkoliikenteen verkosto ja vuoromäärät arkisin (Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen. A-Insinöörit Suunnittelu Oy. 2010).

3. Maankäytön strategiset tavoitteet

Forssan seudun strategisen rakennetarkastelu FOSTRA:n vision ja tavoitteiden muotoiluun osallistivat Forssan seudun kuntien ja niiden sidosryhmien edustajat. Vuonna 2010 tavoitteita käsiteltiin hankkeen teemakokouksissa, johtoryhmässä ja seminaarissa.

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA:n **tavoitevuosi on 2050**. Kunnat päättivät asettaa aikatahtaimen peräti neljän vuosikymmenen päähän. Tällä haluttiin varmistaa maankäytön ideoinnin strategisuus ja visionäärisyys pidemmälle kuin esimerkiksi tähänastisissa maakunnallisissa suunnitelmissa. Rakennetarkastelu perustuu seudulliseen näkemykseen, jonka mukaan:

- Forssan seutu on parhainta Suomea parhaimmalla paikalla
- Forssan seudun viisi kuntaa ovat yhdessä täysi kymppi”(5x1=10).

Rakennetarkastelun sisällölle asetetut tavoitteet ovat luonteeltaan strategisia ja kohdentuvat maankäyttöön. Valittuja avaintemoja on kuusi: 1. Yhdyskuntarakenne, 2. Elinkeinot ja osaaminen, 3. Liikenne ja infrastruktuuri, 4. Asuminen, 5. Vapaa-aika ja virkistys, 6. Ympäristö.

Forssan seudun omaa tahtotilaa kehityksen suunnasta kuvaa oheinen strateginen visio. Se pohjautuu luvussa 1 avaintemoittain kuvattuihin Forssan seudun ominaisuuksiin, luvussa 2 kuvattuihin erillisselvityksiin sekä luvussa 3 kuvattuihin avaintemojen tavoitteisiin. Jäljempänä luvussa 4 kuvatut vaihtoehdot rakennemallit ovat maankäytöllisiä ideasuunnitelmia siitä, miten visio ja tavoitteet voitaisiin toteuttaa.

Forssan seudun visio 2050

Forssan seutu on identiteetiltään vahva, hyvin saavutettava, hallitusti kasvava, luonnonläheinen ja maaseutuhenkkinen kaupunkiseutu Helsinki – Turku – Tampere -kolmion keskipisteessä.

3.1 Yhdyskuntarakennetta koskevat tavoitteet

- a) Etelä-Suomen aluerakenteessa Forssan seutu on kehittyvä kaupunkiseutu, jonka menestys perustuu toimeliaisuuden ohella keskeiseen sijaintiin ja ympäristön korkeaan laatuun.
- b) Forssan, Loimaan ja Someron seudut muodostavat yhden toiminnallisen talous- ja työssäkäyntialueen, jonka yhteen sovitettu liikennejärjestelmä ja maankäyttö vahvistavat alueellista kilpailukykyä yli hallintorajojen.
- c) Forssa on vahva keskuskaupunki, jolla on ympärillään erikoistuneiden kuntien verkko, elinvoimaiset kylät, edustavat maaseutumaisemat ja laajat luontoalueet.
- d) Forssan seudun maankäyttö ja liikennejärjestelmä mahdollistavat hyvin toimivan yhdyskuntarakenteen 40 000 - 50 000 asukkaalle vuonna 2050.

3.2 Elinkeinoja ja osaamista koskevat tavoitteet

- e) Forssan seudun avaintoimialoille on määrällisesti riittävät ja logistiselta sijainniltaan optimaaliset maankäyttövaraukset (ympäristö ja energia, hyvinvointi, vihreä logistiikka, teknologia).
- f) Forssan kaupunkikeskusta on seudun asukkaille keskeiset kauppapalvelut tarjoava viihtyisä ostosympäristö, ja valtateiden tuntumassa on erikoistuneita ja eteläsuomalaisittain vetovoimaisia kaupan alueita (Autokeidas ja Lasin alue).

- g) Forssan seudulla menestyvä maa- ja metsätalous on näkyvä osa ympäristöä ja kytkeytyy maankäyttöön teollisen tuotannon, tutkimuskeskusten ja oppilaitosten ympäristöihin
- h) Forssan seudun maankäyttö tukee matkailun elinkeinopoliittista kehittämistä aluevarauksin ja reitistöin (ympäristö ja luonto, urheilu ja liikunta, hevoset, retkeily, ympäristökasvatus, suuret yleisötapahtumat).

3.3 Liikennettä ja infrastruktuuria koskevat tavoitteet

- i) Forssan seudulta on nopeat valtatie- ja rata- ja joukkoliikenneyhteydet Etelä-Suomen keskuksiin, sata-miin, lentokentille ja kansainvälisille liikennekäytävälle.
- j) Forssan seudun maankäyttö mahdollistaa kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenneväylien risteyksissä olevien logistisen solmujen elinkeinopoliittisen kehittämisen.
- k) Forssan seudun sisäinen liikennejärjestelmä palvelee asukkaiden ja yritysten arkisia tarpeita ja kytkeytyy kaikkien liikennemuotojen osalta maankäytön toiminnallisiin rakenteisiin (raide-, auto-, lento-, kevyt liikenne ja ulkoilu kaikissa muodoissaan).
- l) Forssan seudun asutuksen, elinkeinoalueiden ja muun yhdyskuntarakenteen kehittäminen tukeutuu seudulliseen vesihuoltoverkostoon ja muihin yhdyskuntateknisiin infraverkostoihin (sähkö-, maakaasu-, muut energia- sekä tietoliikenneverkot).

3.4 Asumista koskevat tavoitteet

- m) Forssan seudun maankäyttö mahdollistaa seudun kehittämisen monipuolisten asumismuotojen tyysijana, joka houkuttaa tulomuuttajia ruuhka-Suomesta ja jonne ihmiset juurtuvat jäädäkseen.
- n) Eri tavoin erikoistuneet Forssan seudun kunnat pystyvät tarjoamaan laadukkaita asuinympäristöjä kaikkiin ihmiselämän vaiheisiin ja elämäntapoihin kaupunkikulttuurista hiljaiseen maaseutuun.
- o) Forssan seudun toimiva ja taloudellinen yhdyskuntarakenne mahdollistaa työn ja muun elämän luontevan yhteensovittamisen lisäten yksilön, perheen ja yhdyskunnan hyvinvointia.
- p) Forssan seudulla vapaa-ajan asuminen on osa yhdyskuntarakennetta.”

3.5 Vapaa-aikaa ja virkistystä koskevat tavoitteet

- q) Forssan seutu on merkittävä retkeilyn, urheilun, hevosharrastuksen, kulttuurin ja muiden vapaa-ajan palvelujen keidas Etelä-Suomessa.
- r) Forssan seudun monipuoliset vapaa-ajan alueet ja reitit palvelevat useita harrastusmuotoja ja ihmisryhmiä, ja suurten yleisötapahtumien näyttämöiksi on tarjolla laadukkaita sisä- ja ulkotiloja.
- s) Eerikkilän, Hevosopiston, kansallispuistojen, Loimijoen rantojen ja muiden Forssan seudun merkittävien vapaa-ajan ympäristöjen majoitus- ja muu tukipalvelukapasiteetti on riittävä ja saavutettavuus eri liikennemuodoilla eri etäisyyksiltä hyvä.

3.6 Ympäristöä koskevat tavoitteet

- t) Forssan seudun kansallispuistoja, suojelualueita, muita luonnon ydinalueita ja luontovirkistysalueita keskenään yhdistävät ekologiset verkostot ovat luonteva osa yhdyskunta- ja taajamarakennetta.
- u) Forssan seudulla ympäristöhaittoja aiheuttavat toiminnot on sijoitettu etäälle häiriintyvistä kohteista, joita ovat erityisesti asuminen ja virkistysalueet.
- v) Loimijoen ja muiden Forssan seudun vesistöjen rannoilla on riittävästi luontovirkistysmahdollistavia, rakentamisesta vapaita alueita ja riittävät suojavyöhykkeet rehevöitymisen estämiseksi.
- w) Maaseutu, teollisuus ja muut Forssan seudulle ominaiset maisema- ja kulttuuripiirteet korostuvat maankäytössä ja rakentamisessa.

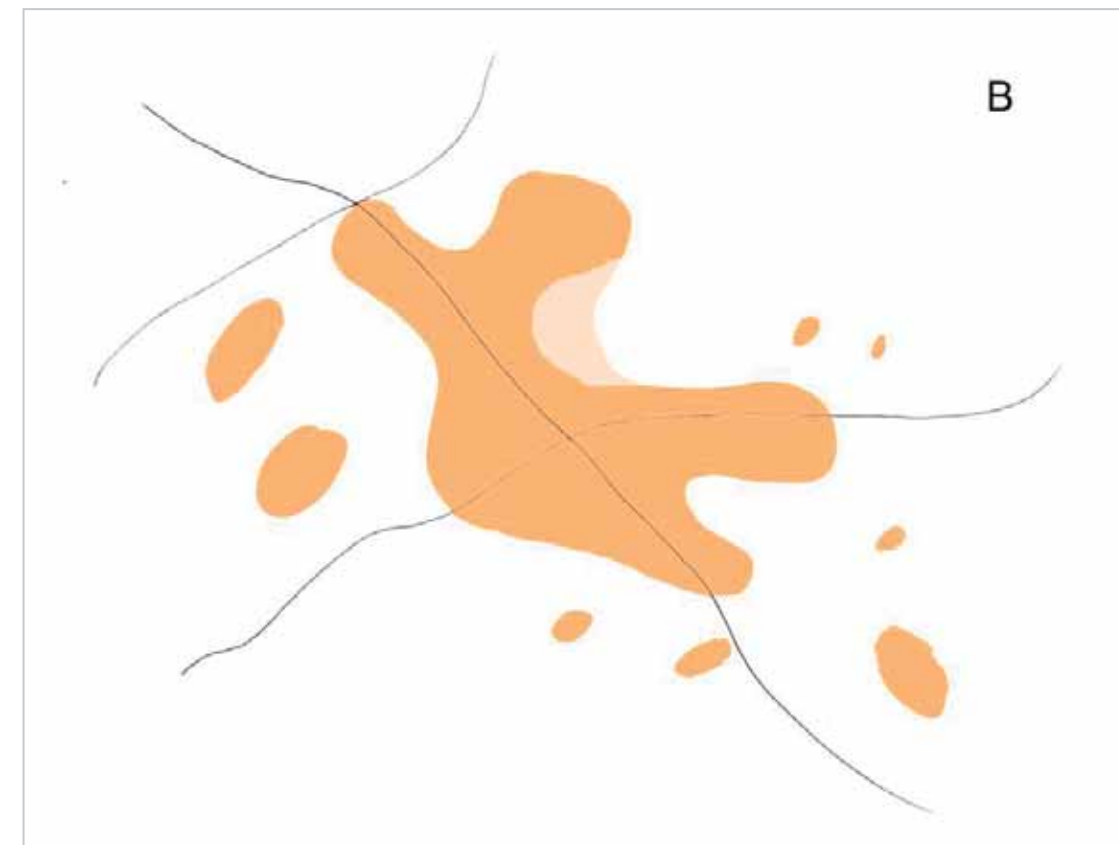
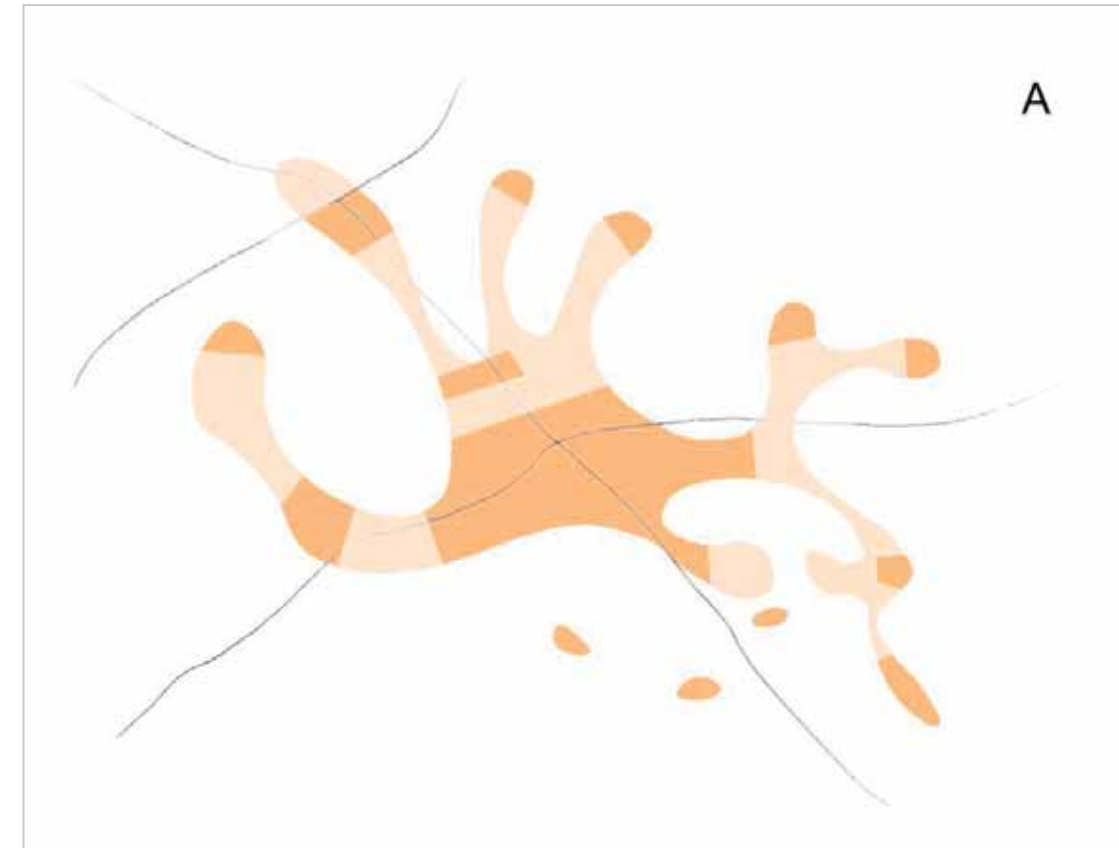
4. Vaihtoehtoiset rakennemallit ja vertailuvaihtoehto

Vaihtoehtoiset rakennemallit A ja B kuvaavat Forssan seudun mahdollisia yhdyskuntarakenteita vuonna 2050. Vaihtoehdossa A on kuvattu maltillinen kasvukehitys ja vaihtoehdossa B uusien suurten liikennehankkeiden toteutumiseen nojaava, dramaattisempi kehityskulku. Vertailuvaihtoehto 0+ kuvaa nykyisten kuntakaavojen ja maakuntakaavan mukaista kehitystä.

Vaihtoehtojen periaatteet pohjautuvat luvuissa 1-3 esitettyihin lähtötietoihin, keväällä 2010 käytyyn tavoitekeskusteluun ja johtoryhmän kesäkuussa 2010 päättämiin linjauksiin. Vaihtoehtoiset rakennemallit ovat vuoropuhelun, sidosryhmätyöskentelyn, vaikutusten arvioinnin ja suunnittelun apuvälineitä.

Vaihtoehtoiset rakennemallit A ja B sekä niiden vertailuvaihto 0+ esitellään tarkemmin luvuissa 4.1 - 4.3. Vaihtoehtojen avulla havainnollistetaan seudun mahdollisia yhdyskuntarakenteen kehityssuuntia, vertailaan niiden eroja ja arvioidaan niiden vaikutuksia. Humppilassa 15.3.2011 pidettävä FOSTRA-hankkeen toinen seminaari käynnistää vaihtoehtojen vertailun, vaikutusten arvioinnin ja jatkotyön ideasuunnittelun.

Rakennemallien vertailun jälkeen FOSTRA-hankkeessa tehtävä yhdyskuntarakenteen kartallinen suunnittelu etenee yhteen vaihtoehtoon ja tarkempaan mittakaavaan. Kesällä 2011 valmistuva Forssan seudun rakennesuunnitelma kuvaa Forssan seudun kuntien tahtoa seutunsa yhdyskuntarakenteesta vuonna 2050.

Kuvat: Kaksi vaihtoehtoista Forssan seudun yhdyskuntarakennetta vuonna 2050 yksinkertaistettuina kaavioina. **Vaihtoehto A** ohjaa rakentamista kaupungin, taajamien ja kylien lisäksi harkituille maaseutuvyöhykkeille. Kaiken keskuk-
sena on Forssa, jonne tiheydeltään vaihtelevat rakentamisvyöhykkeet suuntautuvat sormimaisesti. **Vaihtoehto B** kes-
kittää rakentamista voimakkaasti kaupunkiin, taajamiin ja kyliin erityisesti ratojen tuntumassa. Maaseutu jää muutoin
nykyiselleen. Kokonaisrakenteessa Humppilan suunnan merkitys kasvaa nykyiseen nähden.

Vaihtoehtojen A ja B eroja ja yhteisiä sisältöjä

Molemmat vaihtoehtoiset rakennemallit A ja B mahdollistavat Forssan seudulle myönteisen ja kehityshakuisen tulevaisuuden. Vaihtoehdot eroavat toisistaan eniten vuoden 2050 väestötavoitteiden (A: 40 000 asukasta, B: 50 000 asukasta) liikennetarkaisujen, uusien rakentamisalueiden koon ja sijainnin sekä eräiden vapaa-ajan alueiden ja kohteiden sijainnin suhteen.

Vaihtoehdossa B asukasluvun suuri kasvu ja yhdyskuntarakenteen muu kehitys perustuu ensisijaisesti Humppilan ekolentokenttään ja logistiikkakeskukseen sekä uuteen Helsinki-Forssa-Pori -rataan. Nämä synnyttävät kokonaan uuden liikenteellisen ja elinkeinopoliittisen solmukohtan Forssan seudun ja Etelä-Suomenkin kartalle. Vaihtoehdossa A kehitys perustuu pienin toimenpitein parannettavaan nykyiseen infrastruktuuriin sekä seudun luontaisiin ja määrätietoisesti kehitettäviin vetovoimatekijöihin.

Molemmissa vaihtoehdoissa ympäristöä voidaan kehittää eteenpäin ekologisenä, modernina puutarhakaupunkiseutuna. Luonto näkyy eri muodoissaan myös asuin ympäristössä ja työpaikkaympäristöissä. Moderni puutarhakaupunki voi näkyä kaikissa valinnoissa suunnittelusta rakentamiseen: kaavoituksessa, hulevesien järjestelyissä sekä rakennustekniikan ja –materiaalien valinnoissa. Taajamakeskusten osalta panostetaan palvelujen toimivuuteen osana tiivistä alakeskusta, jossa kaikki tarvittava on vaivattomasti saavutettavissa kävely- ja pyöräilyetäisyydellä. Sekä kaupunkikeskuksessa että taajamakeskuksissa hyödynnetään myös alueelle leimallista maatalousympäristöä, joka saa näkyä tiiviimmässäkin rakennetussa ympäristössä. Olennainen osa Forssan seutua ovat myös väljät ja viihtyisät kylämäiset asuinalueet, joissa alueen luontoarvot ja kulttuurimaisemat ovat läsnä ja aistittavissa. Vapaa-aikaan ja virkistykseen panostetaan entistä enemmän, jolloin luonto- ja maisema-arvoista voi muodostua uusia elinkeinoja alueella asuville ihmisille.

Forssan seudun strategiset voimavarat ja vaihtoehtojen A ja B yhteiset visiot

Vaihtoehdoilla on monia yhteisiä sisältöjä, jotka vaihtoehtoisissa rakennemalleissa A ja B toteutuvat volyymitaan ja maantieteelliseltä sijainniltaan eri tavoilla. Molemmissa rakennemalleissa Forssan seudun imago yhdistyvät teknologia, maatalous, luonto sekä seudun hyvä saavutettavuus kaikilla liikennemuodoilla. Hyvät vapaa-ajan palvelut ja ympäristöarvot lisäävät asumisen vetovoimaa molemmissa vaihtoehdoissa.

Forssan seudun strategisia voimavaroja ovat sen monet **luontaiset vahvuudet**, jotka määrätietoisella maankäytöllä ja toiminnalla ovat viritettävissä **myönteisen kehityksen moottoreiksi**. Näistä strategisesti merkittävimpiä vahvuuksia ja niistä johdettavia tulevaisuusvisioita ovat:

- **Sijainti Suomen kartalla:** Forssan seutu on hyvin saavutettava kaikista suunnista ja kaikilla liikennemuodoilla. Valtateiden ja ratojen solmukohtissa on sijainnin tehokkaasti hyödyntämää maankäyttöä ja elinkeinotoimintaa. Forssan seudun työssäkäyntialue on kehittyneen joukkoliikennejärjestelmän ansiosta nykyistä laajempi. Hyvät liikenneyhteydet ovat muuttaneet Forssan seudun varteenotettavaksi pääkaupunkiseudun kasvusuunnaksi.
- **Yhdyskuntarakenteen toimivuus:** Forssan seudun sisäinen liikennejärjestelmä palvelee tehokkaasti maankäyttöä ja paikallisen elämän tarpeita. Suurten liikenneväylien estevaikutus on torjuttu. Seudun halki kulkeva valtakunnallinen liikenne sujuu häiriöttömästi ja häiritsemättä.
- **Teollisuuden ja maatalouden perinne:** Forssan seutu jatkaa järkivihreältä pohjalta uusin ja tulevaisuuden toimialoin, joita ovat seudun elinkeinopoliittisen vision mukaisesti: ympäristöteknologia, hyvinvointi, vihreä logistiikka, teknologia. Teollisuus- ja työpaikkaympäristöt ovat Forssan seudulla tulevaisuudessakin viihtyisiä ja ympäristölliset laatutavoitteet huomioon ottavia.
- **Kaupunki- ja kyläkulttuuri:** Forssan seutu rakentuu moderniksi puutarhakaupunkiseuduksi, jossa on moniarvoista elinympäristöä erilaisille ihmisille ja inhimillisen elämänkaaren kaikkiin vaiheisiin. Kaupunkimainen Forssa, esikaupunkialueet, taajamat ja kylät muodostavat tiiveydeltään vaihtelevan, mutta toiminnallisesti yhtenäisen kokonaisuuden ja palveluverkon. Moderni puutarhakaupunki-

seutu hakee ennakkoluulottomasti erilaisia ilmentymiä Forssan keskustassa, taajamissa ja kyläalueilla. Forssan seutu näyttää näin suuntaa suomalaiselle uudelle rakentamiselle.

- **Maaseutu, maisema ja luonto:** Forssan seudulla on aitoa maaseutua ja oikeita kyliä 2000-luvun hengessä. Maatalouselinkeinon toimintaruha on turvattu maaseuturakentamisen hyvällä ohjauksella. Forssan seudun monipuolisissa maisemissa luonnonläheinen elämäntapa on mahdollinen tunnin matkan päässä maamme kolmesta suurimmasta kaupungista.
- **Asuminen ja vapaa-aika:** Forssan seudulla asumisen ja vapaa-ajan kokonaistarjonta vastaavat 2000-luvun ihmisten toiveita ja tarpeita. Tarjolla on asuin ympäristöjä ja asuntoja monenlaisten ihmisten tarpeisiin. Loimijoki ja muut maisemalliset vahvuudet ovat osa asumisen seudullista imagoa. Vapaa-ajan palvelut ovat hyvät ja joillakin aloilla erikoistuneet maassamme ainutlaatuisiksi osaamiseksi ja tarjonnaksi (hevosharrastus, urheilu ja liikunta, luontovirkistys, hiljaiset alueet).
- **Puutarhakaupunki ja –seutu:** Forssan seudun puistokulttuuriin ja moniin historiallisesti arvokkaisiin ympäristöihin liittyvää perinnettä jatketaan kehittämällä seudulle kansainvälisesti kiinnostava modernin puutarhakaupungin konsepti. Tätä maiseman, luonnon ja inhimillisen viihtyisyyden arvot huomioon ottavaa rakentamistapaa sovelletaan kaikessa rakentamisessa asumisesta teollisuuteen.

Rakennemallien esitystavan ja karttamerkintöjen periaatteet

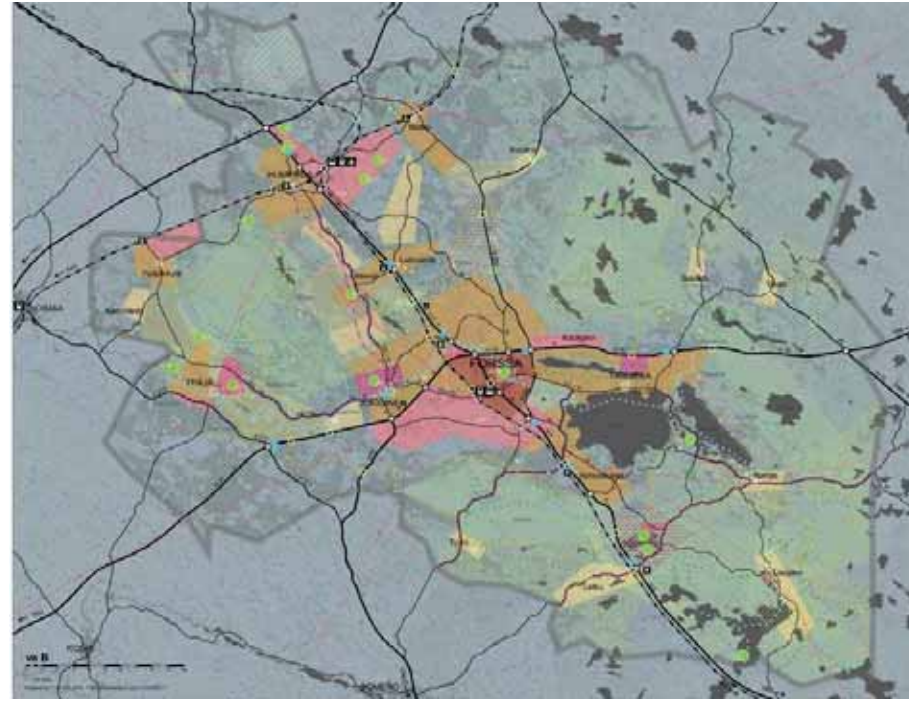
Vaihtoehtoisten rakennemallien **esitystapa** ja tarkastelumittakaava on seudullinen: niissä on keskitytty kuvaamaan koko seudun kehityksen kannalta olennaisia alueita, kohteita ja hankkeita. Painopiste on strategisesti merkittävien ilmiöiden ja maankäytön mahdollisuuksien kuvauksessa. Esitystapa on tarkoituksella karkea, jotta koko seudun kehitystä ohjaavat suuret linjat ja kehityksen peruseriaatteen saataisiin esille. Rakennemallien tarkoituksena ei ole kuvata yksittäisten alueiden, esimerkiksi kylän maankäytöllistä kehitystä, vaan toimia keskustelun pohjana pohdittaessa yksittäisen alueen strategista roolia osana seudullista kokonaisuutta. Esitystapa kuvaa ensisijaisesti toiminnallisia rakenteita koko seudun mittakaavassa.

Rakennemallien **karttamerkinnot** ovat yksinkertaistettuja, symbolisia ja koko seudun mittakaavassa merkittävistä toiminnallisista rakenteista kuvaavia. Rakennemallien merkinnät on jäsennetty valittujen kuuden strategisen avainteman mukaisesti.

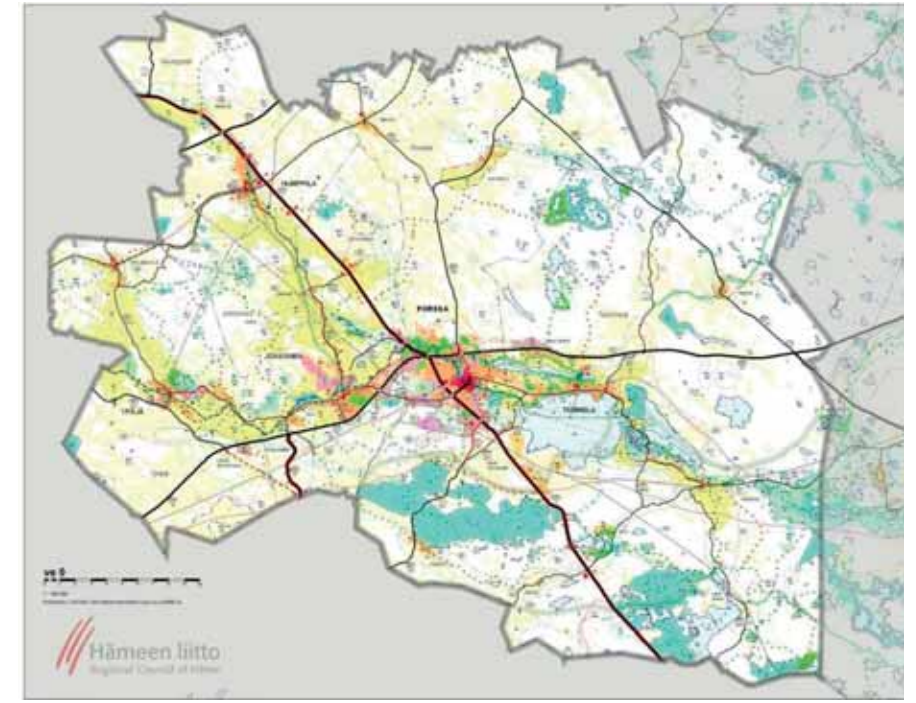
1. **Yhdyskuntarakenteen kehittäminen:** Esitetään toiminnallisen keskusverkon rakenne kolmitasoisena (kaupunkikeskus, taajamakeskus, kyläkeskus). Kuvaa karkealla tasolla palveluverkkoa ja palvelujen tasoa, erittelemättä julkisia ja yksityisiä palveluja ja niiden tarkempia sisältöjä.
2. **Elinkeinojen ja osaamisen kehittäminen:** Esitetään seudullisesti merkittävät työpaikka-alueet ml. maa- ja metsätalous, oppilaitokset ja tutkimuslaitokset sekä tilaa vievän kaupan alueet kaupunki- ja taajamakeskusten ulkopuolella.
3. **Liikenteen ja infrastruktuurin kehittäminen:** Esitetään kansainvälisesti, valtakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät väylät ja toiminnalliset rakenteet ml. joukkoliikenne ja kevyt liikenne sekä merkittävät infrastruktuurin rakenteet ja hankkeet.
4. **Asumisen kehittäminen:** Esitetään asuntorakentamisen seudulliset rakenteet karkean miljööprofiilin ja talotyypiluokituksen mukaisesti (kaupunkialue, taajama-alue, kyläalue, väljä maaseutu-asutus). Loma-asutuksen kehittämisvyöhykkeet tukeutuvat ulkoilualueisiin, vapaa-ajan palveluihin tai kyliin.
5. **Vapaa-ajan ja virkistykseen kehittäminen:** Esitetään seudullisesti merkittävät toiminnalliset vyöhykkeet tyypitettynä (retkeily ja ulkoilu, maaseutuvirkistys), seudulliset reitit kulkutavan mukaan ja tärkeimpine tukikohtineen sekä vähintään seudullisesti merkittävät vapaa-ajan ja matkailun kohteet.
6. **Ympäristön kehittäminen:** Esitetään seudun kokonaisrakenteen kannalta merkittävät ekologiset rakenteet (laajat yhtenäiset metsäalueet, joki/purolaaksot) sekä merkittävät liikenneväyliä ylittävät ekologiset yhteystarpeet. Suojelualueet sisältyvät toiminnallisiin rakentamattomiin alueisiin.

Vaihtoehto A (vasemmalla)
 40 000 asukasta,
 liikennejärjestelmä nykyiseltä pohjalta,
 rakentaminen nykyisiä alueita laajentaen

Vaihtoehto B (keskellä)
 50 000 asukasta,
 merkittäviä muutoksia liikennejärjestelmässä,
 paljon uutta asunto- ja työpaikkarakentamista Forssasta pohjoiseen

Vertailuvaihtoehto 0+ (oikealla)
 35 000 asukasta,
 liikennejärjestelmä miltei nykyisellään,
 rakentaminen ja maankäyttö nykyisten kuntakaavojen pohjalta

4.1 Vaihtoehto A

Forssan seutu kasvaa maltillisesti. Vuoteen 2050 mennessä asukasluku nousee **40 000 asukkaaseen**. Myönteisen kehityksen moottoreita ovat seudun saavutettavuuden parantuminen ulkoisen liikenneverkon kohentuessa, määrätietoinen elinkeinopolitiikka, asumisen ja vapaa-ajan kehittyvä vetovoima, seudun ympäristölliset vahvuudet, sekä seudun tunnettuuden lisääntyminen eteläsuomalaisten ihmisten ja yritysten parissa.

Vaihtoehto A:n muodostamisperiaatteet (FOSTRA:n johtoryhmä 18.6.2010):

- Yhdyskuntarakenne maakuntakaavan pohjalta kehittäen
- Väkiluku nousee hieman (2050: 40 000 asukasta)
- Liikenneverkko miltei nykyisellään
- Maankäyttö nykyisen rakenteen pohjalta seudullisempaan suuntaan
- Rakentaminen etenee maltillisesti ja seudun perinteiden mukaisesti

Kehittämisperiaatteet

1. Yhdyskuntarakenne

Forssan seutua kehitetään omaan perinteeseensä tukeutuen vahvistetun maakuntakaavan pohjalta, mutta myös uusia seudullista yhdyskuntarakennetta parantavia maankäyttö- ja liikenneverkkoita on. Seudun perusrakenne on säteittäinen. Keskuksena Forssa, josta kehitettävät rakentamisvyöhykkeet leviävät haaroittuvina oksina kohti seudun laidoilla olevia taajamakeskuksia ja kyliä. Taajamia tiivistetään ja laajennetaan, tavoitteena on taloudellisesti kestävä yhdyskuntarakenne ja seudullisen joukkoliikenteen kannattavuus. Haja-asutusalueilla uutta rakentamista ohjataan ensisijaisesti kyliin ja maaseutuasumisen vyöhykkeille, joille on mielekästä ja ehkä jopa kannattavaa järjestää kunnallistekniikka ja liikennepalveluja. Julkiset ja yksityiset palvelut keskittyvät taajamiin ja kaupunkikeskukseen, hyvien julkisen ja kevyen liikenteen yhteyksien päähän. Kaupunkikeskus tarjoaa erikoispalvelut ja taajamakeskukset päivittäiset palvelut. Kaupunki- ja taajamakeskuksissa päivittäisasiointiin liittyvät palvelut ovat kävely- ja pyöräilyetäisyydellä. Seudullinen kokonaisrakenne mahdollistaa modernin puutarhakaupungin ja –seudun periaatteiden soveltamisen kaupunki-, taajama- ja kylärakentamisessa. Maaseutumaisilla alueilla etsitään tapoja lomitaa korkeatasoinen asuminen ja luonto- ja maisema-arvot vetovoimaiseksi asuinympäristöksi.

2. Elinkeinot ja osaaminen

Forssan seudun elinkeinot kehittyvät nykyisiä toimintoja ja yritysalueita laajentamalla. Tärkeimmät kehitettävät työpaikka-alueet ovat Humppilan Lasin alueella sekä kakkos- ja kymppiteiden tuntumassa Forssassa, Jokioisilla ja Tammelassa (Kiimassuo, Jokioisten taajaman eteläpuoli, Kaukjärvi). Forssassa teolliset toiminnot siirtyvät kauemmas keskustasta antaen tilaa asumiselle. Oppilaitokset ja tutkimuskeskukset toimivat miltei nykyisessä laajuudessaan. Niiden ympärille kehittyä osaamista hyödyntäviä työpaikka-alueita. Parantava liikenneverkko edesauttaa seudun ulkopuolisten investointien tuloa alueelle. Humppilan Lasin ja Forssan Autokeitaan aluetta kehitetään ostosmatkailualueina. Forssan keskustaan tuntumaan syntyy uusi tilaa vievän erikoistavarakaupan alue. Luontoarvoihin ja virkistykseen liittyvä matkailu kasvaa olemassa olevia rakenteita hyödyntämällä entistä merkittävämmäksi elinkeinoksi. Työpaikka- ja koulutuskeskittymien ympäristöt toteutetaan korkeatasoisiksi miljöiksi, joissa otetaan huomioon myös luonto ja maisema ja joissa toimintojen mahdolliset haitat on minimoitu innovatiivisin ratkaisuin.

3. Liikenne ja infrastruktuuri

Kokonaan uusia valtakunnallisia teitä ei rakenneta, mutta kakkostietä ja muita valtateitä parannetaan koko yhteysväliensä mitalta, jolloin Forssan seudun saavutettavuus muualta Suomesta paranee. Palikkalan oikaisu kantatiellä 52 ja muutamia uusia eritasoliittymiä toteutetaan. Valtateiden estevaikutusta seudullisen ja paikallisen liikenneverkon näkökulmasta häivytetään uusilla ali- ja ylikulkusilloilla. Pitkän matkan joukkoliikenne Turkuun ja Tampereelle toimii ensisijaisesti junilla parannettavaa nykyistä rataverkkoa pitkin. Pääkaupunkiseudulle, Hämeenlinnaan, Poriin ja Saloon joukkoliikenne hoidetaan busseilla. Pitkämatkaisen linja-autoliikenteen terminaali siirretään Forssan keskustasta Autokeitaalle valtateiden risteyskohtaan. Taa-

jamien ja merkittävimpien kehitettävien kylien välille luodaan seudullisen julkisen liikenteen ja kevyen liikenteen laatukäytävät, joiden vaikutusalueella on myös väljän maaseutuasutuksen sekä loma-asutuksen vyöhykkeitä. Kiimassuon ympäristöteknologia-alue kehittyä uusien energiamuotojen tuottajaksi (tuuli, aurinko, bioenergia). Hyvät liikenneyhteydet ovat muuttaneet Forssan seudun varteenotettavaksi pääkaupunkiseudun kasvusuunnaksi ja osaksi Helsingin metropolialuetta.

4. Asuminen

Uutta asuntorakentamista on nykyisten taajamien ja niiden laajennusalueiden lisäksi myös kylissä sekä taajamien ja kylien välisillä väljän maaseutuasumisen vyöhykkeillä. Periaatteena on asumisen monimuotoisuus, jossa on tarjontaa muullekin kuin kaupunkimaiselle elämäntavalle. Seudun eri osiin kehitetään erilaisia asumisen profiileja sekä tulevien asukkaiden että seudullisen asuntomarkkinoinnin tarpeisiin. Esimerkiksi Forssaa esikaupunkialueineen, Jokioista ja Tammela keskustaa kehitetään modernina puutarhakaupunkina, Ypäjää hevosharrastukseen ja -elinkeinoihin liittyvän asumisen paikkana, Tammelaa luonnonläheisyyttä kaipaavien ihmisten asuinpaikkana ja Humppilaa Turun ja Tampereen välisenä radanvarsi paikkakuntana, jossa uuden omakotitalon voi ostaa kunnalta avaimet käteen -kauppana. Maaseutuasumisen osalta seutu pyrkii hallittuun hajarakentamiseen. Loma-asumista kehitetään erityisesti seudun pohjoisosissa, missä kehitetään myös luontovirkistykseen palveluja ja muita vapaa-ajan palveluja. Myös Ypäjän hevosharrastustoimintoihin ja Loimijoki-golfiin liittyvää loma-asumista kehitetään. Asuinalueille syntyy lukuisia modernin puutarhakaupungin ja uudenlaisen asumisen sekä korkeatasoiset luonnonarvot soveltavia ratkaisuja, joita käydään katsomassa Suomesta ja ulkomailta.

5. Vapaa-aika ja virkistys

Kansallispuistoja täydentävät uudet seudulliset virkistysalueet sijaitsevat kohtuullisen välimatkan päässä taajamista ja kylistä. Ne kytkeytyvät toisiinsa laajojen yhtenäisten metsäalueiden sekä koko seudun kattavan, rengasreitit muodostavan ulkoiluverkoston avulla. Reitistö käsittää sekä patikointi- että hevosvaellusreitit ja yhdistyy seudun ulkopuolisiin muihin reitteihin (mm. Hämeen järviylänkö). Luontovirkistykseen liittyviä uusia kehittämistoimia ohjataan erityisesti alueen koillisosiin. Metsäalueiden lisäksi myös maaseutumiljöitä kehitetään virkistykseen ympäristöinä, jolloin voi kehittyä uusia matkailun palveluja ja maaseudun sivuelinkeinoja. Loimijoen laakso on kunnasta toiseen jatkuva maisema-, virkistys- ja matkailureitti, jonka varteen ovat sijoittuneet monet koko seutukunnan kehityksestä ja historiasta kertovat merkittävät kohteet. Vapaa-ajan kohteina kehitetään erityisesti Forssan seudun omaleimaisuutta korostavia kohteita ja reittejä. Forssan harrasteilmailun lentokenttä siirretään Humppilaan. Kentän tuntumaan kehittyä myös paikka moottori- ja ampumaurheilun harrastajille.

6. Ympäristö

Ekologiset ja maisemalliset suurrakenteet pysyvät ennallaan ja havaittavina. Näitä ovat jokilaaksot ja laajat yhtenäiset metsäylängöt, järvi-alueet sekä maaseudun edustavat viljelymaisemat. Luonnonsuojelualueet ja arvokkaat kulttuuriympäristökokonaisuudet säilyvät.

Vaihtoehto A: Merkittävimmät muutokset nykytilanteeseen nähden

1. Yhdyskuntarakenne

- Rakentamisvyöhykkeet selkeästi säteittäin, keskuksena Forssa
- Nauhamaiset rakenteet kaupungin ja taajamien sekä taajamien ja kylien välille
- Paremmiin maankäyttöä palveleva liikennejärjestelmä

2. Elinkeinot ja osaaminen

- Uusia ja merkittävästi laajenevia yritysalueita: Kiimassuon alue, Jokioisten pääliittymä, Humppilan Lasi, Kaukjärvi
- MTT:n alue Jokioisissa supistuu (maakuntakaavaan nähden)
- Uusia tilaa vievän kaupan alueita Forssaan ja Humppilaan

3. Liikenne ja infrastruktuuri

- Valtateillä runsaasti uusia eritasoliittymiä ja alikulkuja valtakunnallisen ja seudullisen ajoneuvoliikenteen erottamiseksi
- Kantatiellä 52 ns. Palikkalan oikaisu
- Seuraavien teiden nostaminen ylemmiksi yhdysteiksi osaksi seudullista verkkoa: Matku-Loimaa, Liesjärvi-Ruostejärvi, Forssa-Latovainio, Minkiö-Matku, Susikas-Teuro, Jokioinen-Riihivalkama-Porras
- Radalla uusia alikulkuja (Matku, Ypäjänselä, Humppila)
- Radan oikaisu Humppilasta länteen Ypäjänselän pohjoispuolitse
- Uusia pitkämatkaisen joukkoliikenteen liityntäpysäkkejä kaikilla valtateilla, myös valtateilla 9
- Pitkämatkaista bussiliikennettä palvelevan linja-autoaseman siirtäminen Forssan keskustasta Autokeitaalle vt 10:n ja vt 2:n liittymän tuntumaan, Forssaan jää paikallisliikenteen asema
- Seudullisten linja-autoliikenteen laatuikäytävien ulottaminen myös yhdyskuntarakenteellisesti otollisesti sijaitseviin ja kehitettäviin kyliin ja maaseutualueiden vyöhykkeiden läpi
- Uusia kevyen liikenteen laatuikäytäviä taajamien sekä taajamien ja kylien välille
- Uusia ulkoilureittien ali/ylikulkuja valtateilla ja rautatiellä
- Energiatuotantoalue Kiimassuon työpaikka-alueelle (tuuli, aurinko, bioenergia)

4. Asuminen

- Forssan kaupunki laajenee esikaupunkimaisena taajamana ja edelleen maaseutualueiden vyöhykkeinä pohjoiseen kohti Matkua ja Kojjärveä
- Humppila laajenee taajamana myös radan eteläpuolelle ja maaseutualueiden vyöhykkeenä etelään ja pohjoiseen
- Jokioisten taajama ja siihen liittyvä kyläasutus laajenevat taajaman pohjoispuolella, maaseutualueiden vyöhykkeet jatkuvat taajamasta Ypäjän ja Humppilan suuntaan
- Tammela tiivistää nykyistä taajamaansa, laajentaa kylän Riihivalkamaa, Liesjärveä ja hieman myös muita perinteisiä kyliään sekä vahvistaa maaseutualueiden vyöhykkeitä merkittävimpien kehitettävien kyliensä suuntaan. Järvien rannoille rakennetaan korkeatasoista asumista luontoarvoja kunnioittaen.
- Ypäjä laajenee taajamana ja kyläalueena länteen oman hevosen pidon mahdollistaen, maaseutualueiden vyöhykkeet taajamasta Ypäjänselän ja Jokioisten suuntiin
- Maaseutualueiden vyöhykkeet liittävätkin kylät taajamiin ja kaupunkiin
- Loma-asumisen kehittämisvyöhykkeet erityisesti pienten järvien metsäseudulla pohjoisessa, merkittävien harrastuskeskusten läheisyydessä sekä maisemallisesti ja miljööllisesti edustavilla maaseutualueilla. Vyöhykkeet kohtuullisella etäisyydellä teknisen huollon ja palvelujen verkoista.

5. Vapaa-aika ja virkistys

- Koko seudun kattava ulkoilualueiden ja reittien verkko. Muutama uusi seudullinen retkeilyn tukikohta.
- Pohjoisen järvialueen kehittäminen seudullisena vapaa-ajan vyöhykkeenä

- Härkätien lisäksi myös Jokioisista Ypäjälle ja Humppilaan johtavien teiden kehittäminen matkailuteinä
- Seudullinen moottori- ja ampumaurheilukeskus Humppilaan uuden harrasteilmailukentän tuntumaan
- Seudullisen harrasteilmailukentän siirtäminen Humppilaan, ennakoiden suurempaa lentokenttää samalle alueelle
- Humppilan Lasin lisäksi myös Autokeitaan alueen kehittäminen ostosmatkailukohteena.

6. Ympäristö

- Maiseman seudulliset suurrakenteet alueidenkäytön ja ekologisten vyöhykkeiden perustana
- Ekologinen yhteystarve kansallispuistojen välillä

4.2 Vaihtoehto B

Forssan seutu kasvaa voimakkaasti, kaupunki- ja taajamakeskeisesti. Vuoteen 2050 mennessä asukasluvun nousu on **50 000 asukkaaseen**. Myönteisen kehityksen moottoreita ovat uusi Helsinki-Forssa-Pori -rata, Humppilan lentokenttä sekä ajateltua laajempina toteutuneet logistiikka- ja ympäristöteknologia-alueet. Seudulla alkaa vahva kehitys, joka mahdollistaa kokonaan uudenlaisen yhdyskuntarakenteen syntymisen: ratayhteyden, matkakeskusten ja seisakkeiden varaan syntyneiden tiiviiden taajamien nauhan.

Vaihtoehto B:n muodostamisperiaatteet (FOSTRA:n johtoryhmä 18.6.2010):

- Yhdyskuntarakenne FOSTRA-vision pohjalta
- Muuttovoittoinen seutu, väkiluku kasvaa (2050: 50 000 asukasta)
- Lentokenttä ja uusi rautatie
- Ympäristöteknologiaa ja logistiikkaa
- Uusia virkistysalueita, harrastusmahdollisuuksia, matkailua
- Paljon ja suuriakin uusia rakentamisalueita (liikenne, yritysalueet, asuminen)

1. Yhdyskuntarakenne

Yhdyskuntarakenne on taajama- ja raideliikennekeskeinen, rakentamista seudullisessa kokonaisuudessa pistemäisesti keskittävä. Forssan seutu kasvaa ratoihin, Humppilan lentokenttään ja Loimijoen vesistöön tukeutuen. Uusi rakentaminen keskittyy taajamiin ratojen ja valtateiden tuntumassa. Keskittyminen on edellytys paikallisen raide- ja muun joukkoliikenteen kehittämiseksi. Kylistä mm. Matku, Ypäjä ja Latovainio kehittyvät seisakkeiden myötä merkittävästi, niihin syntyy sekä uutta elinkeinotoimintaa että asutusta. Samalla suunnalla Forssan ja Humppilan välissä ovat vaihtoehto B: n ainoat laajat kylä- ja maaseutualueiden laajat vyöhykkeet. Forssan ja Jokioisten väliin kasvaa asumispainotteinen jokikaupunki, joka jatkuu Tammelan järvenrantojen tuntumassa. Tammelassa hyödynnetään entistä enemmän järvien läheisiä alueita ekologiset arvot huomioon ottaen asumiseen. Humppilan asutus laajenee länteen ja etelään, työpaikka-alueet itään. Humppilan ja Jokioisten / Forssan välinen vyöhyke kehittyy kylä- ja maaseutualueiden vyöhykkeenä. Ypäjä kehittyy erityisesti hevosiin liittyvän vapaa-ajan, yrittämisen ja asumisen paikkana. Palvelut ovat taajamissa ja kaupunkikeskuksissa, hyvien julkisen ja kevyen liikenteen yhteyksien päässä. Kaupunkikeskus tarjoaa erikoispalvelut ja taajamakeskukset päivittäiset palvelut kävely- ja pyöräilyetäisyydellä asutuksesta.

2. Elinkeinot ja osaaminen

Forssan seudusta kehittyy kansainvälisesti ja kansallisesti merkittävä vihreän logistiikan, ympäristöteknologian, bioteknologian ja elämysteollisuuden osaamiskeskittymä. Humppilan lentokenttä- ja logistiikkapalvelut verkottuvat Tampere-Pirkkalan vastaavien toimintojen kanssa. Merkittävimpiä yritysalueita ovat Kiimassuo ja Humppilan laaja logistiikka-alue, joka aikaa myöten kasvaa Matkun suuntaan. Jokioisten jo rakentamassa oleva työpaikka-alue vt 10:n varressa rakentuu ajan myötä kiinni Kiimassuon yritysalueeseen. Humppilan länsipuolisen rataoikaisun toteututtua Ypäjänpohjoispuolelle muodostuu rataa tukeutuva uusi yritysalue. Koulutuksesta ja vapaa-ajan palveluista kehittyy liiketoimintaa, Koulutus ja tutkimus tukevat seudulle tärkeitä elinkeinoaloja, ja merkittävien koulutus- ja tutkimuskeskittymien alueet laajenevat (Ypäjän hevosopisto, Eerikkilän urheiluopisto, MTT, Mustiala ja HAMK:n toimipisteet). Luonnonarvoista, kulttuuriympäristöstä ja suojelualueista muodostetaan alueelle uusia ekologiseen matkailuun ja asumiseen liittyviä elinkeinoja, joita varten seudulle muodostuu uusia kehittämisalueita esim. kansallispuistojen ja Hämeen Härkätien yhteyteen.

3. Liikenne ja infrastruktuuri

Merkittävimpiä uusia liikenneyhteyksiä ovat Helsinki-Forssa-Pori-rata ja Humppilan ekolentokenttä, joka palvelee sekä rahti- että henkilöliikennettä. Turku-Toijala-rataa oikaistaan Humppilan länsi- ja Ypäjänpohjoispuolella. Valtakunnallista liikennettä palveleva tieverkko ja seudullista liikennettä palveleva katu- ja

tieverkko toimivat toisistaan erillisinä, ja kaikki merkittävät risteämät ovat eri tasossa. Raideliikennepohjainen joukkoliikennejärjestelmä mahdollistaa työssäkäyntialueen laajenemisen Helsingin, Tampereen ja Turun suuntiin. Lento-, raide- ja linja-autoliikenteen yhteinen, matkakeskustyyppinen terminaalit on Humppilassa lentokentän, ratojen ja valtateiden 2 ja 9 solmussa. Forssassa on matkakeskustyyppinen bussi- ja raide-liikenteen terminaalit. Nykyinen Humppilan asema jää palvelemaan seisakkeena. Muita paikallisjunan seisakkeita on kuusi (Ruostejärvi-Letku, Riihivalkama, Vieremä, Minkiö-Latovainio, Matku, Ypäjänpohjoispuolella). Taajamien ja merkittävimpien kehitettävien kylien välille luodaan seudullisen julkisen liikenteen ja kevyen liikenteen laatuikäytävät. Laatuikäytävät johtavat sujuvasti myös joukkoliikenteen liityntäpysäkeille sekä seisakkeille ja matkakeskuksiin, millä matkaketjut tehdään sujuviksi. Yhtenäisiä kaupunki- ja taajama-alueita kehitetään kävely- ja pyöräilyympäristöinä. Humppilan pohjoisrajalle rakentuu tuulivoimapuisto, joka hyödyttää Humppilan uuden lentokentän ympärille rakentunutta työpaikka-alueita. Hyvät liikenneyhteydet ovat muutaneet Forssan seudun varteentettäväksi pääkaupunkiseudun kasvusuunnaksi ja osaksi Helsingin metropolialuetta.

4. Asuminen

Uusi asuntorakentaminen keskittyy ratojen tuntumaan ja muille joukkoliikennekäytävälle. Kaikki asemakaavoitettut ja asutut taajamat laajenevat reunoiltaan. Forssan, Jokioisten ja Ypäjän uudet asuntoalueet niivoutuvat Loimijoen rantamille. Jokioisten- Forssan-Tammelan nauhataajamaa kehitetään modernina, Loimijokeen tukeutuvana puutarhakaupunkina. Tammelassa uutta asutusta on myös järvien tuntumassa ja rannoilla korkeatasoiseen asumiseen luonnonarvot ekologisesti yhdistäen. Humppilan ja Jokioisten-Forssan väli rakentuu pääosin kylämäisenä asutuksena, jonka osana Latovainion-Minkiön seutu tiivistyy taajamaksi. Matku ja Ypäjänpohjoispuolella kehittyvät taajamina Humppilan taaja-asutus kasvaa asemanseutuna radan molemmin puolin. Seudun muissa osissa maaseudun kylät ja muu asutus säilyy nykyisellään. Loma-asumista lisätään erityisesti virkistysalueiden, harrastusmahdollisuuksien ja myös raideliikenteen vaikutusalueilla, erityisesti seudun eteläosassa. Forssan seudulle syntyy lukuisia modernin puutarhakaupungin ja uudenlaisen luontoon ja maisemaan sopeutuvia ratkaisuja, joita käydään katsomassa Suomesta ja ulkomailta.

5. Vapaa-aika ja virkistys

Virkistysalueet sijoittuvat kohtuullisen välimatkan päähän taajamista ja kylistä. Ne kytkeytyvät toisiinsa laajojen yhtenäisten metsäalueiden sekä laajentuneen, koko seudun kattavan ulkoilureitistön avulla. Reitistö käsittää sekä patikointi- että hevosvaellusreittejä ja yhdistyy seudun ulkopuolisiin, mm. Hämeen järviylängön reitteihin. Seudulliset pääreitit risteävät suurten liikenneväylien kanssa eri tasossa. Virkistykseen liittyviä kehittämis-toimia ohjataan erityisesti alueen eteläosiin ja hyödynnetään siten radan myötä merkittävästi parantuneita julkisen liikenteen yhteyksiä. Seudun erinomainen liikenteellinen saavutettavuus mahdollistaa vapaa-ajan palvelujen kehittämisen myös matkailullisesti ja elinkeinotoimintana: esimerkiksi Tammelan entiselle metsäoppilaitokselle on perustettu kansainvälinen luontoleirikeskus majoitustiloineen ja erähotelleineen. Metsäalueiden lisäksi myös maaseutumiljöitä kehitetään virkistysympäristöinä. Loimijoen laakso on kunnasta toiseen jatkuva maisema-, virkistys ja matkailureitti, jonka varten ovat sijoittuneet monet koko Forssan seudun kehityksestä ja historiasta kertovat merkittävät kohteet. Vapaa-ajan kohteina kehitetään erityisesti Forssan seudun ominaispiirteitä korostavia kohteita ja reittejä. Toiminnallisina kärkinä jatkavat Hevosopisto, Eerikkilä ja kansallispuistot. Ravirata siirtyy Forssasta Ypäjälle, jos rata rakennetaan ja rautatieasema rakennetaan nykyisen raviradan paikalle. Ypäjän hevosopisto ja hevosimago täydentyy ja Ypäjästä muotoutuu valtakunnallinen ja kansainvälinen hevosurheilun ja -osaamisen keskus. Harrastelentokenttä siirretään Forssasta Humppilaan. Uusia vapaa-ajan alueita ovat moottori- ja ampumaurheilun alue ja kiipeilyurheilukeskus Humppilassa. Seudulla järjestetään vuosittain useita suuria yleisötapahtumia.

6. Ympäristö

Rakentamista keskittämällä seudun maisemallinen ja ekologinen suurrakenne säilytetään: Hämeen järviylängön ja Ypäjän pohjoispuolisen ylängön laajat metsäalueet pysyvät rakentamattomina hiljaisina alueina. Jokivyyhykkeitä korostetaan ekologisesti kokonaisrakenteessa, niitä kehitetään suojelun ja virkistyskäytön tarpeet huomioon ottaen. Osalle Loimijoen rannoista tulee uutta rakentamista, mutta maisemallisesti edustavimmat maaseutumaisemat jäävät nykyiselleen. Lisääntyvän luonnon virkistyskäytön vuoksi luonnonsojelualueilla kulkua ohjataan suunnitelluille reiteille ja tukikohtiin. Helsinki-Pori liikennekäytävän estevaikutusta torjutaan ekologisilla yhteyksillä.

Vaihtoehto B: Merkittävimmät muutokset nykytilanteeseen nähden

1. Yhdyskuntarakenne

- Raideliikenteeseen pohjautuva, rakentamista taajamiin keskittävä yhdyskuntarakenne
- Uusi toiminnallinen painopiste Humppilaan, mikä tuo rakentamisaluetta ja -painetta Forssan ja Humppilan välille

2. Elinkeinot ja osaaminen

- Humppilan lentokentän ympäristöön laaja työpaikka-alue
- Ypäjänykylälle rataa tukeutuva uusi työpaikka-alue
- Kiimassuon yritysalue laajenee länteen Jokioisiin saakka, liikennöinti alueen läpi 2- ja 10-tielle
- Ypäjän hevosopiston alue laajenee taajaman suuntaan, koulujen alueet ja rakennukset hevosopiston käyttöön, kouluille uusi sijainti taajaman länsipuolelta
- Tammelan metsäoppilaitokselle Liesjärvelle erähotelli ja kansainvälinen leirikoulukeskus
- MTT:n alue Jokioisissa supistuu (maakuntakaavaan nähden), kartanon alueella kuitenkin vielä tilavaruuksia uutta yritystoimintaa varten.
- Luonnonarvoista, kulttuuriympäristöstä ja suojelualueista muodostetaan alueelle uusia ekologiseen matkailuun ja asumiseen liittyviä elinkeinoja, joita varten alueelle muodostuu uusia kehittämisaluetta esim. kansallispuistojen ja Härkätien yhteyteen.

3. Liikenne ja infrastruktuuri

- Tavara- ja henkilöliikenteen kansainvälinen ekolentokenttä Humppilaan
- Uusi Helsinki-Forssa-Pori-rata kakkostiekäytävällä. Matkakeskustasoiset asemat Forssassa nykyisen raviradan tienoilla ja Humppilan lentokentällä (raideliikenne, bussiliikenne, liityntäpysäköinti, palveluja, Humppilassa myös lentoasema). FKP-radan muita seisakkeita Ruostejärvi-Letku, Riihivalkama, Vieremä, Latovainio. Forssan matkakeskus rautatieasemalla.
- Turku-Toijala-radan oikaisu Ypäjänykylän pohjoispuolelta Humppilaan, vanhalle ratapohjalle yhdystie. Humppilan nykyinen asema seisakkeeksi. Muista seisakkeista Ypäjänykylä ja Matku. Turku-Toijala-radalla uusia alikulkuja (Matku, Ypäjänykylä, Humppila).
- Kantatiellä 52 Jokioisten oikaisu, joka painottaa toiminnallisesti Forssan suuntaa (vrt. Loimaalle suuntautuva ns. Palikkalan oikaisun hanke). Parantaa Forssan seudun yhteyksiä Someron ja Salon suuntaan. Tähän liittyvä Jokioisten eritasotaso liittymä välittää myös paikallista liikennettä ja laajenevan Kiimassuon yritysalueen raskasta liikennettä.
- Edelliseen liittyen Torronsuon kansallispuiston halki menevän tien rauhoittaminen matkailutiekseksi ja yhdystiekseksi.
- Uusia Forssan kaupunkialuetta ympäröiviä kehäteitä
- Ypäjän taajaman länsipuolelta kiertävä uusi yhdystie Loimijokea ylittävine uusine siltoineen. Palvelee hevosopiston ja raviradan yleisötapahtumia ja matkailua, rauhoittaa keskustan liikennettä.
- Uusia tieyhteyksiä: Tammela-Riihivalkama-Eerikkilä, Riihivalkama-Sukula ja Latovainio-Humppilan lentoasema-Humppila
- Seuraavien teiden nostaminen ylemmiksi yhdysteiksi osaksi seudullista verkkoa: Forssa-Latovainio, Minkiö-Matku, Susikas-Teuro, Riihivalkama-Porras
- Uusia pitkämatkaisen joukkoliikenteen liityntäpysäkkejä kaikilla valtateilla, myös valtateilla 9
- Seudullisten linja-autoliikenteen laatuikäytävien ulottaminen myös yhdyskuntarakenteellisesti otollisesti sijaitseviin ja kehitettäviin kyliin
- Uusia kevyen liikenteen laatuikäytäviä taajamien sekä taajamien ja kylien välille
- Uusia ulkoilureittien alikulkuja valtateilla ja rautateiden alitse
- Mahdollisen tuulivoimapuiston kehittämisalue Humppilan pohjoisrajalla

4. Asuminen

- Forssan kaupunkialue laajenee huomattavasti pohjoiseen ja Jokioisten suuntaan.
- Loimijokeen ja pikkujokiin tukeutuvat taajamarakenteet. Modernin puutarhakaupungin konsepti kehitetään.

- Tammelan keskeisten järvien tuntumaan uutta taaja-asutusta (Riihivalkama, Hykkilä, Kaukajärvi)
- Ypäjän taajaman laajentaminen länteen Loimijoen molemmin puolin.
- Seisakkeiden ympäristöt taajamoituvat asutuiksi asemakyliksi (paitsi Ruostejärvi-Letku –seisake, joka palvelee ensisijaisesti vain kansallispuistoja ja Eerikkilää)
- Forssan ja Humppilan väliset haja-asutusalueet tiivistyvät kylämäisiksi, Minkiö-Latovainio taajamaksi
- Loma-asumisen kehittämisvyöhykkeitä erityisesti kansallispuistojen ympäristöön (jonne mahdollisuus saapua myös junalla), Ypäjän hevosopiston ja muiden vapaa-ajan keskittymien läheisyyteen sekä vanhojen kylien, vanhan loma-asutuksen ja Härkätien tuntumaan

5. Vapaa-aika ja virkistys

- Koko seudun kattava ulkoilualueiden ja reittien verkko. Muutama uusi tai kehitettävä seudullinen retkeilypalvelujen tukikohta.
- Härkätien lisäksi myös Jokioisista Ypäjälle ja Humppilaan johtavien teiden kehittäminen matkailuteinänä
- Härkätielle matkailun kehittämisalue Hämeen luontokeskukseen, Eerikkilään, rautatein seisakkeeseen ja 2-tien liittymään tukeutuen
- Ravirata siirtyy Forssan Pilvenmäeltä Ypäjälle hevosopiston yhteyteen, jos rata toteutuu ja rautatieasema rakennetaan nykyisen raviradan paikalle.
- Humppilan Rautavuoren louhokselle kalliokiipeilykeskus
- Seudullinen moottori- ja ampumaurheilukeskus Humppilan uuden lentokentän ympäristöön
- Seudullisen harrasteilmailukentän siirtäminen Forssasta Humppilan uuden lentokentän ympäristöön

6. Ympäristö

- Maiseman seudullisia suurrakenteita korostetaan alueidenkäytön ja ekologisten vyöhykkeiden perustana
- Ekologiset yhteystarpeet kansallispuistojen välillä ja muualla kakkostien-radan liikennekäytävällä, missä infrarakenteiden estevaikutus ilman erityisiä toimia suuri

4.3 Vaihtoehto 0+ (vertailuvaihtoehto)

Nollaplusvaihtoehto on kahden vaihtoehtoisen rakennemallin vertailuvaihtoehto, johon liittyen ei FOSTRAn hankkeessa ole tehty lainkaan suunnittelua. Vertailuvaihtoehdon karttana käytetään voimassa olevaa Kanta-Hämeen maakuntakaavaa, jonka oletetaan toteutuvan vain osittain vuoteen 2050 mennessä. Maakuntakaavassa esitetyjä alueita priorisoidaan siten, että syntyy toimivia kokonaisuuksia. Rakenne tiivistyy ja täydentyy, uusia alueita otetaan käyttöön harkiten ja tarpeen mukaan.

Vaihtoehto 0+ (vertailuvaihtoehto)

- Yhdyskuntarakenne nykyisten kuntakaavojen pohjalta, maakuntakaava ei toteudu kokonaan
- Väki vähenee ja vanhenee (2050: 35 000 asukasta)
- Ei merkittäviä liikenneverkon muutoksia
- Kukin kunta suunnittelee oman maankäyttönsä itsenäisesti
- Yksittäisiä kehittämis- ja rakentamishankkeita

1. Yhdyskuntarakenne

Taajamat kasvavat maakuntakaavassa osoitetuille rakentamisalueille, jotka eivät kuitenkaan toteudu kokonaan. Nauhataajama vahvistuu Forssan molemmiin puoliin. Kukin kunta hoitaa taajamiensa kaavoitusta ja hajarakentamisensa ohjausta ilman seudullista koordinaatiota. Kuntarajoille sijoittuva maankäyttö jää vähälle huomiolle.

2. Elinkeinot ja osaaminen

Yritysalueita ja yrityksiä rakennetaan hankelähtöisesti, satunnaisesti ja ilman seudullista, aluekohtaista tai toimialoittaista koordinaatiota. Seudulle, kunnille ja yritysalueille ei synny erikoistumista. Seudun hyvä logistinen sijainti jää hyödyntämättä.

3. Liikenne ja infrastruktuuri

Liikenneverkko säilyy miltei nykyisellään eikä maankäytön kehittämisen kannalta merkittäviä perusrakennushankkeita, eritasoliittymiä tai muita uusia investointeja toteuteta. Valtakunnallinen ja seudullinen liikenne sekoittuvat osittain. Valtakunnallisella liikenneverkolla säilyvät tasoliittymät heikentävät liikenteen toimivuutta ja turvallisuutta.

4. Asuminen

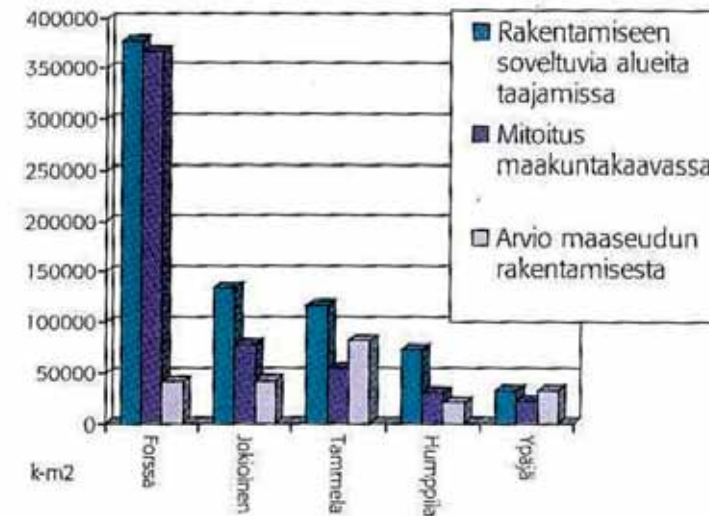
Taajamat tiivistyvät ja hieman laajenevat maakuntakaavassa osoitetuille täydennysrakentamisen alueille. Kunnat kaavoittavat uusia asuntoalueita omiin kuntakeskuksiinsa tukeutuen, ilman erityistä seudullista koordinaatiota tai profilointia, kuntarajat ylittävää palveluverkon tai yhdyskuntarakenteen suunnittelua. Hajarakentaminen jatkuu satunnaisena maaseutualueilla ja loma-asuminen rantojen tuntumassa.

5. Vapaa-aika ja virkistys

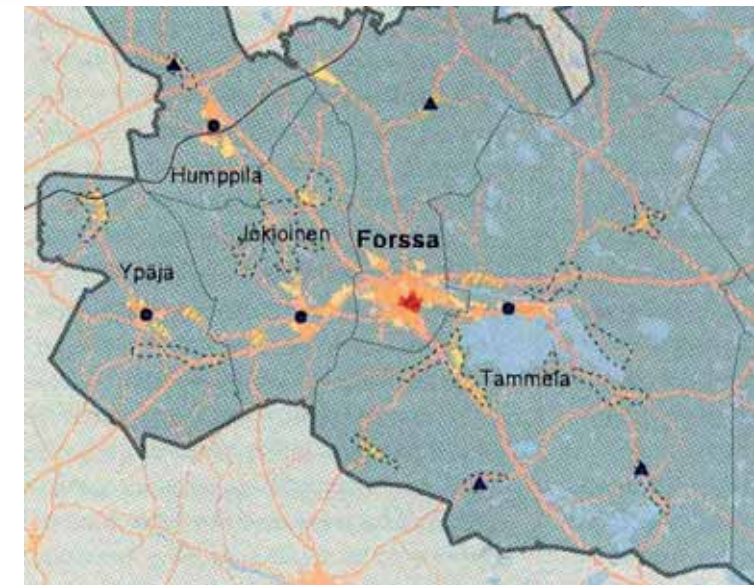
Virkistysalueet toteutuvat maakuntakaavan mukaisesti pääasiassa seudun itäosaan. Seudulliseen yhdyskuntarakenteeseen jää epäjatkuvuuskohtia. Kansallispuistojen käyttö edellyttää henkilöautoilua. Ulkoilureitistöissä on epäjatkuvuuskohtia ja liikenneturvallisuusongelmia.

6. Ympäristö

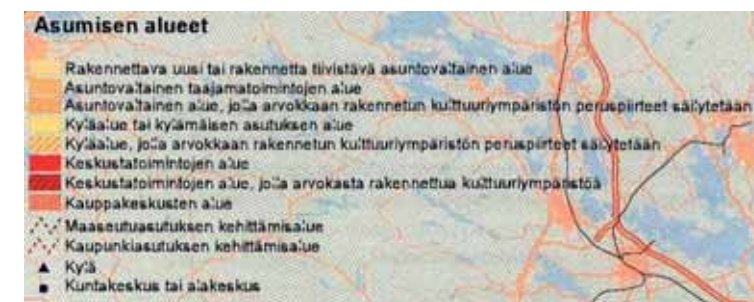
Ympäristön tärkeimmät peruspiirteet, maiseman suurrakenteet, suojelualueet ja ympäristön arvokkaat piirteet säilyvät maakuntakaavan osoittaman maankäytön mukaisesti. Laajojen maa-ainesten ottoalueiden jälkikäytön suunnittelu tulee ajankohtaiseksi.

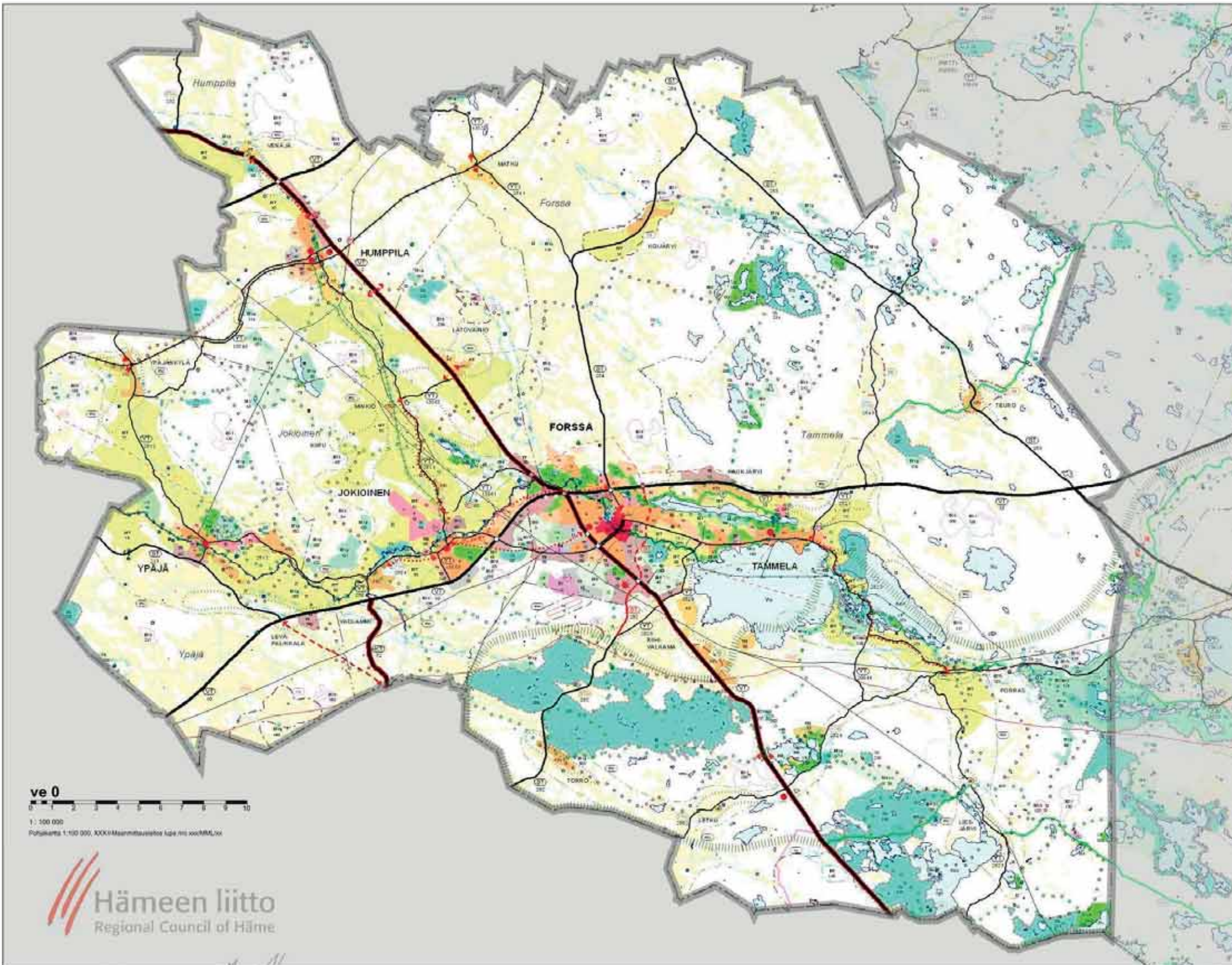

Taulukko: Asuntorakentamisen mitoitus vertailuvaihtoehdossa 0+ (Lähde: Kanta-Hämeen maakuntakaavan selostus. Hämeen liitto, 2008).

Kuva: Vertailuvaihtoehdon 0+ asuntovaltaiset alueet Forssan seudulla (Lähde: Kanta-Hämeen maakuntakaavan selostus. Hämeen liitto, 2008).

Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA

Vaihtoehto 0. Vertailuvaihtoehto
10.1.2011

MERKINTÖJEN SELITYSIÄ, OTE

- Alueajatus
- A** Asuinvoimakas rakennusalue
- Au** Asuinvoimakas alue, jota asuinvoimakkaan rakennuksen luontuun perustella perustellut rajoitetaan
- Az** Rakennettava uusia tai rakennettavia tiloja asuinvoimakkaan alue
- AT** Työpaikka tai kylväminen asuinvoimakas alue
- K** Keskustamittainen alue
- KM** Kauppakeskuksen alue
- P** Palveluksen alue
- TP** Työpaikka-alue
- T** Teollisuus- ja varastotila
- TT** Ympäristövaikutuksiltaan merkittävien teollisuustoimintojen alue
- E** Elinkeino-alue
- EJ** Jätteenkäsittelyalue
- EP** Paikallisen voimien alue
- LL** Lentokentän alue
- LR** Rautatiealueen alue
- RM** Matkailualueen alue
- VL** Vihertilayhteisö
- VR** Rasteytysalue
- VU** Uutisalue
- VL** Luonnon suojelualue
- VL** Luonnon suojelualue mukainen luonnonmuistomerkki
- SM** Muistomerkki
- U** Avoimet rakennettavat alueet, jotka eivät ole merkittävät
- MT** Maatalousalue, merkittävät tilat ja tilat
- MU** Maa- ja metsätalouden alue, jota ei enää ole käytettävissä
- MT** Maa- ja metsätalouden alue, jota ei enää käytetä
- 01** Moottoritie
- 02** Valtatie tai kantatie
- 03** Suojutie tai päätie, merkittävät matkailutiet
- 04** Merkittävät yhdystiet tai katu, joita ei ole merkittävät matkailutiet
- 05** Tietokatu muutaman kilometrin
- 06** Tietokatu muutaman kilometrin
- 07** Käytöstä poistettu päätie tai katu
- 08** Merkittävät parannettavat tieohjelmat
- 09** Yhteystie
- 10** Uusi tieohjelma, yhteystien sijasta
- 11** Uusi tieohjelma, suunniteltu sijasta
- 12** Kehitettävä matkailu- ja maaseutu- ja muu yhteystie
- 13** Päätie
- 14** Merkittävät parannettavat päätie
- 15** Uusi päätie, yhteystien sijasta
- 16** Sivotie
- 17** Kehitettävä kevytliikenne yhteystie
- 18** Kehitettävä yhteystie
- 19** Kehitettävä yhteystie
- 20** Maaseudun kehittäminen kehitystie
- 21** Luonnonmuistomerkki, merkittävien luonnonmuistomerkkien sijasta
- 22** Tienet ja muut seuranomistajien ja muun yhteystien

ve 0
1:100 000
Pohjakaava 1:100 000, XXXI Maastuotelehti kate no XXXI/2011

Merkittävimmät muutokset nykytilanteeseen nähden

1. Yhdyskuntarakenne

- Tammela-Forssa-Jokioinen-nauhataajaman täydentyminen
- Nykyisten rakentamisalueiden tiivistäminen ja laajentaminen

2. Elinkeinot ja osaaminen

- MTT:n alueen merkittävä laajeneminen pohjoiseen ja siihen liittyvän työpaikka-alueen laajentuminen
- Humppilan Lasin alueen laajeneminen pohjoiseen vt 10:n varressa
- Jokioisten ja Forssan välisen työpaikka-alueen laajeneminen vt 10:n varressa
- Kiimassuon ja Riihivalkaman välisen työpaikka-alueen laajeneminen vt 2:n varressa
- Kaukjärven työpaikka-alueen laajeneminen vt 2:n varressa
- Ypäjän taajaman eteläpuolisen työpaikka-alueen laajeneminen st 213:n varressa
- Palikkalan-Vaulammin työpaikka-alueen laajeneminen vt 10:n varressa
- Häiviän-Metsälän työpaikka-alueet Forssan kaakkoispuolella
- Forssantien/Jokioistentien työpaikka-alueet
- Runsaasti ja laajoja maa-ainesten ottoalueita

3. Liikenne ja infrastruktuuri

- Lentokenttä Kiimassuon eteläpuolelle
- Turku-Toijala-radon oikaisu Humppilan Rautavuoren tienoilla
- Kt 52:n oikaisu Palikkalassa
- Turku-Toijala-radon ja vt 2:n alikulkuja

4. Asuminen

- Erityisesti Tammelan, Jokioisten ja Forssan taajamien välisten alueiden täydennysrakentaminen
- Ypäjän taajamaan liittyvien asuinalueiden laajeneminen luoteeseen kohti Ypäjäntäkyä
- Humppilan taajaman laajentuminen ja täydentyminen länteen
- Kylien hillitty täydennysrakentaminen

5. Vapaa-aika ja virkistys

- Ulkoilu- ja virkistysyhteys Liesjärven kansallispuiston ja Ruostejärven välille
- Ulkoilu- ja virkistysyhteys Kiipunjärven, Äijälammien ja Rautavuoren välille
- Torronsuon ja Liesjärven ulkoilureittien yhdistyminen ja jatkaminen Jokioisiin, Forssaan ja Ypäjälle
- Ulkoilureitistöjen jatkaminen Tammelasta Kaukolanharjulta pohjoiseen Saloistenjärven tienoon suoje-
lualueille ja kohti Kalvolaa ja Urjalaa
- Tammelan ulkoilureitistöjen jatkaminen Portaaseen ja siitä edelleen Lopelle

6. Ympäristö

- Maiseman seudulliset suurrakenteet alueidenkäytön ja ekologisten vyöhykkeiden perustana
- Luonnonsuojelualueet ja kulttuuriympäristön arvoalueet (muinaisjäännösaineisto vanhentunut Fors-
san seudulla myöhemmin tehdyn laajan selvityksen vuoksi)

4.4 Vaihtoehtoisten rakennemallien vertailu

Vaihtoehtoisia rakennemalleja arvioidaan suhteessa Forssan seudulla vallitsevaan nykytilaan. Vertailussa on otettu huomioon rakennemalliseminaarissa 15.3.2011 käyty keskustelu, kuntien organisoiman lausunto- ja kommenttikierroksen palaute keväällä 2011 sekä suunnittelijoiden ja tilaajan edustajien näkemykset. Vertailu on yleispiirteinen ja keskittyy merkittäviin ja seudullisiin vaikutuksiin. Näkökulmina vertailussa ovat työn alussa asetettujen strategisten tavoitteiden toteutuminen sekä käytössä olleiden lähtötietojen ja reunaehtojen huomioon ottaminen.

	Vaihtoehto A	Vaihtoehto B	Vaihtoehto 0+ (vertailuvaihtoehto)
Yhdyskuntarakenne	<ul style="list-style-type: none"> tavoitteellinen väestökasvu 2050 asti 5000 henkeä nykyiset taajamat laajenevat ja maaseudulle Forssaan tukeutuvia kehittämisvyöhykkeitä seudun asema osana laajempaa Etelä-Suomen aluerakennetta säilyy nykyisellään 	<ul style="list-style-type: none"> tavoitteellinen väestökasvu 2050 asti 15 000 henkeä rakentaminen keskittyy voimakkaasti taajamiin ja ratojen varsille, kasvun painopiste on Forssasta pohjoiseen, puitteet kestävän yhdyskuntarakenteen syntymiselle ovat hyvät seutu kytkeytyy laajempaan Etelä-Suomen aluerakenteeseen tiiviimmin ja suuntautuu voimakkaammin pääkaupunkiseudulle erityisesti uuden radan vuoksi, Hämeenlinnan suunnan merkitys pienenee 	<ul style="list-style-type: none"> tavoitteellinen väestökasvu 2030 asti 5000 henkeä nykyiset taajamat ja laajenevat hieman seudun asema osana laajempaa Etelä-Suomen aluerakennetta säilyy nykyisellään
Elinkeinot, osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> yritystoiminnalle laajahkot aluevaraukset nykyisiin yritys-alueisiin tukeutuen hyvällä logistisella sijainnilla 	<ul style="list-style-type: none"> yritystoiminnalle huomattavan laajat aluevaraukset osin nykyisiin ja osin uusiin alueisiin tukeutuen, merkittäviä alueita Humppilan lentokentän seutu ja Kiimassuon alue uusien, suorien valtatiekytkentöjen siivittämänä seudun hyvä saavutettavuus parantaa merkittävästi elinkeinotoiminnan edellytyksiä 	<ul style="list-style-type: none"> yritysaluevarauksia on, mutta ei ota huomioon vireillä olevia suuria elinkeinohankkeita (logistiikka, tuulipuistot, ympäristöteknologia) ei ota huomioon supistuvaksi tiedettyjä elinkeinotoimintoja (MTT Jokioinen)
Liikenne ja infrastruktuuri	<ul style="list-style-type: none"> kantatien 52 uusi linjaus Palikkalaan, seudullisen liikenneverkon toimivuutta parannetaan pienin toimenpitein, muuten liikenneverkossa ei merkittäviä muutoksia Turku-Toijala radan oikaisu Ypäjänykylän pohjoispuolitse valtateiden liikenneturvallisuutta parannettu eritasoliittymien sekä yli- ja alikuluin bussiliikenteen pääterminaali siirtyy Autokeitaalle, seudullisen joukkoliikenteen laatuikäviä ei liikennelentokenttää lainkaan (vain harrastelentokenttä) tuulipuisto Kiimassuolla 	<ul style="list-style-type: none"> liikenneverkossa merkittäviä toiminallisuutta parantavia muutoksia, jotka erottelevat seudullisen ja valtakunnallisen liikenteen toisistaan Hki-Forssa-Pori rata, nykyisen radan reilu oikaisu Ypäjänykylän kohdalla, Humppilan lentokenttä ja kantatien 52 linjaus Jokioisiin kokonaan uutta infraa valtateiden liikenneturvallisuutta parannettu merkittävästi eritasoliittymien sekä yli- ja alikuluin kulkumuotoja yhdistävät matkakeskukset Forssan keskustassa ja Humppilan lentokentällä, radoilla useita seisakkeita asutuskeskittymien ja myös kansallispuistojen kohdalla tuulipuisto Humppilan pohjoisrajalla 	<ul style="list-style-type: none"> liikenneverkko toiminnallisesta näkökulmasta nykyisellään, ongelmaksi jää valtakunnallisen ja seudullisen/paikallisen liikenteen sekoittuminen Turku-Toijala radan oikaisu Humppilan ja Ypäjänykylän välillä lentokenttä Kiimassuon ja Torronsuon välissä
Asuminen	<ul style="list-style-type: none"> taajamamainen asutus nykyisiä kyliä kehittäen, uutta väljän maaseutuasumisen kehittämisvyöhykkeet loma-asumisen uudet alueet painottuvat pohjoiseen 	<ul style="list-style-type: none"> asuntorakentaminen keskittyy voimakkaasti nykyisiin ja uusiin taajamiin ratojen varressa, kyläverkko nykyisellään Loimijoki ja muut vesistöt nostetaan asumisen vetovoimatekijäksi loma-asumisen uudet alueet painottuvat etelään 	<ul style="list-style-type: none"> asuminen tukeutuu olemassa oleviin kyliin ja taajamiin niitä vähäisessä määrin laajentaen ei ota kantaa loma-asumiseen
Vapaa-aika ja virkistys	<ul style="list-style-type: none"> Forssan harrasteilmailun kenttä siirtyy Humppilaan vapaa-ajan kohteiden saavuttavuus paranee seudullinen ulkoilureitistö ja -alueet kehittyvät merkittävästi moottori- ja ampumaurheilun keskukset Humppilassa lentokentän kyljessä 	<ul style="list-style-type: none"> Forssan harrasteilmailun kenttä siirtyy Humppilaan ja ravirata siirtyy Forssan Pilvenmäeltä Ypäjälle Ruostejärven seudulla varaudutaan voimakkaaseen vapaa-ajan palvelujen kehittämiseen vapaa-ajan kohteiden saavuttavuus paranee, myös joukkoliikenteellä seudullinen ulkoilureitistö ja -alueet kehittyvät merkittävästi moottori- ja ampumaurheilun keskukset Humppilassa lentokentän kyljessä 	<ul style="list-style-type: none"> seudullinen ulkoilureitistö ja visrkestysalueiden verkosto kehittyä
Ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> Kiimassuon tuulipuisto muuttaa Torronsuon kansallispuiston maisemia rakennettu pinta-ala kasvaa kohtuullisen vähän, samoin ihmisen toiminnan aiheuttama kuormitus olemassa oleva ekologinen verkosto ja hiljaiset alueet säilyvät 	<ul style="list-style-type: none"> valtatie ja uusi rata yhdessä muodostavat merkittävän estevaikutuksen ekologiseen verkostoon ja kasvattavat liikenteen melualueita lentokenttä, moottoriturheilu- ja ampumaharrastusalueet synnyttävät laajan uuden melualueen Torronsuolla rata kulkee kansallispuiston ja Natura-alueen itäosan poikki, mutta toisaalta lännempänä alueen poikki kulkeva seututie rauhoittuu kantatien 52 uuden linjauksen johdosta rakennettu pinta-ala kasvaa merkittävästi ja ihmisen toiminnan aiheuttama ympäristökuormitus kasvaa, vaikka edellytykset kestävälle yhdyskuntarakenteelle ovat olemassa kehittyvä raide- ja joukkoliikenne liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen kannalta hyvä laajoja maa- ja metsätalousalueita säilyy rakentamattomana, ekologinen verkosto osoitettu, myös hiljaisia alueita 	<ul style="list-style-type: none"> lentokenttä Torronsuon pohjoispuolella kasvatkaa melua kansallispuiston alueella rakennettu pinta-ala kasvaa kohtuullisen vähän, samoin ihmisen toiminnan aiheuttama kuormitus suojelu- ja virkistysalueita kohtuullisen runsaasti mutta ekologista verkostoa ei ole osoitettu
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa melko hyvin asumista, vapaa-aikaa ja virkistystä sekä ympäristöä koskevat tavoitteet toteuttaa yhdyskuntarakennetta, elinkeinoja ja osaamista sekä liikennettä ja infrastruktuuria koskevat tavoitteet vain osittain 	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa hyvin kaikkia osa-alueita koskevat tavoitteet ympäristötavoitteisiin liittyen toimivan ekologisen verkoston ylläpitäminen merkittävästä rakentamisesta sekä valtatie ja uuden Hki-Forssa-Pori radan yhdessä muodostamasta estevaikutuksesta johtuen edellyttää voimakasta panostusta haittojen lieventämiseen 	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa ympäristöä sekä vapaa-aikaa ja virkistystä koskevat tavoitteet pääosin hyvin toteuttaa muita osa-alueita koskevia tavoitteita kohtuullisesti ja osaa huonokosti

4.5 Johtopäätökset ja suositukset jatkosuunnittelulle

Vaihtoehtoisten rakennemallien vertailun, rakennemalliseminaarissa 15.3.2011 käydyssä keskustelussa, kuntien antamien ja pyytämien lausuntojen sekä muun saadun palautteen perusteella jatkosuunnittelun tärkeimmiksi periaatteiksi muodostuivat seuraavat seikat:

- jatkosuunnittelu tehdään yhdistelemällä eri vaihtoehtojen hyviä puolia
- liikenneverkko ja liikennejärjestelmä suunnitellaan vaihtoehdon B pohjalta
- yhdyskuntarakenne ja asutusrakenteet suunnitellaan vaihtoehdon B kasvutavoitteiden mutta vaihtoehdon A maankäyttöperiaatteiden pohjalta
- rakenteen kehittymisen tärkeimmät vaiheet esitetään
- lisätään muutamia uusia kehittämismerkintöjä
- kuvataan toteuttamisen epävarmuustekijöitä sekä sisällöllisiä riippuvaisuus- ja ehdollisuussuhteita
- annetaan suosituksia rakennesuunnitelman toteutumista edistävistä toiminnoista.

5. Rakennesuunnitelma

5.1 Suunnitelman kuvaus

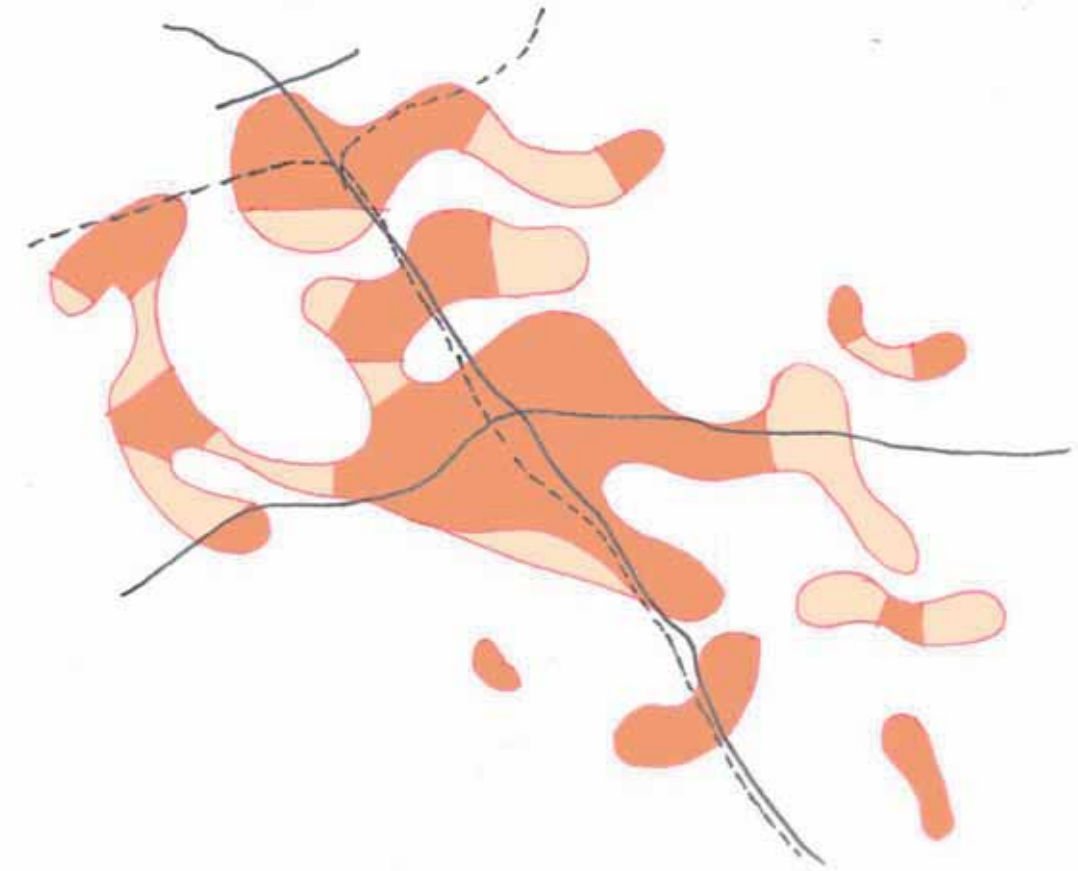
Forssan seudullisen rakennetarkastelun tarkoituksena on visioida seudun yhteistä tulevaisuutta, ideoida uusia kehittämismahdollisuuksia, esittää näkemys tulevasta yhdyskuntarakenteesta ja hahmottaa seudun yhteiset kaavoituksen tavoitteet. Rakennesuunnitelmaa kehitettiin vaihtoehtoisista rakennemalleista lopulliseen, seudun yhteiseen versioon. Saapuneen palautteen pohjalta merkittävin toive oli kahden vaihtoehdon sovittaminen yhdeksi kokonaisuudeksi siten, että lievemmän kasvun A-vaihtoehdosta olisi nähtävissä kehityslinjat voimakkaamman kehityksen B-vaihtoehtoon. Tämän vuoksi lopullisessa rakennesuunnitelmassa on osoitettu kaksi vaihetta.

Ensimmäinen vaihe

Vuonna 2030 Forssan seutu on suunnan näyttäjä laadukkaan ympäristön kehittämisessä. Ensimmäisessä vaiheessa kehitetään alueita olemassa olevista vahvuuksista käsin. Seudulla asuu 40 000 ihmistä. Menestys perustuu järkivihreään elämäntapaan, ajatteluun ja suunnitteluun ja toimintaan. Merkittävimpiä seudullisia kehittämishankkeita ovat Humppilan ekologistiikka-alue lentokenttineen sekä Jokioisten, Forssan ja Tammelan alueelle sijoittuva uusiutuvan energian, ympäristöteknologia-alue, johon liittyy kehittämis-, tutkimus- ja koulutuskeskittymä. Liikennejärjestelyistä toteutuvat Helsingin ja Porin välisen valtatie merkittävä parantaminen sekä Turun ja Tampereen välisten valtatie 9 ja radan merkittävä parantaminen. Liikenteen investoinnit vetävät puoleensa uutta yritystoimintaa ja sen kautta uusia asukkaita. Kansallispuistoihin tukeutuvia alueita kehitetään luontomatkailun ja virkistysalueina.

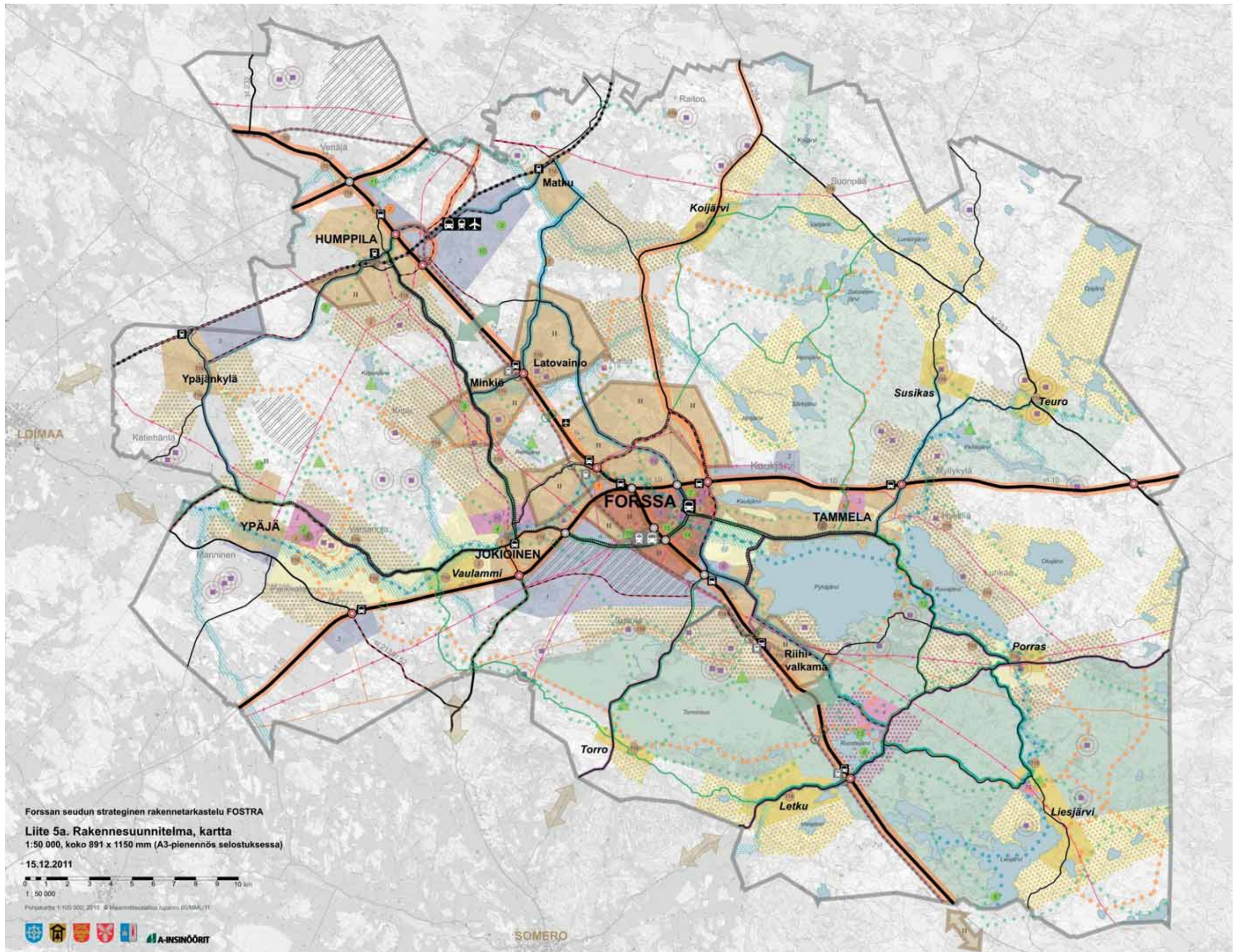
Toinen vaihe

Toinen vaihe toteutuu Helsinki- Forssa-Pori radan rakentamisen jälkeen. Seudulla asuu 50 000 ihmistä. Yhdyskuntarakenne tukeutuu toteutuneen uuden radan myötä yhä vahvemmin raideliikenteen vyöhykkeisiin. Uudisrakentamisen painopiste siirtyy matkakeskusten, joukkoliikenteen terminaalien ja raideliikenteen seisakkeiden tuntumaan. Vanhat taajamat laajenevat. Kakkostiekäytävällä ja HFP-radon varressa sijaitsevat Latovainio, Minkiö ja Riihivalkama kehittyvät kylistä taajamiksi. Myös Tampere-Turku-rautatien varressa sijaitsevat Humppila, Matku ja Ypäjänselä laajenevat ja taajamoituvat. Uudet asukkaat ja tulomuuttajat asettuvat asumaan ensisijaisesti radanvarsitaajamiin. Forssan seudun päärautatieasema on nykyisen Pilvenmäen raviradan tienoilla, minkä johdosta valtakunnallisesti merkittävä ravirata siirretään Forssasta Ypäjälle. Rakennettujen alueiden vastapainona on puhdasta luontoa ja hiljaista maaseutua. Forssan seutu on kansainvälisesti tunnettu 2050-luvun luonnonläheinen, maaseutuhenkkinen, järkivihreä puutarhakaupunkiseutu.

Kuva: Forssan seudun rakennesuunnitelman ja tavoitellun yhdyskuntarakenteen yksinkertaistus.

Kuva seuraavalla aukeamalla: Forssan seudun rakennesuunnitelma, joka kuvaa tavoiteltua alue- ja yhdyskuntarakennetta vuonna 2050. Kartan alkuperäinen mittakaava on 1:50 000. Ks. selostuksen liitteet 5a ja 5b.

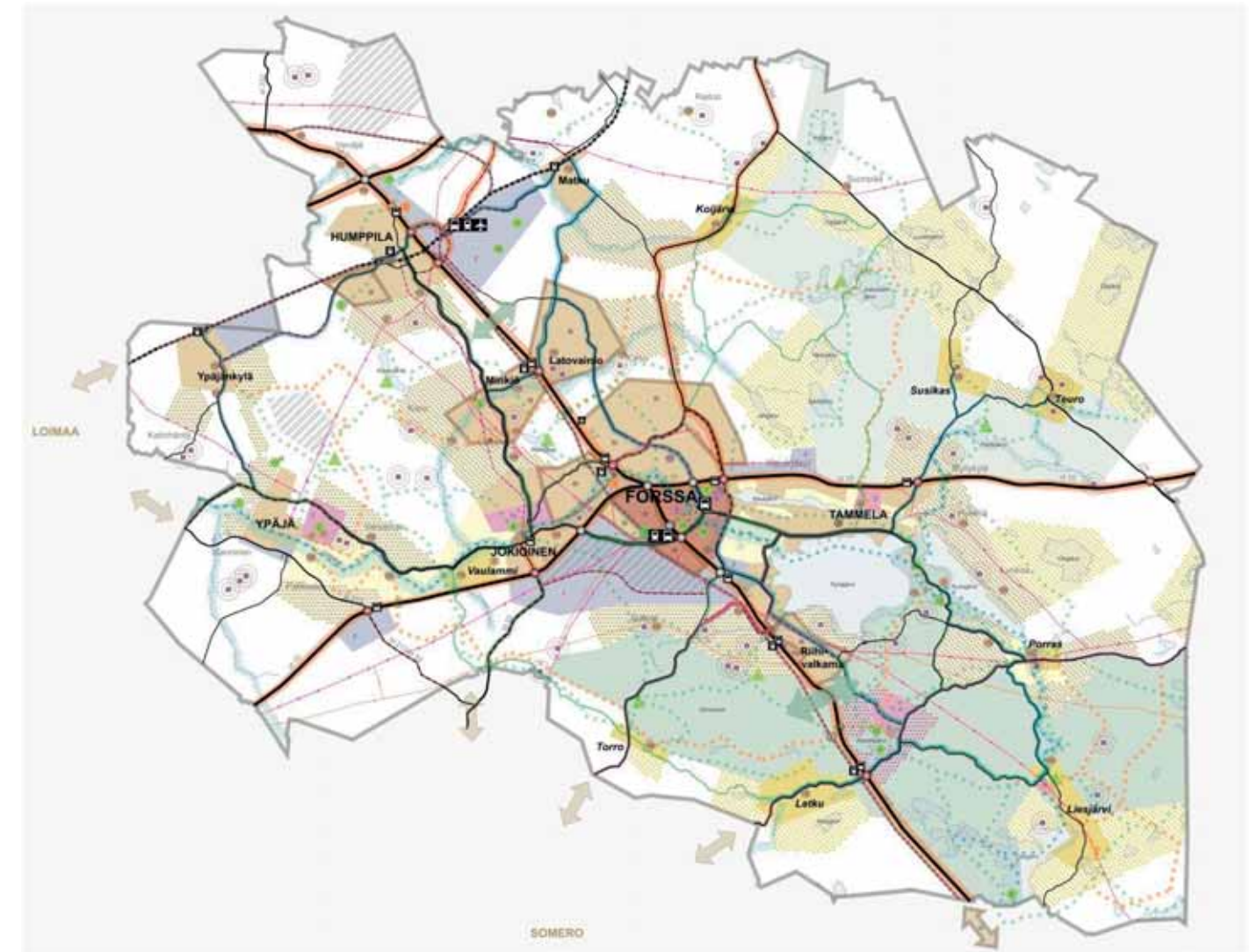
1. Yhdyskuntarakenteen kehittäminen

Yhdyskuntarakenne rakentuu paikallisten ominaispiirteiden varaan. Etelä-Suomen aluerakenteessa Forssan seutu kuuluu vuonna 2050 kasvualueisiin. Helsingin, Turun ja Tampereen muodostamassa kehityskolmiossa (HTT) Forssan seutu on keskiössä. Humppilan kansainvälinen lentokenttä, Helsinki-Forssa-Pori rata ja merkittävästi parannetut valtatie 2, 9 ja 10 ovat nostaneet seudun Suomen logistiselle kartalle ja tehneet siitä ihmisille helposti saavutettavan ja yrityksille houkuttelevan. Työssäkäynti ja muu toiminnallinen yhdyskuntarakenne kehittyy erityisesti Loimaan ja Someron sekä toisessa vaiheessa myös Helsingin suuntaan. Forssan kaupunkimainen keskusta vaihettuu hallitusti taajamiksi ja kyliksi, joita yhdistävät maaseutumaisen asumisen vyöhykkeet. Kokonaisrakenne on sormimainen. Maankäyttö ja liikenne toimivat hyvin yhteen ja ovat sopusoinnussa ympäristön kanssa. Rakennettujen alueiden vastapainona on laajoja luonto- ja maaseutuvyöhykkeitä. Seudullista identiteettiä muodostavat rakennetun ympäristön identiteettikohteet* toimivat suunnannäyttäjinä seudun rakennetun ympäristön kehittämisessä.

*Rakennetun ympäristön identiteettikohteet

1. Ferrarian työväenasuinalue
2. Jokioisten kartanokulttuuri
3. Ypäjän hevosopisto
4. Forssan teollinen yhdyskunta
5. Kalliomäki
6. Uudenkylän asuinalue
7. Tammelan kirkon ympäristö
8. Mustiala
9. Saaren kartano
10. Venäjän kartanoympäristö
- 11k. Alueen vanhat historialliset kyläympäristöt.

Rakennetun ympäristön identiteettikohteita kehitettäessä otetaan huomioon paikalliset ympäristön, kylärakenteen, kartanokulttuurin, teollisen yhdyskunnan ja maiseman erityispiirteet. Esimerkkejä kehittämistoimista kunnittain: **Forssassa** Viksbergin asuin- ja teollisuusalueesta kehitetään viihtyisä ja tasokas asuinalue rakennuskantaa kunnostamalla ja uusimalla. Ympäristöä ja pihapiirejä kehitettäessä hyödynnetään viherrakennetta ja ympäristön muita rakenteita. **Humppilan** asemaseudusta kehitetään kunnan vetovoimainen yrityskeskus hyödyntämällä olemassa olevaa 1900-luvun puolivälin keskustaa ja vanhoja teollisuusrakennuksia. **Jokioisilla** Ferrarian alueesta kehitetään kunnan vetovoimainen jokirantakeskus, jossa tiilinen teollisuusarkkitehtuuri ja jokilaakson luonto kohtaavat. Alueelle voidaan kehittää monimuotoista toimintaa: liikunta, kulttuuri ja elinkeinoelämä toimivat samassa ympäristössä toisiaan vahvistuen. **Tammelan** veistokoulun ympäristöä ja rakennuskantaa kehitetään siten, että mahdollistetaan alueen luonteva uusiokäyttö. Aluetta voidaan kehittää perinteisen rakentamisen keskuksena sekä tutkimus- ja koelaboratoriona. **Ypäjän** hevosopiston aluetta kehitetään hevosharrastuksen kansallisena ja kansainvälisenä keskuksena. Erityisesti kehitetään mm. majoitus- ja muuta palvelutarjontaa.

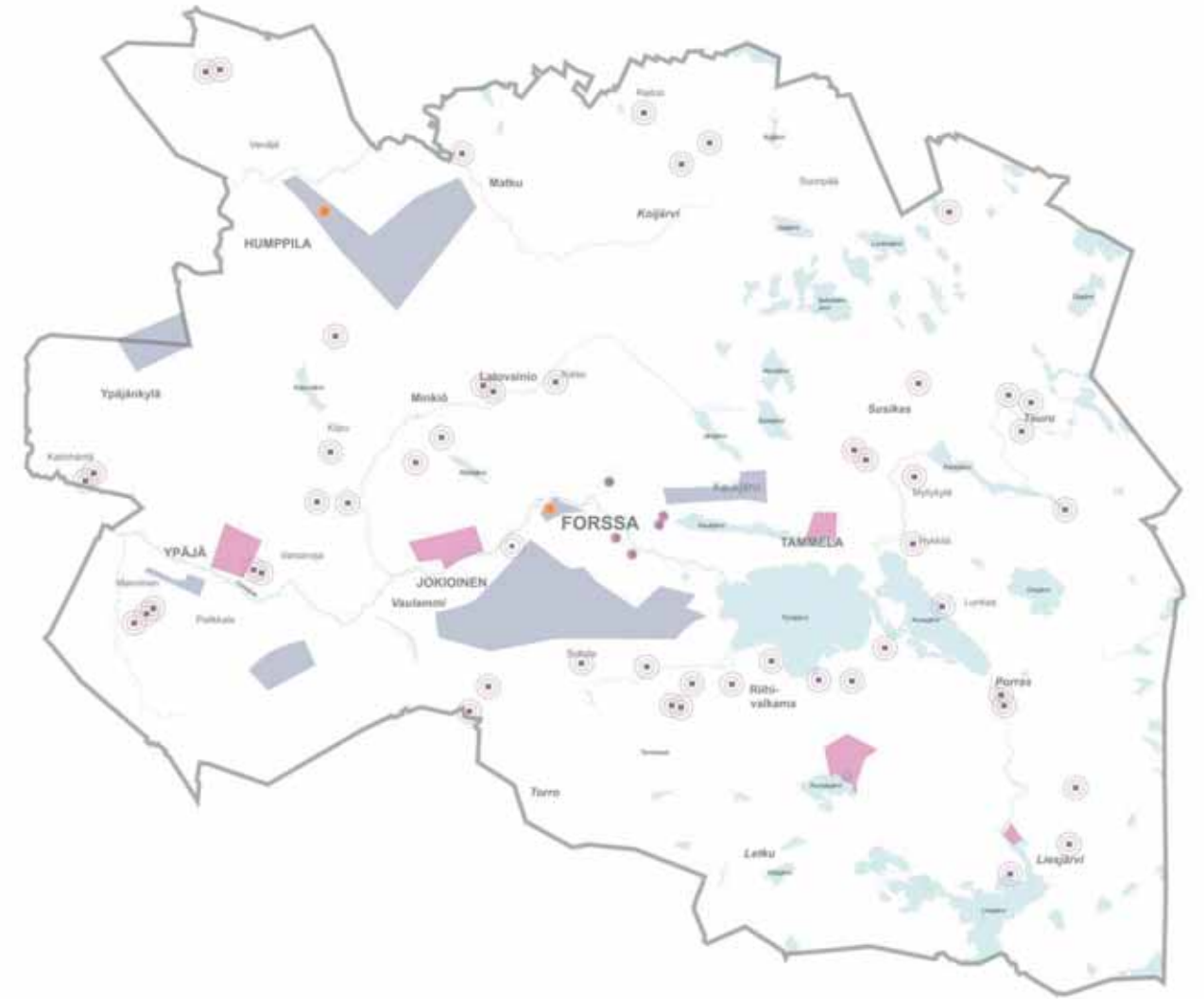

2. Elinkeinojen ja osaamisen kehittäminen

Yhdyskuntarakenne mahdollistaa monipuolisen ja siksi suhdannevaihteluita hyvin kestävä elinkeinorakenteen. Alueella perinteisesti vahvat maatalous, metsätalous ja tuotantoteollisuus jatkuvat. Rinnalle on noussut uusia vahvoja aloja: ympäristöteknologia, logistiikka, elämysteollisuus sekä hevosala. Seudun elinkeinoelämän avainalueita ovat Kiimassuon ympärille rakentunut kolmen kunnan uusiutuvan energian, ympäristöteknologian ja teollisuuden alue sekä Humppilan ekologistiikka-alue. Ympäristöteknologian ja teollisuuden alueella kehitetään uusiutuvien energiamuotojen tuotantoa, jätteiden käsittelyä ja kierrätystä sekä niihin liittyvää tutkimusta. Toiminta lomittuu perinteiseen teollisuuteen. Humppilan lentokenttää ja siihen liittyvää ekologistiikka- ja teollisuus-alueita kehitetään Suomen ja Euroopan logistisena keskuksena sitä täydentävine palveluineen. Avainalueita täydentävät paikallisemmat, liikenteen solmukohtiin ja kuntien liikekeskustojen yhteyteen rakentuneet työpaikka-alueet. Työpaikka-alueet profiloitetaan toiminnallisesti siten, etteivät ne kilpaile keskenään, vaan yhdessä muodostavat Suomessa kilpailukykyisen seudullisen elinkeinoaluekokonaisuuden. Työpaikka-alueista kehitetään ekologisesti kestäviä ja vehreitä ja niiden sisälle sijoittuu myös luonnonmukaisia ja viheralueita. Kansallispuistojen ja Hämeen Härkätien matkailullista potentiaalia hyödyntävä matkailuelinkeinojen alue on osoitettu Ruostejärvelle Eerikkilän urheiluopistoon tukeutuen. Forssan keskustan palveluista kehitetään laajempaa kokonaisuutta joka muodostaa seudullisen elämisyvyöhykkeen (luonto, liikunta, kulttuuri). Kaupan rakenne on osoitettu jakautuvaksi kaupunki- taajama- ja kyläalueille. Kooltaan erilaiset yksiköt sijoittuvat sille luonteville alueille. Maatalouden toimintarauha ja kehittymisedellytykset turvataan säilyttämällä maatalouden suuryksiköiden ympärillä riittävät, asumattomat vyöhykkeet. Suuryksiköiden tuntuun ei myöskään ohjata taajamamaista rakentamista. Suuryksikön mahdollisesti väistyessä suojavyöhykkeen alueelle voidaan kehittää muuta maankäyttöä. Seudun lukuisat oppilaitokset, tutkimuskeskukset ja julkisten palvelujen keskittymät* täydentävät ja monipuolistavat elinkeinoelämän keskittymien verkostoa.

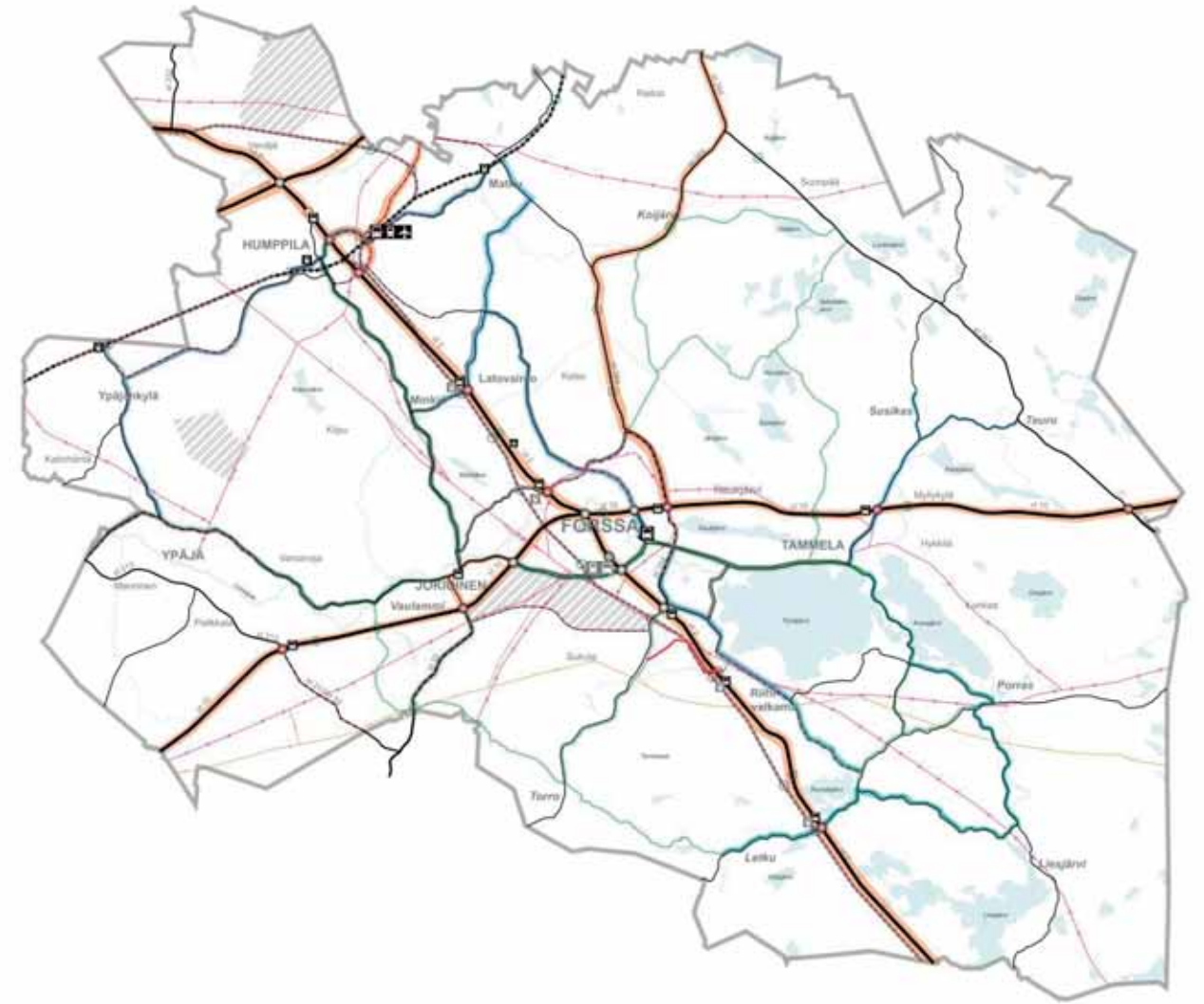
* Oppilaitokset, tutkimuskeskukset ja julkisten palvelujen keskittymät

1. MTT. Maatalouden tutkimus ja sitä tukevat alat
2. Hevosopisto. Hevostutkimus ja -terveydenhoito sekä niitä tukevat toiminnot
3. Mustiala. Maatalouden opetus ja sitä tukevat toiminnot
4. Eerikkilä. Liikunta, virkistys ja vapaa-ajantoiminnot sekä niihin liittyvä tutkimus
5. Forssan kehräämö. Koulut, oppilaitokset ja kulttuuripalvelut
6. Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä. Terveystuotopalvelut ja tutkimus
7. Forssan ammatti-instituutti. Ammattiopinnot ja niitä tukevat elinkeinotoiminnot ja tutkimus
8. Yrityspuisto ja uuden elinkeinotoiminnan alue. Tukemassa Faktian ammattiopinnot ja elinkeinotoiminnan tutkimus.
9. Kehittämiskeskus. Yritystoiminnan kehittäminen ja tutkimus
10. Krematorio. Seudullisen toiminnan vaihtoehtoinen sijoituspaikka
11. Liesjärven luontoleirikeskus

3. Liikenteen ja infrastruktuurin kehittäminen

Vuonna 2050 Forssan seudulle pääsee kaikilta suunnilta nopeasti, turvallisesti ja mukavasti. Humppilan ekolentokenttä välittää kansainvälistä tavaraliikennettä ja Sisä-Suomen kansainvälistä matkustajaliikennettä yhteistyössä Tampere-Pirkkalan lentokentän kanssa. Helsingin ja Porin välinen radan myötä seudulta on tunnin junamatkat Helsinkiin, Turkuun, Tampereelle sekä Poriin ja Raumalle. Nopea raideliikenneyhteys Helsinkiin, Turkuun ja Tampereelle mahdollistaa joustavan työmatkaliikkumisen ja Forssan seudun saavutettavuuden työmarkkinoilla. Helsinkiin, Turkuun, Tampereelle, Poriin ja Raumalle sekä Hämeenlinnaan on hyväkuntoiset ja nopeat valtatieyhteydet (vt 2, 9, 10). Valtateihin kytkeytyvä seudullinen ja paikallinen auto liikenteen verkko toimivat itsenäisesti ja toisiaan häiritsemättä. Joukkoliikenteen solmukohtia ovat matkakeskukset, joukkoliikenteen terminaalit, seisakkeet ja liityntäpysäkit. Nämä kytkevät toisiinsa lentoliikenteen, raideliikenteen, linja-autoliikenteen, maaseudulle välttämättömän henkilöautoliikenteen ja pyöräreitit. Vaihdaminen kulkuvälineestä toiseen on vaivatonta ja nopeaa, matkaketjut ovat sujuvia. Joukko-liikenteen yhteydet ovat hyvät niin seudun ulkopuolelle suuntautuvilla kuin seudun sisäisilläkin matkoilla. Perinteisen seutuliikenteen rinnalle on kehittynyt myös maaseutualueille ulottuva ns. Forssan malli, jonka mukaiset palveluliikenteen laatukäytävät perustuvat kutsuliikenteeseen, maaseutua kiertäviin palvelubusseihin ja muihin uusiin toimintatapoihin. Forssan seudun pyöräilyverkosto koostuu kolmesta toiminnallisesta tyyppistä: seudullinen, taajamien sisäinen ja matkailullinen. Seudun ekotehokkuuden ja energiaomavaraisuuden lisäämistä varten seudun alueelta on varattu alueita uusiutuville ja kestäville energiamuodoille (tuulivoima, aurinkoenergia, bioenergia, maakaasu).

4. Asumisen kehittäminen

Forssan seutu on vuonna 2050 monipuolisen asumisen tyyssija. Forssan kaupunkimainen keskusta vaihtuu taajamiksi, kyliksi ja edelleen maaseutuasumisen vyöhykkeiksi sekä loma-asumisen alueiksi. Asuinalueiden kehittämisessä vahvistetaan alueen positiivisia ominaispiirteitä ja muodostetaan identiteetiltään omaleimaisia asumisen miljöitä. Alueiden sisällä on myös rakentamattomia alueita, kuten historiallisia alueita, maisema-alueita, metsäalueita ja peltoja. Seutu tarjoaa hyviä asuinympäristöjä elämän kaikkiin vaiheisiin. Yhdyskuntarakenne tukee asumiseen liittyvää arjen sujuvuutta: palvelut, työpaikka-alueet, virkistysalueet, vapaa-ajan palvelut ovat helposti saavutettavissa. Asukkaiden turvallista ja hyvää arkea tukee toimiva joukko-, kevyt ja muu liikennejärjestelmä sekä taajamien läheisten virkistysvyöhykkeiden kokonaisuus. Suomen suurista kaupungeista ja maailmalta joukko-liikenteelläkin hyvin saavutettavalla Forssan seudulla on pysyvän asumisen lisäksi monipuolinen loma-asumisen tarjonta. Loma-asumista suunnataan etenkin vanhojen kylien, vesistöjen ja virkistysalueiden yhteyteen. Kylien palveluja kehitetään loma-asumisen tarpeista käsin, mikä vahvistaa palveluiden säilymisedellytyksiä maaseudulla.

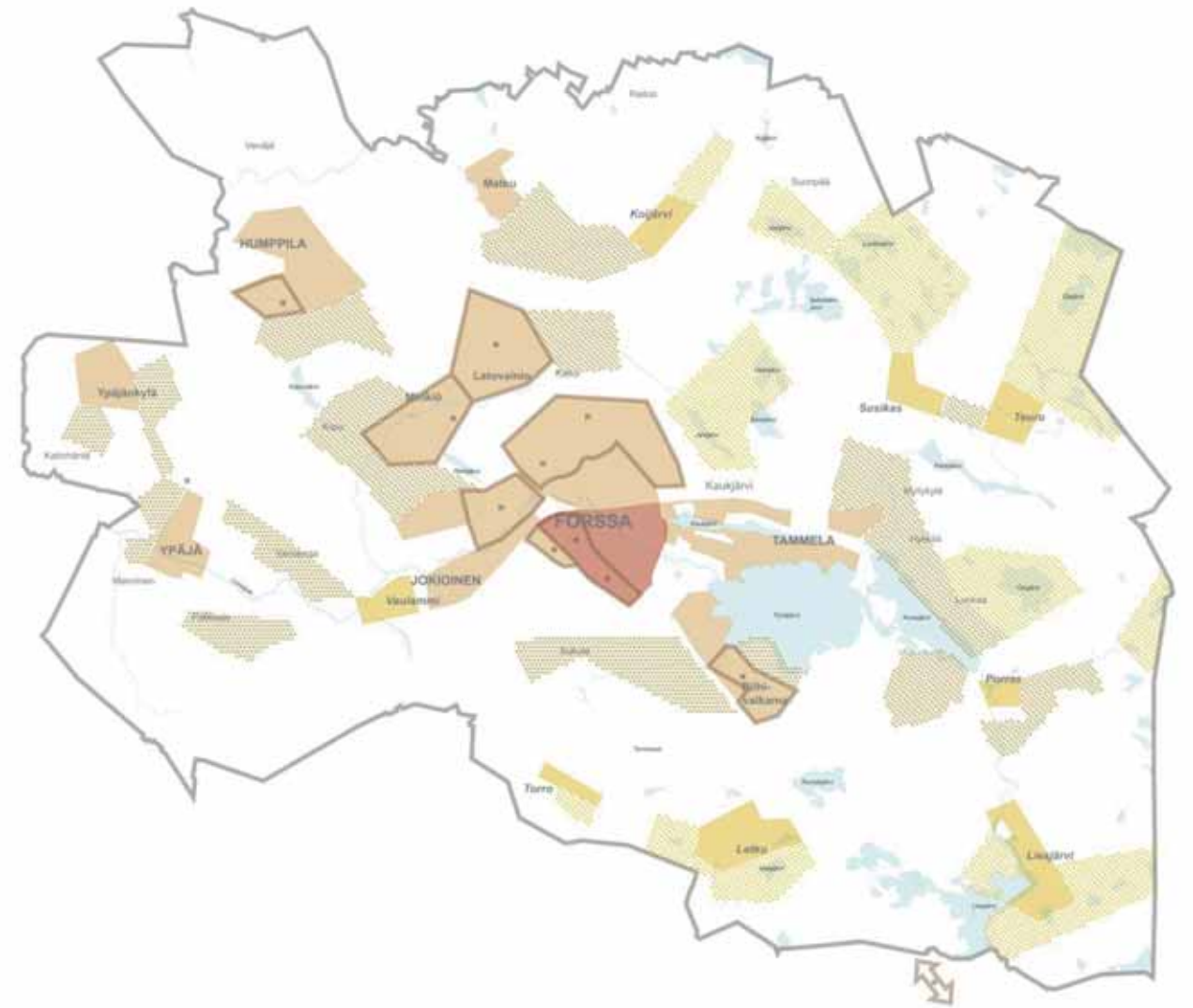
Kaupunkikeskustan alue on kaupunkimainen ja kerrostalovaltainen alue. Alueelle sijoittuu sekoittuneena eri toimintoja. Asuminen lomittuu muiden toimintojen kanssa. Asumisen muotoina ovat kerrostalo, rivitalo ja pientalo. Viherrakentamisen pohjana käytetään historiallisten puistojen kerrostumaa ja Loimijoen rantoja, joita kehitetään asumisen viihtyisyystekijäksi.

Taajama-alue on pientalovaltainen. Taajamakeskuksissa voi olla myös kerrostalorakentamista. Alueen kehittämisessä vahvistetaan alueen positiivisia ominaispiirteitä ja muodostetaan identiteetiltään omaleimaisia aluekokonaisuuksia.

Kyläalue on kylämäinen ja omakotivaltainen alue. Alueen kehittämisessä vahvistetaan alueen positiivisia ominaispiirteitä ja muodostetaan identiteetiltään omaleimaisia asumisen miljöitä.

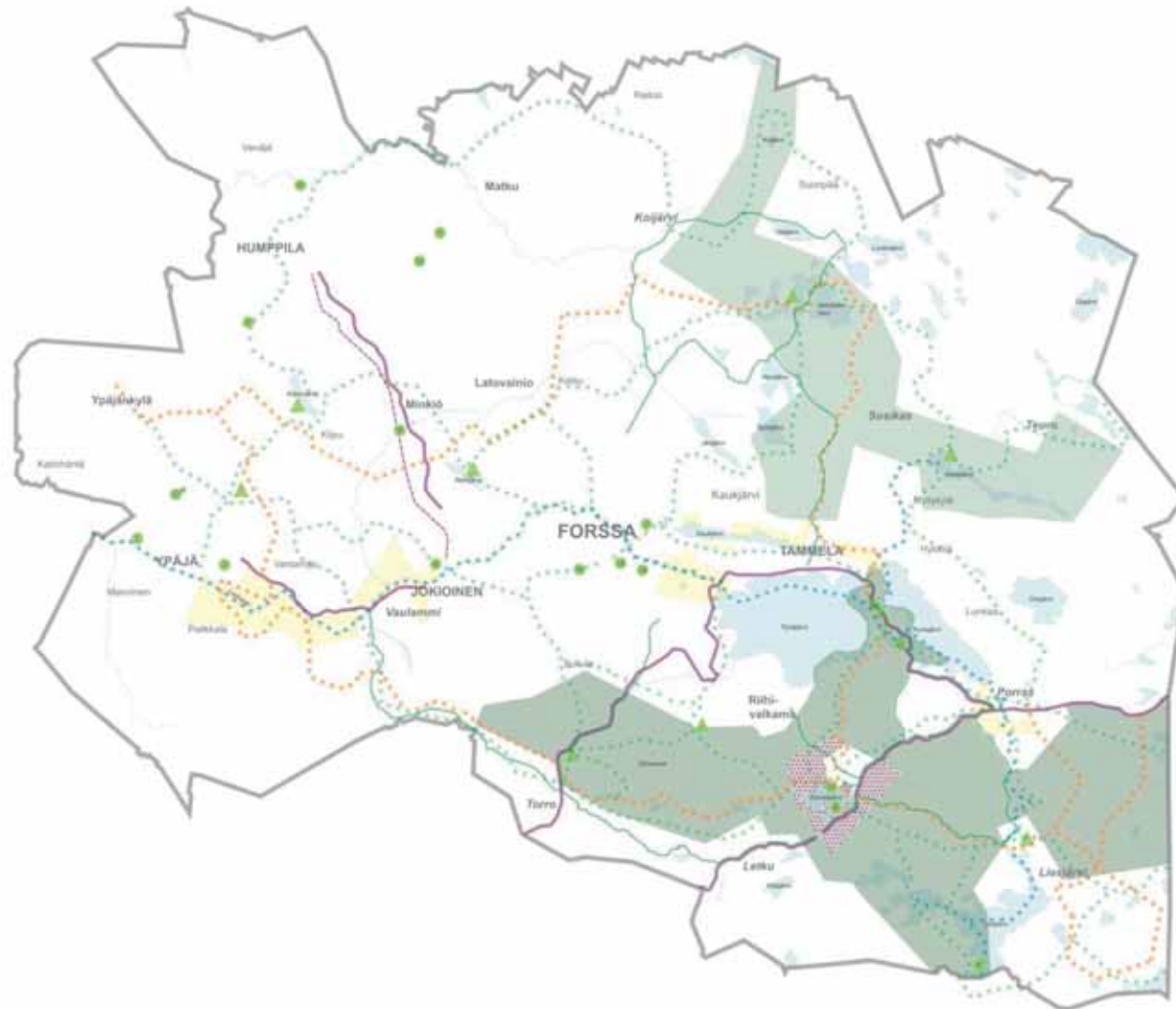
Väljän maaseutuasukituksen ja loma-asutuksen vyöhykkeellä tiivistetään ja täydennetään rakennuskantaa siten, että syntyy pieniä kylämäisiä kokonaisuuksia.

Loma-asutuksen vyöhyke liittyy vapaa-ajan ja virkistykseen kannalta merkittäviin alueisiin sekä kyläalueisiin. Loma-asutuksen alueita voidaan tiivistää, kunhan huolehditaan riittävien alueiden, erityisesti ranta-alueiden säilyttämisestä vapaina virkistyskäyttöön. Tiiviit loma-asumisen alueet mahdollistetaan kaavoituksella.

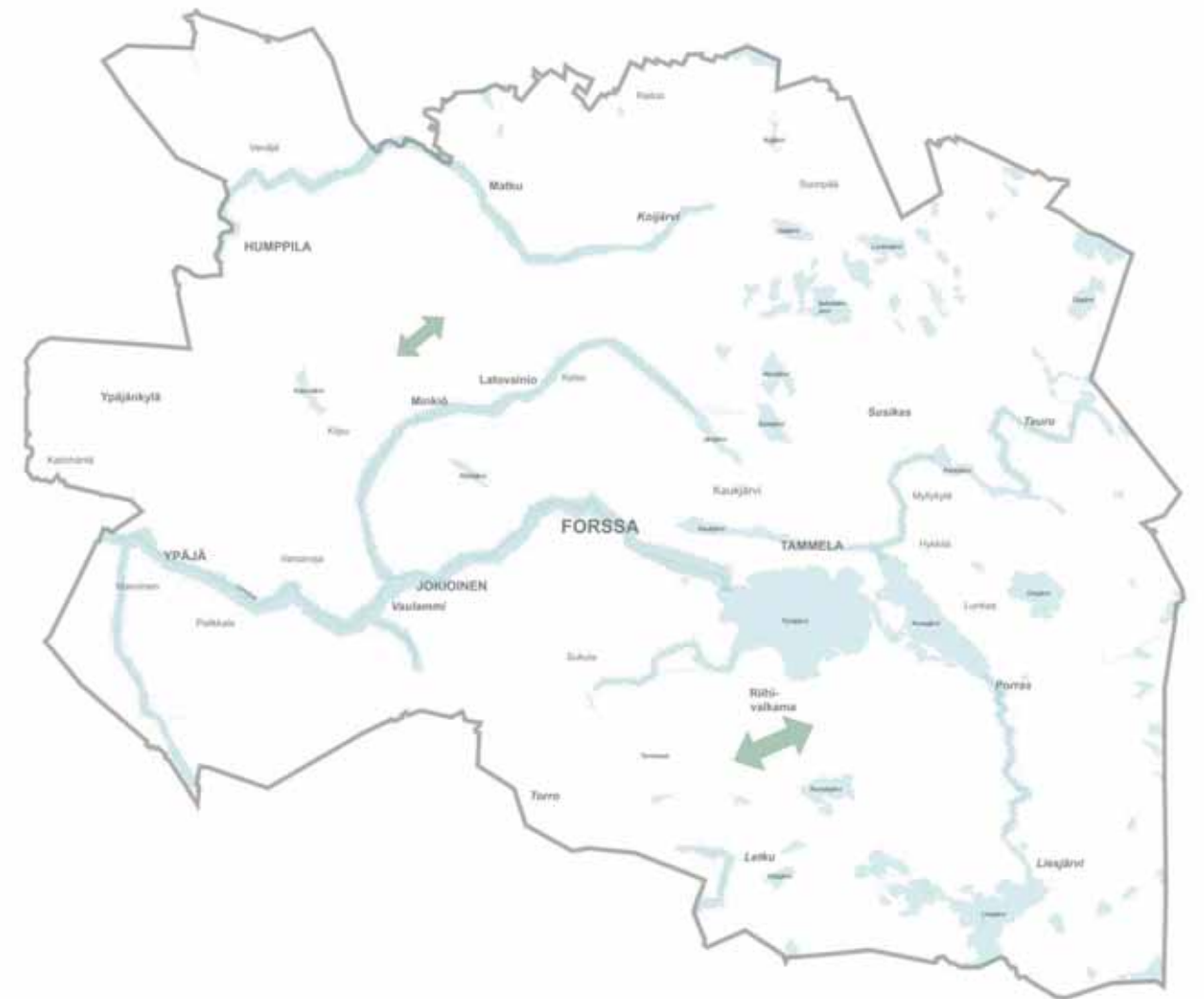
5. Vapaa-ajan ja virkistyskehittäminen

Forssan seudun vapaa-ajan tarjonta on yksi maamme monipuolisimmista. Se palvelee niin seudun omia asukkaita kuin matkailijoitakin. Kärkituotteita ovat luontovirkistys, hevoset, urheilu ja liikunta sekä teollisuus- ja maatalousperintöön liittyvä kulttuuri. Suurille yleisötapahtumille on useita valtakunnallisesti hyvin saavutettavia tapahtumapaikkoja. Tammelan Ruostejärven tuntumassa on merkittävä luonto- ja liikuntamatkailukeskus, Ypäjällä hevosharrastuskeskus ja Forssassa kulttuurimatkailun keskus. Kansallispuistojen, Saaren kansanpuiston ja maakunnallisten virkistysalueiden muodostama kokonaisuus seudun eteläosissa on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tunnettu ja erittäin hyvin saavutettavissa myös joukkoliikenteellä. Seudun pohjoisosien järvi-aluetta ja kuuluisaa Kojjärven aluetta kehitetään hiljaisen matkailun ja virkistysalueena. Myös kauniita maalaismaisemia ja valmiita peltoteitä hyödynnetään virkistyksessä ja matkailussa. Eri liikummuotoja palveleva ulkoilureittiverkosto kattaa koko seudun. Reitistöjen risteyskohtia kehitetään retkeilyn tukikohtina tauko- ja yöpymispalveluineen. Hämeen Härkätie on saanut rinnalleen muita Lounais-Hämeen kauniissa maisemissa kulkevia matkailuteitä. Jokioisten museorautatien varteen rakentuneiden matkailukohteiden kokonaisuus on valtakunnallisesti tunnettu. Pyörämatkailun rengasreitit yhdistävät alueen matkailun ja vapaa-ajan keskeisimmät kohteet. Ulkoilun pääreitit risteävät suurten liikenneväylien kanssa turvallisesti eri tasossa.

6. Ympäristön kehittäminen

Maiseman seudullinen selkäranka on Loimijoen vesistö, jonka savilaaksoja reunustavat laajat kalliopohjaiset metsäylängöt. Jokilaakso kokoaa laajat maisemalliset alueet yhteen ja tuo viheralueen taajama ja kaupunkirakenteen sisälle. Jokimaisemaa voidaan monin tavoin hyödyntää alueita kehitettäessä. Luonnon ydinalueet ja niitä yhdistävät kapeammat käytävät muodostavat ekologisen verkoston, jonka toimivuutta heikentävät jonkin verran osin samassa maastokäytävässä kulkevat tiet, radat ja voimajohdot. Suurimmat uudet rakentamisalueet sijaitsevat teiden ja ratojen muodostamissa solmukohtissa. Ekologisen verkoston kannalta merkittävimmän estevaikutuksen muodostaa kakkostien liikennekäytävä, jossa vuonna 2050 on valtatie lisäksi myös rata. Torronsuon ja Liesjärven kansallispuistojen muodostaman luonnon ydinalueen kohdalla estevaikutusta lievennetään liikennekäytävän kanssa eri tasossa kulkevalla leveällä vihersillalla. Muiden liikennekäytävien estevaikutus ei kasva merkittävästi nykyisestä. Myös uudet taajama- ja infrarakenteet on muilta osin sijoitettu niin, että luonnon ja ympäristön arvokkaat osat säästyvät. Järkivihreällä Forssan seudulla rakentaminen on sopusuhteissa maiseman ja luonnon kanssa.

5.2 Vaiheittainen ja osittainen toteuttaminen

Rakennesuunnitelman kartta kuvaa maankäytön ja liikennejärjestelmän tavoitetilaa vuonna 2050. Neljänkymmenen vuoden aikana seudun alue- ja yhdyskuntarakenne oletetaan kehittyväksi kahdessa päävaiheessa. Suurissa rakenteissa kehityksen tärkeimpiä vauhtipyöriä ovat Humppilan lentokenttä ja Helsinki-Forssa-Pori – rata. Toteuttaminen etenee vaiheittain ja osittaiseen toteutumiseen on syytä varautua.

Ensimmäinen vaihe

Rakennesuunnitelman ensimmäisessä vaiheessa, noin vuoteen 2030 mennessä, voi toteutua suuri osa esitetyistä kehittämistoimista. Ensimmäisessä vaiheessa toteutettavat uudet taajama- ja infrarakenteet tukeutuvat ensisijaisesti nykyisiin taajamiin ja verkostoihin. Suurin ensimmäisessä vaiheessa toteutettava yksittäinen hanke on Humppilan kansainvälinen ekolentokenttä. Tähän liittyen toteutuvat Helsingin ja Porin välisen valtatie merkittävä parantaminen sekä Turun ja Tampereen välisten valtatie 9 ja radan merkittävä parantaminen. Liikenteen investoinnit vetävät puoleensa uutta yritystoimintaa ja sen kautta uusia asukkaita. Tämä tuo seudulle runsaasti muita investointeja, uutta yritystoimintaa ja noin 5000 uutta asukasta vuoteen 2030 mennessä.

Toinen vaihe

Helsingistä Forssan kautta Poriin kulkeva uuden rautatien rakentaminen laukaisee toisen kehittämissä vaiheen. Yhdyskuntarakenteen ja uudisrakentamisen painopiste siirtyy matkakeskusten, joukkoliikenteen terminaalien ja raideliikenteen seisakkeiden tuntumaan. Vanhat taajamat laajenevat. Kakkostiekäytävällä ja HFP-radon varressa sijaitsevat Latovainio, Minkiö ja Riihivalkama kehittyvät kylistä taajamiksi. Myös Tampere-Turku-rautatien varressa sijaitsevat Humppila, Matku ja Ypäjänykylä laajenevat ja taajamoituvat. Uusia asukkaita tulee vuoden 2030 jälkeen vielä noin 10 000 henkeä, suuri osa heistä nimenomaan radanvarsi-taajamiin. Forssan seudun päärautatieasema on nykyisen Pilvenmäen raviradan tienoilla, minkä johdosta valtakunnallisesti merkittävä ravirata siirretään Forssasta Ypäjälle.

5.3 Toteuttamisen epävarmuustekijöitä

Rakennesuunnitelman toteuttamiseen liittyy monia epävarmuustekijöitä. Monet niistä ovat ulkoisia, Forssan seudun omasta tahdosta tai päätöksistä riippumattomia. Osa epävarmuustekijöistä on Forssan seudun sisäisiä.

Ulkoisia epävarmuustekijöitä

- maailmanlaajuinen talouskehitys, suhdanteet, poliittiset muutokset
- globaali teknologiakehitys ja paikalliset innovaatiot
- Euroopan Unionin talous- ja muu politiikka
- kansalliset päätökset ja investoinnit
- valtion alue- ja liikennepoliittiset linjaukset (erityisesti liikenne: radat, tiet, lentokenttä)
- oman maakunnan ja naapurimaakuntien strategiset valinnat
- ylimatekunnallisen yhteistyön onnistuminen liikennejärjestelmän kehittämisessä

Seudun sisäisiä epävarmuustekijöitä

- seudullisen tahtotilan pysyvyys
- seudun yksituumaisuus yhteistyössä ja päätöksissä
- kuntien profiloinnin ja työnjaon onnistuminen
- kuntarajat ylittävän maankäytön ja infrasuunnittelun onnistuminen

5.4 Tavoitetilan ja vaikutusten kuvaus

Strategiataso

Jos Forssan seudun strategisen rakennetarkastelu FOSTRA:n rakennesuunnitelma toteutuisi kokonaisuudessaan vuoteen 2030 mennessä, merkittävimpiä muutoksia 2010-luvun alussa vallitsevaan nykytilaan nähden olisivat:

- kansainvälinen lentokenttä sekä merkittävästi parantunut ja täydentynyt liikenneverkko
- laajentuneita ja uusia taajamia, maaseutu- ja loma-asumisen vyöhykkeitä
- laajoja rakentamattomia vyöhykkeitä maa- ja metsätalouden ja virkistyksen tarpeisiin
- arviolta 15 000 uutta asukasta ja 9000 uutta asuntoa (asumisväljyys noin 50 m² / h, asuntokoko noin 80 m²/as.)
- arviolta 10000 uutta loma-asukasta ja 5000 uutta loma-asuntoa (2-3h /loma-asunto)
- arviolta 5000 uutta työpaikkaa ja 2000 uutta etätöpaikkaa loma-asunnoissa
- Forssan seutu tunnetaan maailmalla järkivihreänä puutarhakaupunkiseutuna

Yhdyskuntarakenne

Forssan seudun painoarvo osana Etelä-Suomen aluerakennetta on kasvanut huomattavasti. Helsingin, Tampereen ja Turun välisiä vyöhykkeitä on alettu kehittää Suomen aluerakenteessa ja aluepolitiikassa tasapuolisesti (HTT-kolmio). Suomen kolme suurinta kaupunkiseutua hyötyvät Forssan seudun logistisesta solmusta ja Forssan seutu näiden läheisyydestä. Forssan seudun sisäinen yhdyskuntarakenne on kehittynyt luontevaksi kaupungin, taajamien, kylien ja maaseutu-asumisen muodostamaksi seuturakenteeksi. Seudun sisäisen yhdyskuntarakenteen painopiste on siirtynyt nykyistä pohjoisemmaksi. Yhdyskuntarakenne on aikaisempaa taajamakeskeisempi.

Elinkeinot ja osaaminen

Forssan seutu on vahvistanut asemaansa eteläsuomalaisena työssäkäyntialueena (Helsingin, Tampereen ja Turun suunnat). Elinkeinorakenne on monipuolistunut ja koulutetun työvoiman saatavuus parantunut. Forssan seudun vahvoilla elinkeinoaloilla oppilaitosten ja yrityselämän yhteistyö on vahvistunut ja koulutuspaikat lisänneet kiinnostavuuttaan Suomessa (maa- ja metsätalous, ympäristö- ja ekoteknologia, hevosala, urheilu ja liikunta, luonto- ja kulttuurimatkailu, liikenne ja logistiikka). Humppilan ekolentokenttä on kansainvälistänyt erityisesti seudun matkailua ja logistiikka-alaa.

Liikenne ja infrastruktuuri

Forssan seudun liikenteellinen saavutettavuus on parantunut huomattavasti Suomen ja maailman kartalla. Valtakunnallinen liikenne ja seudun sisäinen liikenne sujuvat hyvin ja turvallisesti, omilla verkoillaan toisensa sujuvuutta häiritsemättä. Joukkoliikenteen ja erityisesti raideliikenteen osuus kulkumuoto-osuuksissa on kasvanut, samoin pyöräilyn ja jalankulun osuus taajamien sisäisessä liikenteessä. Henkilöautoliikenteen ja kahden tai useamman auton kotitalouksien suhteellinen määrä on pienentynyt. Energiaratkaisut ovat kestäviä ja osaksi paikalla tuotettuja. Asutus- ja elinkeinovyöhykkeille keskitetyt infrastruktuuripalvelut tukevat yhdyskuntarakenteen ekotehokkuutta.

Asuminen

Forssan seudusta on tullut haluttu asumisen alue Etelä-Suomessa. Vanhat ja uudet asukkaat arvostavat kotiseutunsa hyviä liikenneyhteyksiä, työ- ja koulutuspaikkoja, monipuolisia asumisien mahdollisuuksia ja

erinomaisia vapaa-ajan palveluja. Asumiseen liittyvä identiteetti on kehittynyt vahvaksi: Forssan seudulla pysytään ja sinne juurrutaan. Hyvän asumisen paikkoja on saatavilla kaikkiin elämänkaaren vaiheisiin. Kaupunki- ja taajama-asuminen on miljööllisesti moni-ilmeistä. Myös maaseutumainen ja luonnonläheinen asuminen on mahdollista ekologisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Asutus- ja palvelurakennetta tukee loma-asuminen, jota on sekä sekoittuneena kylien ja muun maaseudun asutusrakenteeseen että kokonaan omina vyöhykkeinä.

Vapaa-aika ja virkistys

Forssan seudusta on kehittynyt Etelä-Suomen merkittävin ja monipuolisin vapaa-ajan palvelukeidas Etelä-Suomessa. Elämysteollisuus on Forssan seudulla merkittävä elinkeinoala. Sen tärkeintä infrastruktuuria on rakentamaton luonto ml. hiljaiset alueet. Luontomatkailuun liittyy liikunnan, urheilun, hevosharrastuksen, tapahtumatuotannon ja kulttuurin tarjonta. Forssan seudulle huomattavaa tuloa tuottavan vapaa-ajan palvelutuotannon infrastruktuurista on iloa sekä muualta tuleville että paikallisille asukkaille. Esimerkiksi luontovirkistykseen reitistöt kytkeytyvät aikaisempaa paremmin myös taajamarakenteisiin.

Ympäristö

Uudet liikenneväylät ja rakennetut alueet ovat muuttaneet Forssan seudun maisemaa ja ympäristöä merkittävästi, mutta pääosin myönteisellä tavalla. Kauneimmat maaseutumaisemat ja historialliset miljööt ovat saaneet rinnalleen uutta uljasta arkkitehtuuria ja maisemaan hyvin istutettuja liikenteen väyliä. Ekologinen verkosto on määritetty ja sen toimivuuden turvaamiseksi suurten liikenneväylien aiheuttamaa estevaikutusta on vähennetty vihersiltojen ja muiden erityisrakenteiden avulla. Ekologinen verkosto pohjautuu Forssan seudun maisemarakenteeseen. Rakentaminen on sopeutettu seudun luontoon ja maisemaan siten, että luonnonarvot säilyvät ja maiseman parhaat piirteet korostuvat. Väestönkasvun ja lisääntyneen liikenteen aiheuttamaa ilmastokuormitusta vähentävät energiatehokkaat rakennukset, pyöräilyyn ja jalankulkuun houkutteleva ympäristö sekä toimiva joukkoliikennejärjestelmä.

5.4 Suosituksia rakennesuunnitelman toteuttamiseksi

Rakennesuunnitelma kertoo Forssan seudun tahtotilan yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän tulevasta kehityksestä. Toteutumiseen liittyvien ulkoisten ja sisäisten epävarmuustekijöiden takia on valmistauduttava vision vaiheittaiseen tai osittaiseen toteuttamiseen. Toteuttajiksi tarvitaan toimijoita hallinnon kaikilta tasoilta, elinkeinoelämää ja yksittäisiä ihmisiä unohtamatta.

Valtio

- Helsinki-Tampere-Turku –kolmion tunnistaminen Etelä-Suomen aluerakenteen ja Helsingin metropolivyöhykkeen kehittämismahdollisuudeksi
- aluepoliittisia investointeja metropolialueen reunalla kehittyvälle ja logistiselta sijainniltaan hyvälle Forssan seudulle
- Helsingin Malmia korvaavan lentokentän sijaintiratkaisu Humppilaan, jonka lentoliikenteen yhteistyö Tampere – Pirkkalan kanssa
- Helsinki-Forssa-Pori –radan toteuttaminen valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita toteuttavana liikenne- ja ratkaisuna
- Vt 2:n toiminnallisuuden merkittävä parantaminen Helsingistä Forssan kautta Poriin
- muun tieverkon kehittäminen Forssan seudun maankäyttötarpeita vastaavaksi

Häme ja naapurimaakunnat (Uusimaa, Pirkanmaa, Satakunta, Varsinais-Suomi)

- Forssan seudun strategisten tavoitteiden ja valintojen sisällyttäminen Hämeen strategiaan kehittämissuunnitelmiin ja -ohjelmiin
- Forssan seudun strategisen rakennesuunnitelman sisällyttäminen maakuntakaavaan ja maakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun
- strategisen maakuntasuunnittelun, maakuntakaavoituksen ja liikennejärjestelmäsuunnittelun vahva yhteistyö pääkaupunkiseudun kehällä olevien maakuntien kesken
- EU:n rakenne- ja muiden rahastojen ja maakunnallisen rahoituksen kohdentaminen Forssan seudun tavoitteellisen yhdyskuntarakenteen toteuttamiseksi siihen liittyvien toiminnallisten rakenteiden edistämiseksi
- muu edunvalvonta

Forssan seutu

- Forssan seudun strategisen rakennesuunnitelman päivittäminen tarvittaessa tai esim. 5 tai 10 vuoden välein
- Forssan seudun strategisen rakennesuunnitelman toteuttamisohjelma ja sen päivitykset esim. 2 vuoden välein
- kuntien yleiskaavoituksen, muun strategisen maankäytön ja infrasuunnittelun suunnittelun ohjelmointi ja resurssointi seudullisena yhteistyönä
- seudullisten tiedonhallinta-, suunnittelu- ja seurantatyökalujen kehittäminen maankäytön ja infrasuunnittelun tarpeisiin
- maankäytön yhteistyön vakiinnuttaminen ja yhteistyön pysyvä resurssointi (aluearkkitehtitoiminta tai muu vastaava järjestely)
- kuntien yhteisten yleiskaavojen laadinta kuntarajoilla ja siellä, missä yhdyskuntarakenne selvästi yhteinen
- muun strategisen kuntayhteistyön vahvistaminen entisestään
- seudullisten palvelurakenteiden ja toimintojen kehittäminen yli hallinnollisten rajojen erityisesti Loimaan ja Someron suuntiin
- seudullisen me-hengen ylläpitäminen ja seutuidentiteetin vahvistaminen kaikin mahdollisin keinoin
- seutuimagon vahvistaminen ja myyvän seutubrändin luominen

Kunnat

- Forssan seudun rakennesuunnitelmaa toteuttavat yleiskaavat ja niitä seuraavat osayleiskaavat ja/tai asemakaavat
- rakennusjärjestykset ja muut kuntien valmiit työkalut rakennesuunnitelman toteuttajiksi
- kuntien maankäytöllinen ja toiminnallinen profiloituminen osana laajempaa seudullista kokonaisuutta

Liitteet

Selostuksen yhteydessä olevat liitteet

- Liite 1 Hankkeen valmistelu ja vuoropuhelu
Liite 2 Lähteet

Erilliset liitteet

- Liite 3 Lähtötietokartat 1:100 000, koko A1 (A3-pienennökset selostuksessa)
Kartta 1. Yhdyskuntarakenne
Kartta 2. Elinkeinot ja osaaminen
Kartta 3. Liikenne
Kartta 4. Asuminen
Kartta 5. Vapaa-aika ja virkistys
Kartta 6. Ympäristö
- Liite 4 Vaihtoehtoiset rakennemallit 1:100 000, koko A1 (A3-pienennökset selostuksessa)
Kartta 1. Vaihtoehtoinen rakennemalli A
Kartta 2. Vaihtoehtoinen rakennemalli B
Kartta 3. Rakennemallien vertailuvaihtoehto 0+ (Kanta-Hämeen maakuntakaava)
- Liite 5a Rakennesuunnitelma, kartta. Mittakaava 1:50 000, koko 900 x 1150 mm (A3-pienennös selostuksessa)
- Liite 5b Rakennesuunnitelma, merkinnät. Koko 900 x 1150 mm (A3-pienennös selostuksessa)
- Liite 5c Forssan seudun nykytila, kartta. Mittakaava 1:50 000, koko 900 x 1150 mm
- Liite 6 Forssan seudun kaupan rakenne. Entrecon Oy, 2010.
- Liite 7 Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen. A-Insinöörit Suunnittelu Oy. Työraportti 2011.

Liite 1 Hankkeen valmistelu ja vuoropuhelu

1. Hankkeen perustiedot

Toteuttajat:

Forssan kaupunki, Humppilan kunta, Jokioisten kunta, Tammelan kunta, Ypäjän kunta

Toteutusaika:

2010-2011

Konsultti:

Pääkonsultti A-Insinöörit Suunnittelu Oy, alikonsultti Entrecon Oy

Rahoittajat:

Forssan kaupunki, Humppilan kunta, Jokioisten kunta, Tammelan kunta, Ypäjän kunta
Euroopan aluekehitysrahasto EAKR / Hämeen elinkeino- ja ympäristökeskus

2. Hankkeen organisaatio

Ohjausryhmä (rahoituksen ja toteutuksen seuranta)

Hämeen elinkeino- ja ympäristökeskus: Annu Tulonen
Hämeen liitto: Heikki Pusa, Tatu Oukka
Forssa: Antti Heinilä, Sirkka Köykkä, Merja Nurmi, Merja Lahtonen
Tammela: Hannu Jalava, Miika Tuki
Jokioinen: Markku Nikander, Juha Lemmetty
Humppila: Kari Tasala, Merja Pönni
Ypäjä: Eija Kara, Jukka Laaksonen

Johtoryhmä (strategiset linjaukset, hanketyön ohjaus)

Forssa: Tapani Venho, Ilkka Joenpalo, Petri Koivula, Mika Penttilä, Tapio Virtanen
Humppila: Esko Tonteri, Kari Tasala, Lassi-Antti Haarala, Pentti Kauppi, Markku Niininen
Jokioinen: Jarmo Määttä, Juha Lemmetty, Pauli Myllyoja, Marianne Mänki, Jukka Perälä
Tammela: Matti Setälä, Hannu Jalava, Esa Ryhtä, Ismo Ojansuu, Minna Nissilä
Ypäjä: Sinikka Malin/Vesa Ketola, Matti Alanko, Markku Leppälahti, Markku Saastamoinen

Hanketiimi (hankehallinto, talous)

Antti Heinilä, Merja Nurmi

Työryhmä (kunta- ja sidosryhmäyhteistyö, konsulttityön ohjaus ja tuki)

Forssa: Antti Heinilä, Sirkka Köykkä
Humppila: Kari Tasala
Jokioinen: Markku Nikander, Juha Lemmetty
Tammela: Miika Tuki
Ypäjä: Jukka Laaksonen
Hämeen liitto: Heikki Pusa, Tatu Oukka

Sidosryhmät

Agropolis Oy, Eerikkilän urheiluopisto, Envitech-kubi/Envor Group Oy, Forssan kiinteistöliitto / Forssan isännöinti ja kiinteistövälitys Oy, Forssa-asunnot Oy, Forssan seudun kehittämiskeskus, Forssan teatteriyhdistys ry, Forssan Yrittäjät, Hevosopisto Oy, Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK, Hämeen elinkeino- ja ympäristökeskus, Hämeen kylät ry, Hämeen liitto, Hämeen virkistysalueyhdistys ry, Jokioisten museorautatiet, Kuhalankosken kilta, LounaPlussa ry, Maatalouden esittelypuisto Elonkierto, Metsähallitus, MTT Jokioinen/Maatilapalvelut, Ratahallintokeskus, Tammelan kylät ry, Tammelan-Kuivajärven suojeluyhdistys ry, Uudenmaan elinkeino- ja ympäristökeskus (liikenne), Viksbergin asukasyhdistys ry, Wahren-keskus

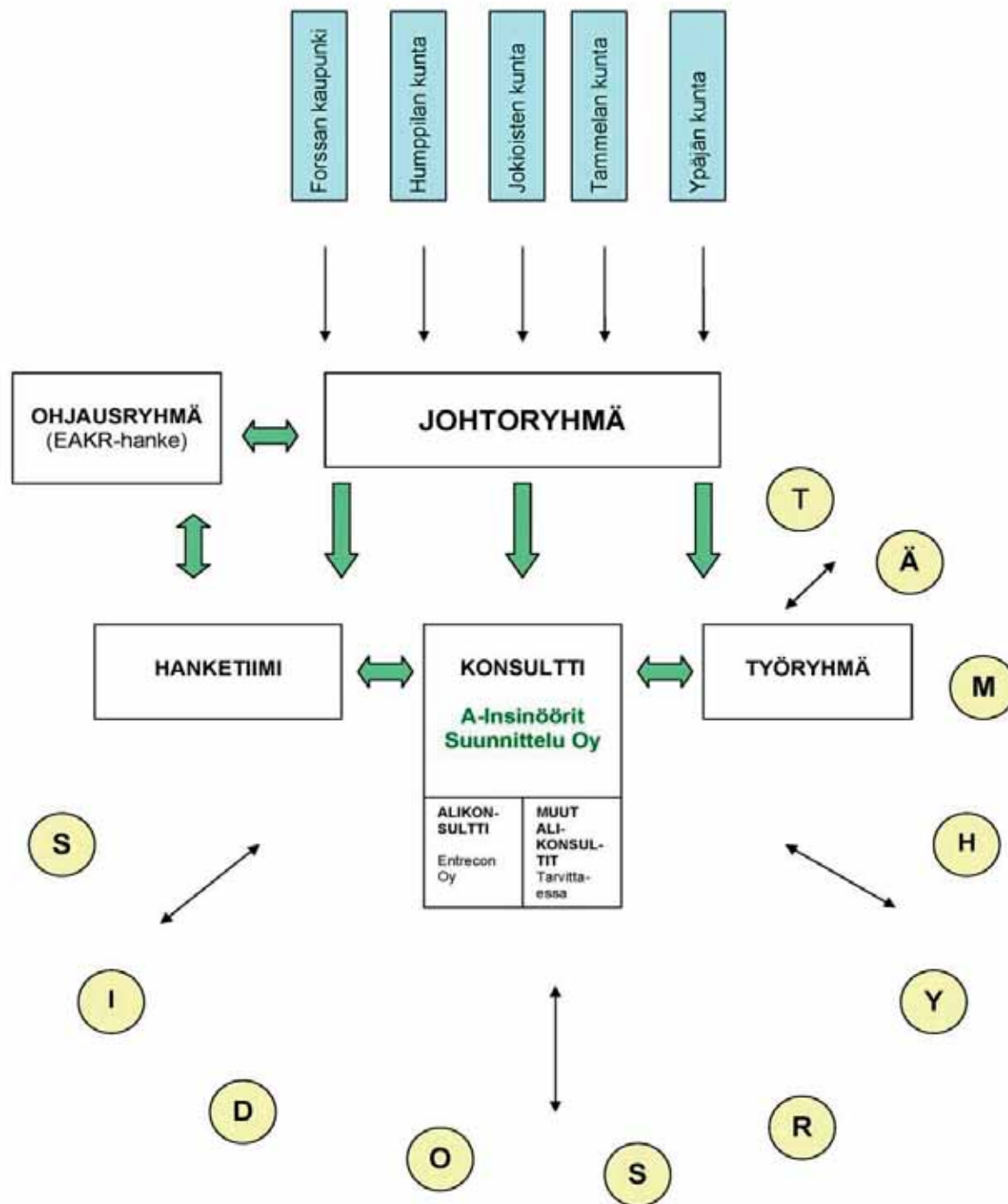
A-Insinöörit Suunnittelu Oy:n työryhmä (pääkonsultti)

Minna Seppänen (arkkitehti SAFA, YKS), projektipäällikkö ja pääsuunnittelija
Sanna Karppinen (arkkitehti SAFA, YKS), maankäyttö, paikkatietoanalyysit ja kartat
Mikko Siitonen (arkkitehti SAFA, YKS), maankäyttö
Merja Tyyntymä (FM), ympäristö ja vaikutusten arviointi
Juha Vehmas (DI), liikenne
Raineri Virtanen (RI), radat
Outi Harju (tekn.yo), liikenne
Elina Ahlqvist (DI), yhdyskuntatekniikka
Minna Siiskonen (RI), paikkatieto
Satu Suuronen (suunnitteluavustaja), karttatuotanto ja tekninen tuki

Entrecon Oy:n työryhmä (alikonultti, kaupan palveluverkko)

Kyösti Pätynen (KTM), konsultti
Saku Järvinen (KTM), konsultti
Eero Salminen

Organisaatiokaavio

3. Tärkeimmät vuoropuhelutapahtumat ja kokoukset

Seminaarit (sidosryhmät, päättäjät, yleisö, lehdistö)	25.3.2010 Tavoite- ja visioseminaari Jokioisilla 15.3.2011 Rakennemalliseminaari Humppilassa 15.12.2011 Loppuseminaari Forssassa
Johtoryhmä (hanketyö)	14.1.2010 18.6.2010 17.2.2011 14.10.2011
Ohjausryhmä (EAKR-hanke)	26.2.2010 26.8.2010 26.1.2011 23.9.2011
Teematyöryhmät (ideatalkoot sidosryhmille)	2.2.2010 Liikenne 2.2.2010 Kauppa ja elinkeinot 3.3.2010 Asuminen 3.3.2010 Yhdyskuntarakenne sekä maaseutu 4.3.2010 Ympäristö 4.3.2010 Vapaa-aika ja virkistys
Työryhmä (konsulttityön ohjaus)	useita eri aikoina ja ei kokoonpanoilla
Lehdistötiedotteet (ennen seminaareja)	15.3.2010 9.3.2011 9.12.2011
Yleisöpalautteen keruu (internet ja kirjastot)	kevät 2011 Vaihtoehtoiset rakennemallit
Kommenttikierrokset (viranomaiset, kunnat)	kevät 2011 Vaihtoehtoiset rakennemallit syksy 2011 Rakennesuunnitelman luonnos

Liite 2 Lähteet

Strategiat, ohjelmat, sekä kehittämissuunnitelmat

Hämeen liitto: Mietti, päättää, voittaa: Häme 2030 –maakuntasuunnitelma. MV 28.11.2005. Hämeen liiton julkaisu IA:25. Julkaisu ja kartta. 2006.

Hämeen maakuntaohjelma 2011-2014. Hämeen liitto. Hämeenlinna 2010.

Hämeen maakuntasuunnitelma 2035. Hämeen liitto. Hämeenlinna 2009.

Järkivihreä Forssan seutu. Kertomus menestyvästä ja elinvoimaisesta seutukunnasta vuonna 2025. Forssan seudun kehittämiskeskus. KOKO-ohjelma.

Tulevaisuus omilla käsissämme. Lounais-Hämeen kestävän kehityksen ohjelma 2003-2008. Manninen, Väveri, Pirkka-maa. Agropolis Oy. Jokioinen 31.1.2003

Yhdyskuntarakenne

Forssan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän kuntien rakennustietokanta (ote VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteristä, tilanne 17.6.2010)

Humppilan kunnan rakennustietokanta (ote VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteristä, tilanne 22.7.2010)

Kanta-Hämeen maakuntakaava (MV 29.11.2004, VN 28.9.2006, KHO 28.12.2007). Hämeen liitto. Hämeenlinna 2004.

Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Hämeen liitto. 2010.

Kuntien yleiskaavat ja asemakaavat

OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot.

<http://www.wp2.ymparisto.fi/scripts/paikkatieto.asp>

- Yhdyskuntarakenteen aluejaot -paikkatietokanta. Aineisto kuvaa taajamia ja asutusrakennetta vuonna 2005. Aineisto lisätty 19.5.2009.

Ruudun takaa. Hämeen yhdyskuntarakenne. Hämeen liitto. 2007.

Elinkeinot ja osaaminen

Forssan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän kuntien rakennustietokanta (ote VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteristä, tilanne 17.6.2010)

Humppilan kunnan rakennustietokanta (ote VRK:n rakennus- ja huoneistorekisteristä, tilanne 22.7.2010)

Forssan seudun rakennemuutos 2008-2009. Lindvall, Timo. Forssan Seudun Kehittämiskeskus Oy. PowerPoint-esitys 23.02.2010 Häme Pro-seminaarissa.

Forssan seudun kaupan rakenne 2010-2030. Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA. Entrecon Oy, A-Insinöörit Suunnittelu Oy. Euroopan unioni, Euroopan aluekehitysrahasto, Vipuvoimaa EU:lta; Forssan, Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän kunnat. 2010.

Kanta-Hämeen kaupan palveluverkkoselvitys. FCG. Luonnos 25.5.2010.

Liikenne ja infrastruktuuri

Ely-keskuksen kuntakortit. Forssa, Tammela, Jokioinen ja Humppila. Tiehallinto. Uudenmaan tiepiiri. 1.2.2009

Forssa seudun vesihuollon yleissuunnitelma 0150-C3302. Suunnittelukeskus Oy. Hämeen Ympäristökeskus, Forssan kaupunki, Tammelan, Jokioisten, Ypäjän ja Humppilan kunnat sekä Hämeen liitto. Helsinki 2004.

Forssan itäinen kehäväylä ja yhteys Tammelaan. YS-Yhdyskunta Oy. Tielaitos, Forssan kaupunki, Tammelan kunta. 1994.

Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytila ja kehittäminen. Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOSTRA. Työraportti 2011. A-Insinöörit Suunnittelu Oy. Euroopan unioni, Euroopan aluekehitysrahasto, Vipuvoimaa EU:lta; Forssan, Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän kunnat. Tampere 2011.

Forssan seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma. Ryyppö, Outi; Haarajärvi, Tero; Joenpelto Anita; Sääksi Simo. Forssan kaupunki, Humppilan kunta, Jokioisten kunta, Tammelan kunta, Ypäjän kunta, Hämeen liitto, Hämeen tiepiiri, Etelä-Hämeen lääninhallitus, Liikenneministeriö. 1999.

Forssan seudun tie- ja katuverkkosuunnitelma 1992. LT- Konsultit Oy. Tielaitos, Forssan kaupunki, Jokioisten kunta, Tammelan kunta, Hämeen liitto. 1992.

Forssan seudun yhdyskuntaselvitys. Julkaisu II:81. Hämeen liitto. Hämeenlinna 1995.

Ilmastomuutoksen hillintä ja liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentäminen. Kanta- Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Linea Konsultit Oy. 12.3.2008.

Joukkoliikenteen kehittämissuunnitelma. Kanta- Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Linea Konsultit Oy. 14.11.2008.

Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Hämeen liitto. Julkaisu II:196/2009.

Kevyen liikenteen turvallisuuden parantaminen maaseutukylissä. Tiehallinto, Hämeen tiepiiri. Tampere 2004.

Liikennejärjestelmä kehätien suunnittelussa. Hakola, Pentti. Forssan kaupunki. Forssa 1994.

Tavaraliikenne ja logistiikka. Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Ramboll Finland Oy. 12.3.2008.

Valtateiden 10 ja 2 maankäyttöä palveleva kehittämisselvitys. Forssan kaupunki, Jokioisten kunta, Tammelan kunta, Hämeen tiepiiri. 6.10.2009.

Valtatie 2 Helsinki- Pori yhteysvälin kehittäminen. Toimenpideselvitykset. Turun, Hämeen ja Uudenmaan tiepiirit. Turku 2002.

Valtatien 2 ja valtatie 10 kehittämisselvitys. Saarinen, Mikko. Destia. Forssan kaupunki, Jokioisten kunta, Tammelan kunta.

Vesihuollon yleissuunnitelma. Suunnitelmakartta 1:50 000. Tammelan kunta. 13.3.2007.

Vesihuoltolinjat Humppila-Jokioinen. Airix Ympäristö Oy. 2008.

Viemäroinnin toiminta-alueet. Yleiskartta 1: 20 000. Jokioisten kunta. 14.10.2009.

Viemäroinnin yleissuunnitelma. Jokioisten kunta. Kartta. Air-lx. 23.8.2006

Vt 2 parantamisen hankekortit. Tiehallinto.

Vapaa- aika ja virkistys

Hämeen ulkoilukartta. Hämeen virkistysalueyhdistys ry ja Hämeen liitto. <<http://www.luontoonhame.fi/hame/> > Luettu 6.8.2010.

OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot.

<<http://www.wp2.ymparisto.fi/scripts/paikkatieto.asp>>

- Luonnon virkistyskäyttämömahdollisuudet -paikkatietokanta. Kuntien tiedot: vastaa 31.12.2008 tilannetta, valtion tiedot: vastaa 31.10.2007 tilannetta (reitit) ja 30.6.2009 tilannetta (alueet, kohteet). Aineisto päivitetty 10.11.2009

Ympäristö

Forssan kaupungin rakennusinventointi. Ahola, Teija; Koivula, Piia. Hämeen ympäristökeskuksen raportteja 10/2009.

Jokioisten kulttuuriympäristöohjelma. Siistonen, Pasi. Ympäristöministeriö. Helsinki 1997

Jokioisten kunnan rakennusinventointi. Ahola, Teija; Koivula, Piia; Koskiahde Anna; Murtonen, Merja. Hämeen ympäristökeskuksen raportteja 6/2009.

Lounais-Hämeen ja Rengon muinaisjäännekohteet. Hämeen liiton julkaisu V:88. Hämeen liitto ja Museovirasto. Hämeenlinna 2008.

Hämeen maakunnallinen maisemaselvitys. Hämeen liitto. 2003.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Museovirasto 2009. <http://www.rky.fi/>. Luettu 13.9.2010.

Hämeen maakunnallinen melutasoltaan hiljaisten alueiden kartoitus paikkatietojärjestelmien avulla. Mustonen, Paula. Diplomyö, Teknillinen korkeakoulu, Maanmittausosasto. 2007.

OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu asiantuntijoille. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot.
<<http://wwwp2.ymparisto.fi/scripts/paikkatieto.asp>>

- Luonnon ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet -paikkatietokanta. Aineisto päivitetty 22.9.2009
- Luonnonsuojelualueet-paikkatietokanta

- Valtion omistamat alueet. Vastaa 31.12.2009 tilannetta. Aineisto päivitetty 11.5.2010.
- Yksityisten mailla olevat alueet .
Vastaa 31.12.2009 tilannetta. Aineisto päivitetty 11.5.2010
- Muut: suojellut kosket, joet ja valuma-alueet. Aineistoa korjattu 11.5.2010. Ei päivittyvä aineisto.
- Luonnonsuojeluohjelmat-paikkatietokanta. Aineiston tietomallia muutettu 9.2.2010. Ei päivittyvä aineisto.

- Natura 2000 -paikkatietokanta. Vastaa 23.11.2006 valtioneuvoston päätöksen tilannetta. Aineisto päivitetty 19.8.2007. Aineiston tietomallia muutettu 9.2.2010.
- Pohjavesialue-paikkatietokanta. Vastaa 31.12.2009 tilannetta. Aineisto päivitetty 11.5.2010
- Vesienhoitoalueet-paikkatietokanta. Ei päivittyvä aineisto, lisätty 17.11.2009

Rakennettu Häme. Maakunnallinen rakennuskulttuuriselvitys. Hämeen liitto. 2003.

Tammelan kunnan rakennusinventointi. Ahola, Teija; Vikman, Laura. Hämeen ympäristökeskuksen raportteja 9/2009.

Vesi ympäristössämme – kulttuurimaiseman suojelu ja hoito. Suunnitelma Jokioisten keskusta-alueelle. Merja Murtonen. 18.11.2008

Ypäjän kunnan rakennusinventointi. Ahola, Teija; Koskikide, Anna. Hämeen ympäristökeskuksen raportteja 5/2009.